Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Vocabularium, ofte woort-boeck, naer ordre vanden alphabet in 't Duytsch-Maleysch, ende Maleysch-Duytsch ...

https://hdl.handle.net/1874/257354

K-125
Bibliotheek
NEDERL. ZENDINGSCHOOL
OEGSTGEEST

Bibl. Hendrik Kraemer Inst.
7110 032 9748

PKE 450

PKE 450

Vocabularium,

OFTE

Woort-boeck/ naer ordre

vanden Alphabet in't Duytsch-Maleysch / ende Maleysch-duytsch/ dat is/ 't eerste daer't Duytsch voor ende 't Maleysch naer/ ende 't andere daer't Maleysch voor/ eñ 't Duytsch naer wert gestelt.

Eertijts ten deele ghecomponeert by den Eerw:
Caspar Wiltens Sal: Mem: ende namaels oversien/ vermeerdert/ in ordre gebracht/ ende uytgegeven door Sebastianum Danckaerts.

Waer by achter aen noch gevoecht zijn/ eenighe Portuguysche **ende** Tarnataensche **woorden/ die seer ghemeyn zijn/ ende vermengt werden onder 't Maleysch/ inde Eylanden van** Amboyna, Molucken **ende** Banda. **Item noch eenighe manieren van spreecken/ die seer noodich ende proffijtelijck zijn te weten / voor den ghenen die de Maleysche tale/ soo alsse inde plaetsen voornoemt ghebruyckt wert/ begheerich zijn te leeren.**

Als mede eenighe *Grammaticale observatien*, niet min dienstich tot lichticheyt ende claerheyt, als wel tot groot proffijt streckende.

K 125

IN 'sGRAVEN-HAGHE,
By de Weduwe/ende Erfghenamen van Wijlen Hillebrant Jacobsz van Wouw/ Ordinaris Druckers vande Hog: Mog: Heeren Staten Generael. Anno 1623.

Aenden Christelijcken Leser.

DE Vocabularia / waer van d'eene 't Duytsch ende d'ander 't Maleytsch voor heeft/ welcke u. l. alhier ghemeen ghemaeckt werden/ hebbe niet wel connen van my ghegeven/ sonder eerst eenighe waerschouwinghe / tot beter verstant der selven/ voor henen te seynden. daer op Christelijck versoucke rijpelijck ende sonder passie ghelieft te letten. De eerste/ daer het Duytsch voorstaet / is meest/ doch in't ruyge/ by een vergadert/ ende d'andere ten deele / vanden Eerw: Caspar Wiltens Sal: Mem: ende van hem in Oost-Indien eenighe persoonen gecommuniceert/ daer van sommighe / soo met als sonder sijner E. kennisse / copie hebben ghetrocken / ende de selvighe wederomme eenighe anderen mede-ghedeylt/ daer van my/in de selve Quartieren zijnde/ etteliicke voorghecomen zijn / die ick bevonde te wesen gants incorrect ende oock incompleet/ nochtans van een yder soo seer geacht ende begeert/ dat my dochte daer wat meer inne te steecken / als doen selfs / vermits mijne versche aen-comste/ ende imperfectie in de tale aldaer/ wel oordeelen coude: oversulck/ naer dat tot beter kennisse was gecomen/ my ghenoot saeckt vonde om de selve te oversien / 'tghene daer inne mis-stelt vonde/ te corrigeren/ ende eyntelijck / naer mijn gheringh vermoghen/ 'tghene daer inne ontbrack / voornementlijck inde ghene daer het Maleytsch voor staet te suppleren. Het welcke volbracht ende eenighe erbarene persoonen inde Maleytsche taele ghethoont hebbende/ soo ben van de selve verscheydene reysen vermaent eñ aengesacht/ om de selvighe de Druckerije te onderwerpen / op datse een yder ghemeen soude moghen ghemaeckt werden / oordelende dat de selvighe seer dienstich souden connen wesen voor de ghene (voornamentlijck die eerst aencomen) welcke de Eylanden van Amboyna, Banda, Molucken, ende Iava frequenteren/ in welcke plaetsen de Maleytsche taele (hoe wel imperfect) meest gebruyckt wert/ ghelijckse u. l. hier in dit geringh werck wert verthoont. Ick wete wel ende bekenne seer gaerne/ dat daer inne vande gene die grondige kennisse der rechter Maleytscher taele hebben veele woorden eyghentlijcker souden connen uytghedruckt/ ende oock eenighe gecorrigeert werden/ doch en souden als dan (ghelijck door mijne ordinarische Predicatien / die my de goede Godt / als sijn onwaerdich Dienaer eenighe

Jaren op Amboyna heeft laeten exerceren / wel bevonden hebbe) vande Jnwoonderen der Eylanden voorschreven (voor de welcke Godt de Heere nu een wijde deure tot de kennisse des H. Evangelij gelieft heeft te openen) niet connen verstaen werden ; sulcx dat dienstegen hebbe gheacht te blijven by het ghene dat wete van haer wel verstaen wert / ende soo Wiltens voornoemt als ick / meest uyt haere eyghene monden hebben geleert. Jn voughen dat myn oughen-merck in't minste niet en is gheweest / hier een perfect ofte suyver Maleytsch-ghescrifte te stellen / ende te corrigeren het gene dat alreede by d'Heeren A. Reul ende F. Houtman gedaen was / maer hebbe simpelijcken ghesien op 'tghene my noodich dochte te wesen tot de voort-plantinghe vande eere ende leere Christi (daer toe / als ghesept is / de milt-dadighen Godt eenen goeden toe-ganck verleent heeft / ende myns oordeels / dese Vocabularia soo alse gestelt zijn seer voorderlijck sullen wesen.)

Voorts sal den Christelijcken Leser ghelieven te weten / dat alle de Maleytsche woorden / die in dit werck ghebruyckt werden / niet en zijn ghestelt / ghelijckse de rechte Maleyen in haere schriften gespelt stellen / (want sulcx groote difficultept / voor de leer-lustighen / soude verooraken) maer wel gelijck spse meest / ende de Jnwoonderen der Quartieren voornoemt (daer op ick alleen hebbe gesien) in allen deelen pronuncieren. Dat meyne den leer-gierigen Leser van veel swarichepts sal ontlasten / ende veel lichtichepts toebrengen.

Wijders so hebbe boven de Syllaben / die geproduceert ofte langh uytgesproocken moeten werden / daer het my dochte nodich te wesen / ghestelt accenten / daer nodich dient op ghelet te werden.

Hier benevens so synder oock eenige woorden inde eerste Vocabulario daer 'tDuytsch voorstaet / welckers breder verclaringhe inde tweede daer 't Maleytsch voor-staet uyt-ghebruckt wert. Des den Leser tot de selve wert gewesen.

Ende alsoo op de plaetsen voorschreven / vande Jnwoonderen vele haerer eyghener woorden onder 'tgoede Maleysch werden vermenght ; als mede eenighe Portugupsche woorden (die de suyvere taele seer verbastaerden) soo hebbe de selve naer vermoghen gheseligeert / ende hier achter aen apart ghestelt : Alles tot wech-neminghe

ghe van't ghene swarichept voor den leer-lustighen Leser soude moghen causeren.

Mede soo zijn hier achter aen noch ghestelt/ eenige spreeck-wooren ofte manieren van spreecken / die den leer-gierighen Leser wel van buyten kunnende / niet min hooch-noodich / als proffytich bevinden sal te wesen.

Eyntelijck om dat alles wat bedencken konde dienstich ende behulpelijck te wesen tot lichte leeringhe vande Maleytsche taele/ by een soude brenghen / soo hebbe daer noch by ghevoecht eenighe Grammaticale observatien/die mede niet min lichticheyt ende claerheyt / als wel proffytelijckheyt sullen toe-brenghen. Alles seer Christelijcken Leser t'uwen besten ende ghenoegen. Neempt het dan aen met een oprecht ende Christelijck herte / ghelijck het u.l. oprechtelijck ende Christelijck mede ghedeelt wert/ vanden ghenen die is ende sal blijven/

Den al uvven in Christo.

Sebastianus Danckaerts.

AB.

Abel/ dat net ofte fraey is. premí, madjelís, ſiet oock 'twoordeken aſkijt.

Abuſeren. berſalla.

AC.

Accoorderen oft accoort maecken/ hier voor gebruyckt-men 'twoort djandji ofte berdjandji, 'twelck eygentlijck te ſeghen is / beloven/ maer alſmen ſept dat twee perſoonen met malkanderen wel accoorderen/ ofte t'ſamen over-een-comen/ ſo druckt-men dat uyt met eenighe andere maniere van ſpreecken/ waer mede haere genegentheyt tot malkanderen ofte eendrachtigheyt wert te kennen gegeven. Want de Maleyen en hebben geen woort/ dat het woordeken accoorderen eygentlijck uytdruct. Alſmen wilt ſegghen dat dit dinck met dat wel accoordeert/ dit op dat wel paſt / ofte wel 'tſamen voeght/ ſoo gebruyckt-men het woort pátout.

Acht. de lápan.

Achſte. jang ca-delápan.

Acht-derhande. delápan warná.

Acht-derley. delápan djénis.

Achtmael. delápan cáli.

Acht hebben ofte acht nemen. in-da, berinda.

Achten ofte meynen. ſanca. item/ ghebruyckt-men het woort kíra-kíra, 'twelck eyghentlijck reec-kenen ende overlegghen te ſeg-ghen is.

Achten ofte in eſtime houden/ ghelijckmen ſept groot achten/ ofte/ klepn achten/ hier voor ge-bruyckt-men weer 'twoort kíra-kíra.

Achter. debeláccan. 'twelck te ſegghen is nae ofte aen den rug-ghe. want / de, beteeckent dat pets is op een plaetſe/ ende/ be-laccan, is den rugge.

Achter aen. commediën.

Achter-klap. fetiná, ofte hódjat.

Achterdocht/ofte/ achterdencken erghens van hebben. Wit en konnen de Maleyen alſus niet uytdrucken/ maer ſeggen ſlecht-telijck fikir, 'twelck is peynſen.

Achter-noen/ofte/ nae-middach. lalou tenga-hári, dat is / als den middach voor by is. Want ten-ga-hári, is den middach/eñ lalou beteeckent dat pets ghepaſſeert is.

Achtervolgen/ ofte/ nae-komen/ gelijckmen ſept: achter-volgen Godts geboden. Hier voor ſeptmen ſlechtelijck icot, ofte/ meng-icot, 'twelck is volghen: ofte oock wel tourut, 'twelck an-derſints is mede gaen.

Achtervolgens/ gelijckmen ſou-de ſeggen / achtervolghens als hem is bevolen. Hier voor ſept-men ſlechtelijck ſeperti, ofte/ be-gimanna, dat is gelijck als.

Achterwaerts. berondor. komt van ondor depnſen.
Acker. bendang.

AD.

Adem/ofte/aſem. nafas.
Ademen/ofte/adem haelen/ menáfas.
Ader. ourat-dara. 'twelck is te ſeggen een bloet-zenuwe. want ourat is een zenuwe/ ende dara, is bloet.
Ader-laten. boang-dara, 'twelck niet anders en is te ſeggen/ als bloet ſich quijt maecken ofte wech-ſtorten.

AE.

Aemoeſſe. ſedecá, dermá.
Aelwaerdich / vroot-vronken / hal-vadich. nacal, nacal-boudi.
Aenbeginne. moula-moula. Inden aenbeginne. pada moula-moulanja.
Aenbidden/ ſomba, berſomba. ofte ock menjomba. Maer als hier mede noch niet anders als het bidden ſelve en wert bedupt/ ſoo moet dan daer aen volghen/ het wordeken capáda, als aenbidden de Af-goden/ ſomba ofte berſomba capáda beralla.
Aenbieden. antat.
Aen-hoorden / ofte / aen-hoort leggen. langhar.
Aenbrengben/ aenklaghen. mengádou.
Aenkleven. lecát.
Aenknopen aen malkanderen/ ghelijckmen twee dinghen aen malkanderen knoopt. oubong.
Aenkomen aen eenighe plaetſe/ als met Schip / Schupt ofte Prau erghens aenkomen. langhar.
Aendachtich zijn. beringat.
Aendoen/aentrecken. páckei.
Aenghenaem. Dit en konnen de Maleyen met een woort niet upt-drucken/ maer ſy ſpreecken aldus: itou, ofte/ capáda itou hati kita ſouca, 'twelck ſoo veel te ſegghen is/ als daer heeft mijn herte een wel-gevallen in.
Aengeſicht. mouca.
Aenghenaem/ naedemael. ſedang. 'twelck anders te ſegghen is/ terwijle.
Aengrijpen. pagáng. 'twelck eyghentlijck is gheſeyt houden/ ofte vaſt-houden.
Aenhouden om pet te verkrijgē. cottáli.
Aenhechten/aenmaecken. ſambat.
Aenlegghen in't voor vp vaeren op eenighe plaetſe/ ofte ock erghens aen in't voor vp gaen. ſinga.
Aennemen/ ſiet aenbeerden.
Aenraecken. kená.
Aenroeren de pot. arou priot.
Aenroerē/verroeren. begra-ácau.
Aenſchouwen / aenſien. menantang.

Aenſeggen.

Aenseggen. bri tau. siet oock sampei-ácan in sampei.
Aenspreecken. bercatta.
Aensteecken 'thuys / licht / gheschut/ofte/ pet diergelijcke. passang, ofte/ tounou.
Aenstoten/ gheliickmen sept/ sijnen voet ergens aenstoten. sonto, ofte/ tasonto.
Aentasten. tancap.
Aenvaerden/ vooznementlijc ten dancke. taríma. aenvaerden/ ofte/ in sijne handen ontfangen. sambot.
Aenwijsen. toundjoc-acan.
Aep/ Simme. cra, ofte/ mea.
Aerde. tanna.
Aerdigh/ abel. madjelis.
Aers/ ofte/ Aers-billen. pantat.
Aertrijck. boumi.
Aert-bevinge. gompa-boumi.
Aert/ ofte/ natuyre. faël. alsmen wil seggen / dat yemant is van goeder/ ofte/ quaeder aert/ gheboyrtmē veel het wooyt boudi.

AF.

AF/ van nu af. derri pada facàran.
Van ghinder af. derri pada sana.
Afbeelden. boat roupanja, dat is/ maken sijn gheliickenisse / ofte Figure. Andersints beteecken touládang. een Beelt.
Afbijtē. ghigit pourous. siet/ poutous.
Afboyanden. baccar abis. siet abis.
Afboeecken. romba, ofte/ roubou.
Afkappen. pontong, ofte / crat poutous.
Afklimmen/ daelen. tourong.
Afkomste/ofte/geslacht. Assal.
Afkoyten/als gelt afkoyten. Hier booy septmen maer/ bri courang, 'twelck is gheven minder/ ofte/ te coyte.
Afdack van een huys. baranda. datse oock gebruycken booy een Gelderije.
Afdeplen/ verdeplen. bági-bági.
Afdraegen. bava ca baua, ofte/ bava tourong.
Afdringen eñ afpersen een dinck datmen enckelijck versoeckt te hebben. cottáli.
Afdwinghen ende afnemen met overlast te doen. anjaya.
Afgaen/nederwaerts gaen. tourong ca baua.
Afgaende/ ofte/ daelende oft hellende zijn. singit. item miring.
Afgodt. beralla.
Afgunstich zijn/ benijden. iriáti.
Afhouwen/ ofte/ afkerven. pangalácan, item/ pontong poutous. pangal is een stuck.
afhouwen pemants handen/ ofte voetē/ofte eenich ander lidt/ dat septmē coudong tangan caki &c.
Afkeerigh erghens van wesen/ ofte/ een teghenhept erghens in hebben. gly. item hati lain, ofte/ satroú, dat is/ bremt ofte vpandich van gemoet.
Aflaeten/ophouden. tinghal-acan.
Aflangen. bri tourong.
Afleyden. pimging ca baua. siet

pimping.
Afloopen. lari ca baua, **ofte** / lari tourong.
Afmeten. beroucor.
Afreckenen. kira kira poutous.
Afroepen / panghil ca baua.
Afrollen. goulong-ca baua, **ofte** / goulir ca-baua.
Afrucken/afplucken. gintas.
Affaegen. ghirgadji poutous.
affcheren. bergonting.
affcheuren. bertſjarick.
Affchepden/ofte/ van een deplen. berbági.
Affchepden/ofte/wech-gaen. poulang.
Affchepden van malkanderen/ ofte/ van malkanderen afgeſondert werden. bertſjereí, **ofte**/ tſjereí.
Affchieten. paſſang.
Affnijden. iris poutous, **ofte** / crat poutous.
Affloten/ ofte/ nederwaerts ſloten. toulac ca baua.
Affſtropen/ofte/de huyt aftreckē. coupas coulit, **ofte** ſampal.
Aftrecken / ofte / nederwaerts trecken. hela ca baua.
Aſwegen. ſappo, tſjoutſji.
Aſwerpen van boven af. lontar, **ofte** limpar ca baua:
Aſweeren eenich quaet. papaláco. **is Tarnataens / doch by velen gebruyckelijck.**

AI.

Ajuyn. bawang mera. **dat is rode** bawang **want oock wert ghenaempt** / bawang pouti, **dat is witte** bawang.

AL.

Alle. ſamóa.
Allegaeder/altemael. ſegalla, ſacaliën, cadir.
Allerley. ſamóa djenis, **ofte** / barangdjénis.
Alle daghe. ſahári-hári.
Alle-jaer ſa táwon-táwon.
Aldaer. ſanna, **ofte**/de ſanna.
Alduys. begini.
Alhier. ſini, **ofte**/ de-ſini.
Alleen. kendiri. **item**/ ſa-órang.
Alleenlijck. cotſjoali, hat.
Alengſkens. palahan.
Almachtich / almoghende. Het naeſte woort / waer mede de Maleyen 'thonnen wtdrucken/ is: cabeſáran, **'twelck nochtans meer groot-machtich / of / almachtich te ſeggen is.**
Als/ ghelijck als. bagi, bagimanna, ſamma, ſeperti.
Als / wanneer als. mannacalla, **ofte**/tatcalla.
Alſdan. wactou itou. **dat is / in dien tijt.**
Alſoo. begítou.
Alſulck. begítou, **ofte** warna begítou.
Al-te. amat.
Altemets/ ſomtijts. barang cali.
Altijt/ ofte/ altoos. ſabágí, **ofte**/ ſabágibágí. **item**/ ſanatías.
Alum. tawas, pedrommi.

Alwaer

Alwaer. de-manna.

AM.

AMbassadeur/ Gesant. outousang.
Amborsticheydt. esa. men seght oock mangí maer is Molucks eñ Javaens.
Ampt/officie. iabattan.

AN. AP. AR. AS. AV.

Ancker/ sau, tabo, labo.
Anckeren. berlábo.
Ander. laïn.
Anders / ofte / andersints. laïn warna. ten anderen / ofte / ten tweeden. jang cadua ofte/ cadua.
Ander-half. tenga-dua.
Annijs-zaet. djari-manis.
Antwoorden. menjáout.
Aposteunie. bengha.
Arbeyden. cardja, bacardja, prenta.
Arch/loos. tsjeredíc.
Arm. miskyn, cassiën.
Armeye van Schepen. ancátan, ofte/calincapan.
Arm van een Mensche. lingan, ofte/tangan.
Arm-ring. galáng.
Asem/ofte/adem/nafas.
Azijn. tsjouca.
Assegaye. djambing.
Assche. abou.
Asch-verw. warna abou.
Assistentie/bystant/secours. bantoc.
Aventuyr. ontong.
Averechts. salla.
Avont. petang.
Avont-stondt. petanghari.

BA.

BAden/ofte / sijn lichaem wasschen. mandi.
Baren vande zee. ombac.
Baeren/ofte/van kinde scheyden. Berannac.
Baele. Hier voor seytmen: boncos. het welcke een bewonden bondel is te seggen.
Bannen. Hier voor seytmē slechtelijck boang derri negry.
Baert. djangot.
Bangh. bertácot. ofte/dengan tacot. dat is met vreese.
Bant. Hier voor seytmen / tali. het welck in't gemeen te seggen is een snoer/ koorde / ende alles daermen mede bint.
Bassen. djalac, mendjalac, gongong. ofte/bagongong.
Bast van Boom. coulit. het welc in't generael alle Huyt beteeckent.
Bastaert-kint. annac haramzada, ofte annac gondick. Want gondic is een bysitte te seggen. Itē/ annac candá, want canda is een Boel.

BE.

BEck. paro.
Becken. camistan.

Bedancken

Bedancken. Hier voor septmen meest tarima-caffie, dat is de gunst in danck aennemen.

Bedde. mitti-tidor.

Bede. minta-somba, ofte minta-doa.

Bedecken. toedong.

Bedeckelijck. sembounji.

Bedelaer. orang fakiri.

Bederven. binassa.

Bedieden/ofte/ beduyden/ dat is te seggen wesen / als by exempel: dat woort/ ofte/ die daet beduyt sulcx. arti, ofte/adda artinja. yemanden yets bedieden/ofte te kennen geven ofte uytlegghen. mengartiácan.

Bedriegen. Hier voor septmen/ boat boudi 'twelck is een practijck ofte list doen.

Bedwingen sich selven/ ofte/ sijn eygen gemoet. tahan hati.

Beelt. touladang. Item ghebruyctmen 'twoort roupa, twelc het wesen van een dinck te seggen is.

Been/ gebeente/ beenderen. toulang.

Been daermen op gaet. tomboc.

Beest. binátang, haiwan.

Begeerlickheyt/lust. nafsou.

Begieten/ofte/bespoeyen. firang.

Beginnen / eerst een dinck aenbatten. moulai. als by exempel: ick begimme nu eerst te schrijven. barou beta moulai toulis. Het beginsel ergens van. moulanja. inden beginne. moula-moula.

Begraeven / in't graf steecken. tannam.

Begrijpen/ ofte/ verstaen. Hier voor gebruyctmen wel 'twoort ambil, ofte / men sept. ambil artinja. Vatten de bediedinge.

Behagen ergens in hebben. souca.

Behanghsel van een want/Bedstede/ofte diergelijcke. tabir.

Behartigen yet wat. Hier voor septmen bri hati capada satou satou. dat is sijn herte ergheus toe gheven.

Behoeven / dit druckt men ten naesten by uyt met/adda córang, dat is te weynigh of te cort hebben.

Behoorlijck zijn om te doen of te laeten / dit druckt men uyt met het woort. háros.

Beyde/ofte/ allebeyde. caduanja. komt van 'twoort dua. twee.

Beytel. pahat.

Bekeren sich/ ofte/ sich beteren/ dat septmen op 'tbequaemste. toucar hati, dat is sijn herte veranderen.

Bekijven. togór, batogór, bagousar. Wel verstaende dat daer achter volghe het woordeken. pada.

Belachen die persoon. tatawa pada orang itou.

Beletten yemandt yet te doen. Dit moet met eenighe andere maniere van spreecken uytgedruckt werden. Het naest is/ bri soúcar, dat is/ gheven/ ofte aenbrengen

hzengen eenige ſwarichept.
Believen. Dit en wert op ſulcken wijſe niet uptghedzuckt/als in't duptſch / maer alſmen wil ſeggen: het belieft my alſo ofte mijn believen is ſulex, ſoo ſeptmen beta pounja candáti adda begitou. item hy doet ſijn believen. dia boat candatínja.
Belijden/bekennen. mengáco. is gecomponeert vã men eñ gnaco.
Beloven. djandji.
Benijden. caſsie. beminde. kecaſsie.
Beneden. de bana.
Beneden/ſiet beſijden.
Benijden. iriáti.
Bepzoeven. tſjoba.
Berch. gounong, ofte/ boukit.
Bert. papan.
Berepden. harcát. ofte/ hadir.
Berghen/verbergen. ſembounji. ſembounjiacan.
Berijpen. Hier voozen gebzupckenſe adjarácan.
Bermhertich. ſayang-hati.
Beroven. merbout.
Berou. ſaſál, menjaſſál.
Berſten. tabelá. Dat is/ ſpijten van ſelfs.
Beſchaemt zijn. malou, bermálon.
Beſchermen/beſchutten. papaláco. is Tarnataens.
Beſchimpen. anga.
Beſchuldighen. mengádou. item ſeptmen/dia mengádou beta. Hy gheeft my de ſchult ende wijtet my.
Bezegelen. bobo tſjap.
Beſem. ſa ſápo, ofte/ penjápo.
Beſijden. ſiſi. baſiſi.
Beſitten / als dinghen die eenen toebehoozen. pounja, ampounja.
Beſlupt ofte arreſt van eenighe raethoudinghe. facát, payou. ſy hebben beſloten. dia-orang ſouda facát, menfacát.
Beſmetten/ vupl maecken. boat tſjamar.
Beſmettelick/ als beſmettelicke ſieckte. nang djanckit pada orang láin, dat is tgunt andere luyden toecompt oft aencomt/ſiet djanckit.
Beſnijden/ de hoozhupt wech nemen. ſounot.
Beſoecken/bepzoeven. tſjoba.
Beſpotten. bagourou.
Beſpouwen. balouda. louda is ſpouſel.
Beſpzengen/beſpoepen. ſirang.
Beſt/beſte. baic lebé pada ſamóa, ofte derri ſamóa. dat is / goet meer als alle.
Beſtellen / gheliick als eenen Bzief ofte pet anders/ datmen aen pemanden moet beſtellen. ſarácan, dat is/ in handen geben.
Beſweet. bapeló.
Beſwijcken. tida tahan, dat is/ niet harden/verdzagen/ofte/dulden.
Beſwijmen. calangár. item/ ſawán, penſawán.
betaelen. bayar.
Betaemen. ſoeckt behoozlijck.
Beteeckenen. ſoeckt/ bedupden.

Betere.

Beter. lebé baic. item/ lacou pada &c. maer alsmen wil segghen/ dat yet is beter ghedaen/ of/ beter gelaten/ soo ghebruycktmen het woort. angor. als by exempel: angor peghí. 'tis beter ghegaen.

Beteren/ beter maecken. baiki. berbaiki. ofte/ boat lebe baic.

Betichtigen. mengádou.

Betijen laeten. beër begitou.

Betrachten. berinda, beréling.

Betrappen. Hier voor seytmen. bole orang.

Betrocken lucht. langit ba-táric.

Betreden/ inja, inja de baua caki, treden onder de voeten.

Betrouwen. petsjaya.

Betuygen. sahitacan. siet sahit.

Bevallichlijck. askyt. siet 'twoort askyt.

Bevallich. tsjapat. dat is wel met een dinck connen omgaen.

Bevangen/ gelijckmen seyt: die sieckte bevanght my. djanckit.

Bevechten eenigen persoon ofte plaetse. peghi mengamoc pada berang orang, ofte / pada barang tampat.

Bevelen. souro. menjouro. penjouro. Doch penjouro comt van een groote personagie.

Bevel. penjouroän. sabda. Doch sabda comt van een Coninc/ ofte groot Heer.

Bevelen/ opsicht op een dinck te hebben ende toebetrouwen. sala-acan. Men seyt oock atas-acan. siet 'twoort atas.

Beven. gommattár.

Bevestighen. boat togó. of/ togó-acan.

Bevinden. Men seyt simpelijck. bóle, dápat, of berdápat.

Bevlecken. siet besmetten.

Bevoelen. rassa. als by exempel: hoe ghevoelt ghy u? tuan rassa begimanna?

Bevredigen. badammey-acan.

Beurte. Alsset den tijt can lijdē/ soo seytmen hier voor wactou kita, dat is mijnen tijt.

Bevreest. dengan tacot. dat is/ met vrese.

Bevrijden / vrij maecken. lepas-acan.

Bevrucht van kinde. bonting. Maer als een Vrou nieuwelijcx eerst bevrucht is ghewor-den/ ofte/ ontfanghen heeft / soo seytmen mengídang.

Beuselen. bohón.

Bewaeren. tarou, menárou.

Bewaeren dat het niemant en come te sien/ ofte/ in handen en krijge. larangan.

Bewegen/ ofte/ verroeren eenich dinck. begra-acan.

Bewinden. boncos, boncos-acan.

Bewijsen. toundjoc-acan.

BI.

BIdden. doa, berdoa, minta-doa. te weten / ten respecte van Godt. Andersints seytmen maer: minta, minta-somba of mintacassie.

Bidden/

Bidden/of/ ſijne ghebeden leſen. menghadji.
Bieden om te coopen. tawar, menawar.
Bÿ/nae bÿ. ampir.
Bÿ daeghe. ſeang ſeang.
Bÿ gevalle. dengan ontong.
Bÿ nachte. malam malam.
Bÿ nae/ bÿcans. ampir.
Bÿ wijlen. barang cáli.
Bÿ doen/toe doen/ of/bÿvoegen. tamba.
Bijle. balióng.
Bÿſitte/boele. gondic.
Bÿſtant ofte ſecours/ dat penāt gheſonden wert inden Oorloghe. bantoc.
Bijten. ghigit, berghighit.
Bijtende inde mont / ofte in een wonde. pedís.
Billen. pantat.
Billijck/ ſiet behoorlijck.
Binden. ícat.
Binnen. dálam, dedálam.
Bitter. paït.

BL.

Bladt. dawon. dawon ſalé. een bladt.
Blaecken. tounou.
Blaeſe/ofte/lieſe. ari-ari.
Blaeſen. tiöp.
Blaeu. birou.
Blick/bleck. toutan.
Bleeck van aenghesicht. mouca poutſjat.
Blijcken. caliátan. Dat eygentlijck geſeyt is/geſien werden.
Blijde. ſouca, berſouca.
Blijſchap. ſouca-háti, birähi, aſkyt.
Blijven. tinghal.
Blixem. kilat.
Blint. bouta, bouta-matta, of/ matta-bouta.
Bloet. dára.
Bloet-ganck. tſjerít dára.
Bloet-laten. bowang dára.
bebloet. bedára.
Bloet-ſweer/ bloet-vinne. biſol, pourbáto.
Bloemme. bonga.
Bloepen. babonga.
Bloo/ofte/bloy. bráni corang, dat is/niet ſtout genoech.
Bloot. telandjang, batelandjang.
Bluſſchen 'tvuyl. pádam.

BO.

Bock. cambing láki-láki.
Bode. ſouroang.
Bodem ergens van. pantat. ſiet/ pantat.
Boeck. kitab, ſourat.
Boel. candá.
Boeleren. bacandá.
Boer / boerinne. orang douſon, dat is Hof-volck / of / Thuyn-volck.
Boerten/jocken. gourou, bergourou.
Boete/hyeucke. denda.
Boet-veerdich/ſiet bekeeren.
Boeye. bolango, barágga.
Boghe. pana. Boogh-pijl. annac-pana.

Bolſter. Dit wert al met coulit wtgedzucht. Doch den Bolſter van calappas uoemenſe gonoffo.

Bommeken of trommeltgen. tifa. Die lanckwerpige Javaenſche heten gendrang.

Bondel van pet dat bewondē is/ of/ bepact/ als een baele of diergelijcke/ boncos. maer een bondel gelijck een Mutſaert/ een bos riet of beſem/ of diergelijcke/ wozt genaemt/ bercás.

Boom. póhon, póhon-caïou.

Boom-gaert. tannáman-pohon-caïou.

Boommighe/ of/ eggerige tandē. ghighiaſſam, of/ ghighi linou.

Bonen. catſjang.

Booze. gordi. Boozen. bergordi.

Boozt/ ſoom. pinghir.

Boos. nacal, galac, nacal-boudi.

Boot/ of/ ſchupt. ſampan.

Bozdeel. rouma ſondal, rouma zina.

Bozge. ſecouta.

Bozgen. Dier booz ghebzupckt men petſjaya.

Bozn-put. talagga, prígi, ſoumor.

Bozſe. candong. ſiet/ candong.

Bozſt. dada.

Bozſten. ſouſou.

Bozſtel/ ofte/ cleer-beſem. penjápo packeän, of/ ſicat.

Bozſt-weringe. lode.

Boſch. outan.

Bot/ plomp. bodoc.

Boter. minjac-ſápi.

Boven. de-átas.

Boven-waerts. ca-átas.

Bozen. ſeruwal.

BR.

Braeden. aſſar.

Bzaeden aen een ſpit. panghang-ácan. panghang is een ſpit.

Bzaeden inde panne. ſenanga.

Bzaecken/ obergeven. monta.

Bzanden pet wat. baccar.

Bzanden ofte in bzant zijn. angos.

'tvuyz bzant. api menjála.

Bzaſelet/ ofte/ arm-ring. galáng.

Bzeet. lebar. de bzeete. lebarnja.

Bzeecken. petſja. De coozde bzeeckt. tali poutous. ſiet poutous.

Bzeyden/ gelijck als netten. djaring.

Bzengen eenich goet. bava.

Bzengen eenen perſoon. antar.

Bzief. ſourat. Seynd-bzief. ſourat kirímán.

Bzij/ oft/ pappe. boubor.

Bzijſelē. antſjor-ácan. ſiet antſjor.

Bzil. tſjeremin-matta. Dat is/ oogen-ſpiegel.

Bzoeck. ſeruwal, ſelána is Molucks.

Bzoeden eyeren. mengerám.

Bzoeder. ſoudare láki-láki. Bzoeder die ouder is. caca. Bzoeder die jonger is. áde.

Bzoos/ jang moura petſja, of/ patta. Dat is 'tgunt licht bzeect.

Bzoot. róti.

Bzugge.

Bꝛugghe. djambátang.
Bꝛupdegom. orang mamplei.

BV.

BVcken. tondo njawa.
BVffel. carbau.
Bupck. prot.
Bupck-loop. tſjerít. bupck-loop hebben tatſjerít.
Metten bupc om hooch. talantan.
Metten bupck om leech. tiárap.
Bupe bā wint. ribout, angin dras. ſiet dras.
Bupgen. irot-ácan. dat iſ/crommen.
Bupgen 'thooſt/ ofte bucken met 'thooſt. tondo capalla.
Bupten. delouwar. bupten-waerts. calouwar.
Bult-ſack. canſor.
Buſſe/of/buſ-geſchut. bedíl.
Buſ-crupt. oubat-bedíl.

CA.

CAbel. tali-ſau.
Cacken. bérac.
Caecken/of/wanghen. pipi.
Caeck-ſmete. tampar, tampíling. caeck-ſmete gheven. menampar, of/ bri tampar.
Cael. pálang.
Calck. capor. Calck-doſe. capóran.
Calf. annac-lembou, of/ annac ſapi.
Calme zee. laout todó.
Cam. ſiſir.
Camme van een hoen. djambol.
Cameniere. dayang.
Camer/vertreck. bilic.
Cancker. Het naeſte om dit wt te dꝛucken iſ tſjeranna. of/ pourou.
Candelaer. caki-diën. Dat iſ voet van een kaerſſe.
Candy-ſuycker. ſaccar batou.
Canneel. cayou mánis. dat iſ ſoethout.
Cant van eenich dinck. ſagi.
Cant ofte hoꝛn ergens van. tépi. Als op de cant. de tépi.
Capoen. ayam-cambíri.
Cap-mes/ofte/hou-mes. párang.
Carre/waegen/ ofte wat dierghelijcke iſ/op wielen lopende. pedáti.
Caſteel. cotta.
Caſtijden. houcom, meng-houcom. Het welcke anders te ſeggen iſ rechten.
Catijf/ miſerabel in eenen deſolaten ſtaet zijnde / niet wetende wat hy beginnen of hy de hant nemen ſal. caibána of gaibaná.
Catte. cotſjing. Cater. cotſjing laki-laki.
Cattoen. capas.

CI.

CIerlijck. rame. ſiet rame.
Cijfferen. Hier toe gebꝛuyct men ſimpelijck het wooꝛt/ kírakíra.

Cytroen. limon beſár.
Civet. djibat.

CL.

Claer/ ofte / claer-ſchijnende. trang.
Claer/ ghelijck als claer water. djerní.
Claeghen/ clachte doen over yemant. mengádou.
Claegen/ weenen/ miſbaer maecken / ghelijck als over eenen dooden. marata.
Clapachtich/ ſnapachtich/ ſnaterich. letelete, petis-moulit, ganghou-moulut.
Cleden. páckei.
Cleet. packeän.
Cleerbeſem. penjápo packeän, ficat.
Clepn. kitſjíl. clepnder. lebe kitſjíl.
Alderclepnſte. kitſjíl lebé pada ſamóa.
Clepnſen/ dooydoen. tapis. Doeck ofte yet anders / daermen dooy clepnſt. tapiſſan.
Cleven. lecát.
Clieven / te weten overlanghs. belá.
Clieven of ſplijten van ſelfs. tabelá.
Climmen. naic, panjat.
Clincken ende rammelen gelijck de bellen. baginta.
Clippe/ zee-clippe. batou-cárang.
Clocke. ginta.
Cloeck van verſtant. boudi-beſár.
Clootgens der mannen. boa-pelér.
Cloppen. poucol.

CN.

Cnauwen. mamma.
Cneecht ofte dienaer. amba.
Cneden. ramas.
Cnevels. miſei.
Cnie. lontout.
Cnielen. doudoc de lontout.
Cnippe. djintit, plitic.
Cnoop. cantſjing.
Cnoopen/ gelijck ſijn wambays. bercantſjingácan.
Cnopen twee dingen mette epnden aen malcanderen. oubong.
Cnoop van een rapier of crits. ſoulut.
Cnopen die in't riet zijn. roäs.
Cnopen die in tacken zijn. batang.
Cnorren van miſnougen. coucouroubou.

CO.

Cock / ofte/ Cockinne. jouredápor. entſje, ofte/ pendápor.
Coocken. maſſac.
Coey. lembou, of/ ſapi-parampoän.
Coel. ſoudjoc.
Coen/ ſtout. bráni.
Coetſe. catil, kitta.
Coffer. ſorónga.
Cole die gloeyende is. bára. ſiet/ bára.
Cole die doof is. árang.

Comen.

Comen. datang.
Comijn. djintang.
Commer. ſouſa, ſoucar.
Comcommer. timon, antimon.
Compareren voor etc. datang adápan &c.
Compas. domán, padomán.
Concubine. gondic. **of/** canda. **nae dattet dan is.**
Coninck. radja, ſultaen.
Coninginne. radja-parampouan.
Coninck-dochter. poutri-radja.
Coninck-rijck. Men ſept ſimpelijck/ radja pounja negri. **ſiet mede 'twoordeken** alam.
Coninck paleys. aſtána radja.
Conſtaepel. jure-mintar.
Connen. dápat, bóle.
Connen/ofte/weten datmen gheleert heeft. tau.
Contrarieren. lawan, menláwan. **dat is ſtrijden tegen 'tcontrarie.**
Conſtenaer. orang pande memboät &c. **ſiet** pande.
Copen. bli. { **goedencoop.** moura. **duyren coop.** mahál.
Coop-handel doen. vinjága.
Coopman. ſoudágar. **ofte/ alſt een vremdelinck is van duyten/ ſeghtnen/** dágang.
Coopmanſchappen/ ofte/ coopwaeren. dagangan.
Coop-ſtadt. bendar.
Coorde. táli.
Coper. tambagga.
Coper-draet. cawat.
Coper-root. trouſi.
Copieren een ſchrift. ſalin-acan ſourat. **ſiet/** ſalin.
Coppelaer / ofte Coppelerſſe. Hier voor ſeptmen ſimpelijck/ ſouroang. **dat is een perſoon die wtgeſonden wert.**
Corf. ragga. **ofte/** bácol.
Corſel. bingís.
Cort pandac. **dat is te cort.** itou ſouda látſjop. **ſiet.** látſjop.
Corts. barou lepás, **of/** barou lálou.
Cortſe. demám.
Coſt/ ſpijſe. maccánnan. **ſiet oock 'twoort** redjiki.
'tCoſt ſoo veel. harganja adda, **of/** jadi begitou.
Coſtelijck. jang pounja harga adda beſár.
Coſtume. ádat, eſteádat.
Couleur. Hier voor ghebruyckmen. warna.
Cout. dingin. **Men ghebruyckt oock** dingin, **alſmen wil ſeggen dat eenigen dranck vercout ofte verſlaegen is.**
Couten. bercatta ſamma-ſamma.

CR.

Crabbe. catám.
Crabben. gárou.
Cracht. coät/ **ofte/** cowaſſa.
Craeckelen ende knibbelen tegen malcanderen. babanta.
Craecken. moulotós. **of ſimpelijck** babounji.
Craepen der Haenen. cóco-ayam. **Den haen craept.** ayam bacóco.
Cranck/ ſieck. ſákit, berſákit.

Creef.

Creef. Hier teghen segghen sy catám besar. dat is een groote Crabbe.
Crencken/ ofte/ onstercker maecken. lombot-ácan.
Creupel. timpang.
Crijch. prang, mouso.
Crijchs-knecht. orang ba-prang.
Crijch voerē. bermouso, baprang, backeleï.
Crijchs-listicheyt/ of/ Stratagema. mosselehát.
Crijgen. bole. vercrijgen. beróle.
Crijgen/als by exempel: hy soude wel wat stelen/ conde hy't gecrijgen. gampang. 'tHout is daer licht te crijgen. cayou adda gampang de sanna. Ick crijghe die sieckte. penjákit itou djanckit pada beta.
Crijsschen/ of/ schreeuwen. tería, batería.
Crijten weenen. nangis, menangis.
Crimpen. kissol.
Crollende / als crollende hayr. ical.
Crokedil. boáya.
Crom. irot. crommen. irot-ácan. of binco, binco-ácan.
Cruycke ofte steenen Flessche. bouli.
Cruymen van broot. bidjí-roti.
Cruypen. merancan.
Cruyt. sayor.
Cruyt-nagel. tsjincke.

CV.

Cuysch/reyn. tsjoutsji.
Cussen/soenen. tsjum.
Cussen sit/of oor-cussen. bantal.
Cuyt van vis. teroubou, of/ teloor-ícan.

DA.

DAch/ende geen nacht. seáng.
Daechs. seáng-seáng.
Dach/ als: 1.2.3. etc. daghen. hári.
Daghelijcx. sahári-hári.
Daechs daer nae. issonja. komt van issoc.
Dach naer overmergen. toula.
Daechs te voren. calamarínja. komt van calamári.
Twee daghen daer nae. lousánja. komt van lousa.
Daeghe-raet / of / Dach-rode. faidjar.
Dach diemen viert / ofte Heyligen dach. hári baic. of/hári besár. Dan dit is een dach van hooger Feesten.
Dack. átap.
Daer. sanna, de sanna.
Daer-waerts. ca-sanna.
Daer door comt het dat etc. itou moulanja macca &c.
Daer en boven. lebé pada itou.
Daer mede. dengan itou.
Daerom. carna itou, taghal itou, sebabitou.
Daer en tusschen. sedang ítou.
Daer en tegen. Men gebruyckt wel sabelá. Dat is ter ander zijden.

Daet.

Daet. berboátan. bacardjáhan.
Daelen/ af-climmen. tourong.
Daclende/ ofte hellende/ ende afgaende zijn. fingit, miring.
Damp. Hier vooz ghebzupcktmen áſap, **dat is/roock.**
Dan/alſdan. tatcalla, wactou itou, of/ bila itou.
Dancken/ſiet bedancken.
D'ander. jang laïn.
Danſſen. narri, menarri.
Dapper/ſeer/ ofte gheweldich. ſangat.
Darmen. tali-prot.
Dat. itou, itoula.
Dat/ wanneer't gebzupckt wert in deſer wijſe: ick wete dat ſulex is geſchiet/ ſoo ghebzupckt men veel daer vooz 'twoozt macca.
Dat is het. itouta.
Dat ſelve. itou djouga.
Datelijck. ſaſahát.
Daveren. begrá, of/ bagoíang.
Al-daverende. bagoíang-goíang.
Dauw. ombon.

DE.

De welcke. jang, oft/ nang.
Decken/toedecken. toutoup, of/ toudong.
Decken de taefel/of toebereyden. bantang.
Deckſel of Deecken / daermen in't Bedde ſich mede toedeckt. ſelímot.
Ghedeckt zijn in't Bedde. baſelímot.
Deelen/ deplen. bági, of/ bági-bági.
Ghedeelte. bagian.
Depnſen. ondor. **item/** ſourot. **ſiet** ſourot.
Degheliick ofte bzoom Man. orang adil.
Deele/ofte/plancke. papan.
Delven / graeven. gáli, gálitanna.
Demoedich ofte ootmoedich zijn. tondo háti. **Dat is 'therte bupghen.**
Deneken. fikir, berfikir, kíra-kíradalam háti.
Derm. tali-prot.
Deerniſſe ofte mede-lijden hebben. ſajang.
Derren/ ofte dozven. bráni memboat. **dat is ſtout om te doen/ofte/te beſtaen.**
Dertel. nácal, nacal-boudi.
Derthien. tigablás, of/ ſapoulo tiga.
Derthien-maet. tigablás, cáli, of ſapoulo-tiga-cáli.
Derwaerts. ca-ſanna.
Deſe. ini, inila.
Deſhalven. carna ítou.
Deſolaet. caibána. **ſiet** caibána.
Deſtrueren. binaſſácan, rouſſácan.
Deucht/de deuchden. Hier vooz gebzupckt men 'twoozt. bactí.
Deuchdelijck / of bzoom Man. orang adil.
Deure. pintou.

Diamant-

DI.

Diamant-ſteen. intang.
Dicht by. decát, ampir.
Dicht by malcanderen. tſjiggi-tſjiggi.
Dick. tabál. Dicte. tabalnja.
Dick werden/gelijck als ſtijffel/ Boeck-weyden bÿ of papeda, dick wert met ſieden. lindir.
Dickmaeks/of/ dickwijls. banjacáli.
Die. itou, itoula. Die iſſet. itouta. Die ſelve. itou djouga.
Dije van't been. pára.
Dief. pentſjouri.
Dienen / yemanden ten dienſte ſtaen. lalaiáni.
Dienen Godt. faſouro.
Dienaer / ofte/ Dienſtmaeght. amba.
Diep. dalam. De diepte. dalamnja.
Dier-coop. mahal.
Dier/ofte/gedierte. haiwan.
Diffameren. bilís, haïb, ſebout djahat namma orang.
Differentie / ofte/ verſchepdentheyt ende onderſcheyt. faráct.
Die dingen. barang barang itou.
Dignitept. gelár.
Dingÿen ofte bieden om te coopen. tauwar, menauwar.
Diſcipel. mourit.
Diſpenſier / oft mart-gangher. bandári.
Dit. ini, inila. Dit is het. inita. Dit ſelve ini djouga. ſiet dit is den perſoon. inita dia.

DO.

Dobbel. ſiet/dubbel.
Dobbelen/tuſſchē. bedjoudi.
Dochter. annac-parampouan.
Dochter van yemants kint. tſjoutſjou parampoúan.
Doeck. caïin. Hant-doeck. caïin menjápo tangan. Neuſ-doeck. caïin menjápo idong. ende ſoo voorts.
Doen. boát. Ick hebbe dat van doen / ofte dat ghebreeckt ende ſchort my. beta adda corang itou.
Dolen in't Boſch. beroutan-djálan.
Dancker. clám, galáp.
Donder. gontor.
Dooden. bounou, membounou.
Doof. touli.
Door/ te weten dat door is / ofte daer een gat in is dat door gaet. trous.
Door den gantſchen dach. fariën.
Doorgaens/ ofte / ordinaerlijck. maſſingmaſſing.
Doorgieten/ſiet clepnſen.
Doorgraven. gáli-trous.
Door leſen. batſja-ábis.
Door-ſchÿnen/doorſtralen. bertſjaya trous.
Doorn. douri.
Dooſen. hebben verſchepden namen nae 'tfatſoen. ende nae de ſtoffen.

De

De doot. maout. **Hy is doot.** dia ſouda-matti, **of/** bermatti. **Een doot lichaem / 'tzy van menſch ofte beeſt.** bankei.

Doden eenich ghedierte met beleſingen/ volgens de Moorſche Religie. ſambelé.

Doden ſimpelyck een ghedierte. bante.

Hy is doot-waerdich. haros dia matti. **ſiet** haros.

Dop van een Ey. teloor pounja coulit.

Dop van een calappa. tampoú-rong.

Dorp. negrí outan. **Want anders betekent** negrí **in't generael/ een lant/ Heerlyckheyt / ofte ock wel een Stadt.**

Dorre. árang. **Maer men ghebruyckt veeltyts daer voor** cring.

Dorſt. áöus. **Dorſt hebben.** beráöus.

Dorven/ſiet/ derren.

Douw/ſoeckt/ dauw.

Douwen. pra, **of/** ramas. **Nae dat het is/ ſiet de woorden elck in't byſonder.**

DR.

DRacht/ſiet/ dragen.

Draepen. poútar. **of/** pouſing. **ſiet andere woorden / als ſtoeldraepen.** boubout, &c.

Draet. benáng. **of/** tali-benáng.

Dragher. bava. **Eenigher laſt of ſwaerte dragen.** picol.

Dragher/ of/ 'tghene pemant te dragen heeft. picólan.

Draegher op ſyn Schouderen. tanghong.

Dragen een perſoon/ofte torſſen. doucom.

Dragher in een littiere/ ſtoel/ of diergheliycke op de Schouderē. ouſong.

Dreck ofte onreynicheyt. nadjís.

Drepgher. arrham.

Drie. tiga. **drie-mael.** tiga-cáli.

Drieder-hande. tiga warna. **driederley/** tiga djénis.

Driyven in't waeter. anjot.

Driyven/ofte/ voort-driyvē eenich Vee. bourou.

Drincken. mínom.

Drinck-comme. manco-mínom. **ofte/** mem-mínom.

Dringen/ ſtoten. toulac.

Droef zyn. tſjnta, bertſjnta.

Droefheyt. douca.

Droeſſem/ ofte/ moeyer. tay. **ſiet/** tay.

Droncken. maboc. **Dronckē van affion/ tabac / gingue/ of diergheliycke.** hayal.

Droogh. cring.

Droogh-doeck. cayin ſappo tangan, &c.

Te droghen leggher/ of hanghen als inde Son ofte Lucht. djoumor.

Droomen. mimpi.

Druck/ droefheyt. douca.

Drucken/ perſen. pra.

Druppen. míris, tíris. **een druppel.**

pel. ſa-tíris.
Dzupven. boa-anghor. anghor is een Wyngaerd.

DV.

DVbbel. lápis. ende men ſept aldus: ſa-lápis, dua-lápis, tiga-lápis, &c.
Dubbelen/ofte/ dubbel-maken. lapiſ-ácan. Den ſin is dubbel. artinja adda dua warna.
Duchten/bzeſen. tácot.
Dueren. Hier vooz en hebbe nopt een woozt hoozen gebzupcken: Maer men ſept aldus: dapat jadi tarou lamma, van dingen die in haer ſelven vergaen of bederven. dapat jadi-packei lamma, van cleden: itou tinghal lamma, van dinghen of wercken die ghemaeckt zijn: itou lamma tida antſjor, tida petſja, tida rouſſac &c. ofte met eenige diergelijcke maniere van ſpzeecken.
Dupcken onder 'twater. djalám, mendjalám.
Dupden. bri artinja. Dat is ghebven een bedupdenisſe.
Dupm. ibou-tangan.
Dupſent. ribous. Ende men ſept aldus in't tellen: ſa-ríbous, dua-ríbous, tiga-ríbous, &c. dupſent-mael. ſaríbouſ-cali. dupſent-derlep. ſaríbous-djénis. dupſent-derhande. ſa-ribouſ-warna. met dupſenden. beríbous de dupſentſte. jang ca-ſa-ríbous.
Dupſent-been / eenen Wozm. alípa.
Dupvelſ-bzoot/ ofte paddeſtocken. djamor.
Dupſter/ſiet douncker.
Dupve. merepatti.
Dupvel. zeitan, iblis, djing.
Dul. ghila-bingis.
Dulden/lijden/verdzagen. tahan, menáhan.
Dun. nípis. dun maecken. nipiſ-ácan.
Duncken. wert aldus gebzupct. my dunckt. beta fikir. of/ beta kíra-kíra.
Dus. begíni. Duſdanich. warna begíni.

DW.

DWaes/ſot. ghíla.
Dwaelen vande werch. ſalla, of/berſalla djálan.
Dwaelen in ſijne mepninge. fikir, ofte kíra-kíra ſalla.
Dwerch. pende. 'twelck ock geſept wozt van alle gedierte/ dat extra-ozdinaris kleyn/ ofte/ onderbleven is/ als ayam pende. een crieltgen.
Dwinghen. ſeäſſat, boat cras pada orang.

EB: EC: ED: EE: EF: EG. EY.

EBbe. Het waeter ebt. ayer ſourot, ayer tourong, ayer jadi kitſjil.

kitſl.
Ebben-hout. cayou-árang.
Echdiſſe. tſjrſja.
De Mane is in Eclipſis. boulan maccan rau.
Edel. Hier voor ghebruycken ſy caya. **dat eygentlijck rijck te ſeggen is.**
Edick. tſjouca.
Eedt. ſompa, ſompáhan. **eedt doē.** berſompa, menjompa.
Eemer. timba.
Een. ſa, ſatou.
Eens/of/eenmael. ſacáli.
Eenerley. warna ſatou.
Eenderhande. ſatou djénis.
Eendrachtich. hati ſamma.
Eendrachtelijck/ ghelijckerhant. ſamma ſamma, ſeſamma ſamma.
Eenich. Als eenich perſoon / eenich dinck. bárang.
Eenich perſoon. bárang ſiappa.
Eenich dinck. bárang appa.
Eenichſints. bárang warna, bárang begimanna.
t'Eeniger tijt. pada barāg wactou.
Eenſints/ eenſ-deels/ter eender oorſake. ſa-paraccarra.
Eenſdeels/ ofte/ ter eender zijde. ſabelá.
Eenich/ dat maer een en is / als eenigen ſoon. jang ſatou djouga.
Eer. daulou. **Als ick kome eer dan hy.** beta dátan daulou pada dia.
Eer/in deſer manieren: eer dat gheſchiede. ſedáng itou boulóm jadi.
Eerghiſteren. callamári daulou.
Eertijts/of/ voortijts. dauloucalla, wactou daulou. **Ick woude eer dat etc.** lebé beta ſouca maeca &c.
Eere dienen pemant aen doet. ho rmat.
Eeren. hormatácan, boat hormat, **of** bri hormat pada &c. **Alſmen ſeggen ſoude/ eenige eere ſoeckē ofte vercrijghen/ of dierghelijcken: ſoo ghebruyckt men veel het woort** namma, **dat is naem / als** tſjári namma beſár. beróle namma &c. **Den Hominck gaen eere aendoen/ende ſijne behoorelijcke reverentie bewijſen.** ſebá pada radja.
Eerde/ſiet/aerde.
Eers/ſiet/aers.
Eerſt. daulou. **De eerſte.** jang daulou, jang partáma, jang bermoula. **Inden eerſten.** moula-moula, pada moulanja, ſabermoula. **Dit is de eerſte reyſe dat het gheſchiet.** barou ſacáli ini itou jadi.
Eenwichlijck. ſa-oumour, ſampei cacal. **van eenwicheyt/** derri pada cacal, **ofte/** derri pada zemaen cacal.
Effen/gelijck. ratta. **effen maken/** rattácan.
Effen/ thien / dat is / min noch meer als thien. gnap ſa-poulo. **of/** ſapoulo betúl.
Eggerighe tanden. ghighi linou, **of/** aſſam.
Ey. teloor. **Eyer-dop.** coulit-teloor.

Eperen-leggen. bateloór.
Eperen-broeden. mengerám.
Eygen. jang orang ſendíri pounja of ampounja, **dat yemandē ſelfs toekomt.**
Met ſijn eyghen ooghen. dengan matta ſendirinja.
Eylaes/och armen. ſayang, caſſiën.
Eylant. poulou.
Eyndigen. boat ábis, of abiſácan. **totten eynde toe.** ſampei ábis. **ſiet** ábis.
Eyndelijck. pada achirnja.
Ten eynde/op dat. agar.
Eynt-voghel. bebec, itic, of bourong itic.
Eyſchen. minta. **Eyſch.** mintáhan.
Eyſchen met ghedruyckt aenhouden. cotáli.

EL.EN.ER.ET.EV.

Elck-man. ſa-órang-órang.
Elck dingh. barang ſátou ſátou.
Elcke reyſe. ſedecalla wactou.
Elders. de tampat laïn.
Elf. ſablás, of/ ſa-poulo ſatou.
Elf-mael. ſablás-cáli. **De elfſte.** jang ca-ſablás.
Elf-derhande. ſablás warna.
Elle/om mede te meten. gaſa.
Ellende. ſixa.
Ellendich. caibána. **ſiet/** caibána.
Ende. daen, lagi, macca.
Enckel. ſa-lápis.
Enclauwe. matta-cáki. **ſiet/** matta.
Engh/nau. ſaſá. **Engh-maken.** ſaſa-ácan.
Enghel. mellaïcat.
Enghel-roede. cayou, of batang matta cayil.
Enghelen/of/ mette enghel roede viſſchen. meng-ayil.
Endt ergens van. oudjong.
Erbarmen. ſayang.
Erch/quaet. djáhat. **Erchſte.** djáhat lebé derri ſamóa.
Erfghenaem. pouſáca. **item** wáris. **ſiet beyde de wooyden / ende 'tonderſchept der ſelver.**
Ergens. de barang tampat.
Erkennen. mengáco.
Erweten. catſjang kitſjil.
Eten. maccan. **op 'troyroys Maleys ſeptimen.** ſantap.
Eetwaeren. maccannan. **ſiet oock 'twooyt** balanja.
Dat ſchuyft eet in. coudis itou máccan.
Die ſchuit eet in. outang itou máccan.
Ettelijcke. barang, of / barang banja.
Etter. nanna. **Etteren.** benanna.
Even/ſiet effen.
Eunuchus/of een gelubde. ſida ſida of ſeſida.

FA: FE: FI.

Fabel / fabelen vertellen. hacayat douſta. of / tſjeríta douſta.

Falen.

Falen / feylen/ failgieren. ſalla, berſalla.
Fame. Hier voor gebruyckatmen namma.
Faem-ſchenden. bilís.
Fatſoen van een dinck. roupa.
Faveur/ſiet gunſten.
Faute ſalla, berſalláhan.
Feeſt-dach. hári beſár. Onder de Joodzen zyn drie groote Feeſt-dagen/dieſe noemen hari raya.
Feeſtelijck. rame. ſiet rame.
Fel van gemoede. hati-bingís.
Feyten/daeden. berboátan.
Fenijn. ratſjun. ſiet de woorden. biſa, oupas, iſmou, wrangan.
Fielt. orang boudi galac.
Figure/ofte beelt. touládang.
Fijn. alous.

FL.

Flateren / plomp-ſtrijcken. boúdjoc.
Flauw. coät córang. flauw werden/ſiet beſwijmen.
Fleſſche van porceleyn of ſteen. bouli.
Flitſvoghe. pana. flitſe ofte/ flitſpijl. anac-pana. ſiet anac.
Flupte/ofte/hant-pijpe. banſi.
Fluwijn van't oorcuſſen. cayin-bantal.
Flus over een weynich. ſahát lagi. dat is noch eē poſe ofte een ſtōt.
Flux/van ſtonden aen. bangat.
Flux-man. orang catſjac. ſiet catſjac.

FO: FR.

Focke. layar-aloúwan. ſiet/ aloúwan.
Foelije. bonga-palla
Fonteyn/ ofte oorſpronc van water. matta ayër. ſiet matta.
Forme ofte patroon van eenigh dinck. Men ſeyt ſimpelijck/ roupa. als: roupa-cáki, &c.
Forteſſe/vaſtichept. cotta.
Fortuyne/avontuyr. ontong.
Fraey. premí, madjelís, biſeí, páras. ſiet elck woort in't byſonder.
Frijten/ ofte fruyten inde panne. ſenanga, men ſeyt oock rindám dalam minjac.
Fruyt/ofte Boom-vrucht. boa-cayou.

G.

Nota. Dat de ſimpele (g) eñ (gh) even veele doen / ende datmen voor de tweede letter reecken moet/de ghene die de (g) ofte de (gh) is volgende.

GA. ofte, GHA.

Gade ſlaen eñ d'oogh ophouden dat 't niet verloren gae. tonghou.
Gaen. bedjálan. djálan is eē wech.
Gaen met pemandt. tourout, menourout. Henen gaen. peghí. gaet henen. peghíla.
Gagie. oupa, dat is loon: ſiet 't woort belábor.
Galle. ampedóu.

Gighe.

Galghe. gantong. **Een een galge ghehanghen werden**. matti de gantong.
Ghans. ansa, bourong-ansa.
Ganſch ende gaer. ſacáli-cáli.
Gantſch de weereld. ſegalla dunja, **of**/cadir dunja.
Gapen. ganga, baganga. **ſiet oock** cancang. **al gaepende**. taganga.
Gaeren om mede te naeyen. benáng-capas, **dat is catoene draeden**.
Garnaet. oudang.
Gat. loubang. **Daer is een gat in**. itou ſouda baloubang.
Gauw toeſien. éling.
Garnaet-appel. boa-delíma.

GE.

Gbeente. toulang.
Ghebeer ende geracs maecken. igner, **ofte** inger-banger. **item** ghegher, **naer dat het dan is**.
Gebeeren/ofte/ gewerden laten. beër, **ofte** beër-ácan.
Gebet. doa, minta-doa, mintáhan-doa. **ſijn ghebeden leſen/ofte/opſeggen**. meng-hadji.
Gebeuren/ geſchieden. **Een ſept ſimpelijck** jádi.
Ghebieden. ſouro, menjouro, penjouro. **Dan dit laetſte is gebieden/ met macht ende authoriteyt**.
Gebodt/ſiet bevel.
Ghebooren werden. jadi berjádi. **of**/jadi memberannac, **dat is ghebaert werden / men ſept oock: doen en was hy noch niet geboren**. wactou itou dia boulom calouwar. **een kint dat nieu geboren is**. bouda jang barou jadi.
Gebreck/als: daer is dat gebrec. itou adda courang de ſanna. **ſiet oock 'twoort** látſjop.
Gebreck hebben/ſiet behoeven.
Gebroeders/of/ gheſuſters. duabaſoudára.
Ghebruyck/ ghewoonte/of/wijſe van't lant. adat, eſteádat.
Geck/ſot. ghila.
Gecroſt hayr. rambot-ical.
Gedachten. angan-angan.
Gedaente/ figuere/ weſen. roupa.
Gedeelte. bagiän. **comt van** bagideplen.
Gedencken. ingat, beringat.
Gedierte. binátang, haiwan.
Ghedooghen/verdraghen. táhan, menáhan.
Ghedruyrich. tida poutous barang calla.
Gedult/patientie. ſabour.
Geel. coning.
Geen/ geene. barang tida.
Geen van allen. ſatou pon tida.
Geenderley. barang djénis tida.
Geenſints. barang warna tida.
Geerne. dengan ſouca háti.
Geeſſelen. ampas.
Geeſt/als/ groot van geeſt. boudi beſár.
Geeſtich. aſkyt. **ſiet aſkyt**.
Ghedeeltijck. ſacali-cali.
Ghehemelte van eenich behangſel.

ſel. langit. ſiet langit.
Gehengen/ſiet toelaten.
Gehoozt werden. cadengáran.
Gehoozſamen ende onderdanich zijn. habar.
Gehoude perſoonen. orang ba-cáwin.
Gheÿl/dertel. nacal.
Gheÿte. cambing-betiná, of parampouan.
Ghelaet/ofte/ gebaer van eenich dinck maecken. poura poura. **veel gelaets/ende gemaeckt gebaer gebruycken.** haibat.
Ghelden/dat ghelt ſoo veel. itou pounja harga adda begitou.
Geledē een jaer. lepás ſa tauwon.
Gelepden. antar.
Gelijck als. ſeperti, ſamma, begimanna.
Gelijckelijck. ſamma-ſamma.
Gelijck/niet oneffen. ratta.
Sÿ gelijcken malkanderen. diaorang adda roupa ſamma. **Sÿ gelijcken malcanderen wel/ ghelijckmen ſeÿt: Hanne ghelijckt Lÿs wel.** diaorang patout.
Sÿ ghelijckeniſſe. ande ande. **ſpreecken bÿ ghelijckeniſſe/ ofte gelijckeniſſen bÿ brengen.** catta ande-ande, of/ catta tſjara ande-ande.
Geloften die religieus zijn. neät, ſiet/neät.
Gheloven. petſjaya. **ſiet oock** gnaco.
Gelubt. cambíri, bercambíri.
Gheluck/gheval/foztune/ avontuyr. ontong. **Hÿ is gheluckich.** dia berontong baic.
Gelupt. bounji. **ghelupt gheven/** babounji.
Ghemackelijck om doen. moura memboät.
Gemackelijck om crijgen. gampang. **ſiet** gampang.
Ghemeen/te weten/dat gelijck gemeÿn is. boucan barang orang pounja, **dat is/niet ſeeckere perſonen toecomende.**
Ghemeÿne ofte ſlechte luÿden. orang ſadja.
Gemeenlick/ordinaris. maſſing-maſſing.
Gemoet. hati. **ſiet** hati.
Gemoeten/ontmoeten. bertamoú.
Ghenaede die pemanden gedaen wert. caſſián. **genaede/die Godt pemanden geeft in ſijn herte om pet te konnen doen.** fermang.
De gene/de welcke. orang jang.
Ghenceren/ ſijnen coſt winnen. tſjari redjiká **ofte/**berole redjiká.
Ghenegen/ als: ick ben daer toe ghenegen/ ofte geaffectioneert. hati kita ſouca capada itou. **ofte als de genegentheÿt ſeer ſterck is/ſoo ſeÿtmen.** hati kita inging capada itou.
Hÿ is wel tot mÿ ghenegen. dia adda hati ſedáp pada beta. **quaelijck ghenegen.** hati togór. **ſiet/** togór.
Genereren/ofte/voozt-telen. berannac.
Generatie/ ghelijckmen ſeÿt inde tweede/ofte derde generatie. poupou.

Geneſen.

Geneſen. ſombou, menjombou.
Gengber. alía.
Gheneech ſoo veel van noode is. ſoucor.
Genoech ergens toe/ ofte/ ſo veel daer toe van noode is. ſampir. ſiet ſampir.
Ghente. anſa láki-láki.
Genenchte. ſouca. ſiet aſkyt ende biráhi.
Gheoozlooft. ſiet het woozt halál.
Geraes/ſiet gebeer.
Gherechtichept toekomende/ſiet halál.
Gereet maecken. hadir.
Gherechtichept / die pemanden toecomt van Maet/Elle/ Gewicht etc. hac.
Ghereetſchap tot hant-wercken. pangháwei.
Gheringhe van klepnder waerden. jang tida gouna, tida bergouna, tida adda gounanja.
Geringſte. jang bergouna córang pada laïn ſamóa.
Geroockt. beraſſap.
Geruchte/tijdinge. bríta.
Gheruſt. tátap.
Gheſant / Ambaſſadeur. outouſang.
Ick ben gheſchaepen. beta jádi berjádi.
Geſchieden/ſiet gebeuren.
Gheſchut. bedil.
Groſ-gheſchut. ſpera.
Geſellen ofte geſelſchap. tamán.
Geſlachte. aſſal, opclimmende/eñ nederdaelende.
Gheſont/ wert aldus gebruykt: Hy is gheſont. dia adda dengan njawa baic, of/ dia adda njawanja baic.
Geſouten viſch. ican gáram.
Geſpleten. tabelá. ſiet belá.
Geſtadichlijck/ſiet geduyzich.
Geſteenten. permatta.
Geſuſters ende gebroeders. dua baſoudára.
Gheſwollen. banca, bara. ſiet bara.
Getier. inger. ghetier maken. inger bánger.
Getroude perſonen. orang bacáwin.
Ghetuyge. ſaxi. ſiet oock 'twoozt ſahit.
Getuygen pets. berſaxí-ácan.
Geval/ als/ by geval. ontong.
Gevangen nemen vanden vyant. tavang. perſoonen die gevangen genomen zijn. orang, catavang.
Ghevangen-huys/ kercker. paſſong.
geven. bri.
Geveſt. oulou.
Gevoelen/ſoeckt bevoelen.
Gewas van vruchten. Hier vooz ſegghenſe veel mouſim. dat is/ ſayſoen des Jaers.
Geweer/ ofte/ waepenen. ſinjáta.
Geweldich/ofte ſeer. ſangat.
Ghewelt ofte overlaſt pemant aendoen. haribírou. ofte anjaya pada &c.
Gewent/gewoon. beáſſa. gewennen. beaſſácan.
Gewichte/weech-ſchale. tradjou, darſjin.

Gewichtige.

Ghewichtighe saecke. jang bergouna banja, **ofte**/ jang adda gounanja besar.
Ghewin / proffyt avancement/ ganda.
Gewisselick/ songho, **of**/ songhosongho.
Gewooute. adat, tjara.

GHI.

Ghy. tuan. engcau, **ofte**/ ongco. **Eick nae zynen staet.** diri, **is courtoys Maleys.** pacanira, **is Javaens**/ **doch wert veel gebruyckt.**
Ghy lieden. tuan-orang. **ofte**/ tuantuan, ongcoorang, pacanira-orãg. **veeltyts**/ camou.
Ghier/ **ofte**/ **Kieckendief.** alowijs.
Ghierich. kikir.
Ghieten. touang. **Ghieten ergens anders in ofte overgieten.** salin. **siet** salin.
Ghinder/ **ghints.** sanna, de sanna.
Ghins-waerts. ca sanna
Ghints/ **ende weder gaen.** peghi ca sanna ca máre.
Ghist daer van. itou pounja tjamar, itou pounja nadjis, itou punja tay.
Ghisteren. callamári.

GL.

Glans. tjaya. **Glans hebben**/ **of van sich geven.** bertjaya.
Glas. catja.
Glat. litjing.
Gloepende. méra, **of**/ méra derri ápi **gloepende maken.** merácan, **of** merácan dalam ápi.

GO.

God. Hier en hebben de Malepen gheen woort toe/ als van outs God niet nemẽde. Maer het Woordom aennemende vande Araberts/ hebbẽ oock niet eenen aengenomen het woort Alla eñ Alla-te-Alla. **gelijc de gene die inde Eylanden Amboyna**/ **Molucken etc. het Christendom hebbende aengenomen vande Portugupsen**/ **ooc met eenen aengenomẽ hebbẽ het woort** Deos. **'twelck vande Nederlanders aldaer oock behoudẽ wert als zynde inde gewoonte.**
Goet. baic.
Goedertieren/ **goet-hertich.** boudi-baic, **ofte** baic-boudi.
Goeden coop. moura.
Goet ende deucht pemant doen. fadouli.
Goet dat pemant toecomt. arta, **dat is waere. Maer men ghebruyckt meest.** bárang-bárang.
Golve/ **ofte**/ **baere.** ombac.
Ghomme. tincal, **siet** tincal.
Ghordel. icat-pingang. pingang, **zijn lendenen.**
Gorghelen. cocommor, **of**/ commor commor.
Ghout. mas.
Ghout-smit. pande-mas.

GR.

GRabbelen. loco-loco.
Gracht. paya.
Graet/siet generatie.
Graet/ ofte / vis-been. toulang-ican, of/ doúri-ican.
Graf. coubour.
Gram. gousar, hati-sakit, amára.
Granaet. delíma. Granaet-appel. boa-delíma.
Gras. rampot.
Graeven. gáli.
Grijpen / eñ wech-nemen. rampas.
Grijpen / ende vast houden. pagáng.
Grijs-hayr. Men seyt simpelijc rambot pouti.
Groeyen. tombo. Maer men seyt het niet als van Boomen ende cruyden. siet tombo.
Grof/niet fijn. cassar.
Grofgreyn. souf.
Grommelen ende prentelen van misnougen. cocoroubou.
Gront. Hier toe en wete ick niet datter een woort is/ maer vanden gront der Zee seytmen wel laour pounja passir. dat is 'tsant der zee.
Groot. besár. groot maecken. besar-ácan.
Grootelijcx. sangat.
Groot-Vaeder. néne-láki láki.
Groot-Moeder. néne-parampouan.

GV.

GVnnen. De Maleyen en hebben geen woort om uyt te drucken / datmen yemanden goet ofte quaet gunt. Maer als sy willen segghen/ dat haer herte yemanden goet-gunstich is/ of dat sy ymanden een gunste ofte faveur doen/of van hem genieten ofte ontfangē/so gebruycken sy het woort cassie. waerom oock gheseyt wort minta cassie. alsmen yet versoeckt/ ende tríma cassie, alsmen seyt in danck aen te nemen 'tgunt eenen ghedaen is/ofte gegeven wort.
Ghuyt. orang nacal-boudi.

HA.

HAcksel van vlees. tsjintsjang.
Haen. ayam djantan, of/ayam láki láki.
Haer. dia, te weten als het van een Vrouwe geseyt wert/ maer als het gheseyt wert van velen/ soo isset. dia-órang. Haer / is oock geseyt die lieden toecomende/ als: haer lant/ haer goet etc. ende dan beduyt het: dia-órang ponja.
Haer/ofte/hayer. rámbot.
Haer-worm. córap.
Haest. lecás, bangat.
Haet. bintsji.
Haeten. berbintsji.
Haghedisse/soect/echdicsse.

Haghel.

Hagel om mede te ſchieten. roke.
Haken ende verlanghen ergens nae. inging.
Halen. peghi ambil.
Half. tenga, ſa-tenga.
Hals eñ neck t'ſamen. tingco.
Hamer. pomoucol.
Hant. tangan.
Hant-boge. pana.
Handelen/coop-handelen. vinjága.
Handich/van alle dingen te maken. catſjac.
Hant-wercker/ofte/ Ambachtſman. pande.
Hangen. gantong, bergantong.
Al hanghende. tagantong gantong.
Haperen/ gheliickmen ſept dat een dinck ergens aen vaſt blijft. taſancot.
Hart. cras, cacou.
Harts/herts/harpeus. damar bátou.
Haven der zee. tellóc.

HE.

HEbben. adda.
Hecht van een geweer/ jtem ſtijl van een Haemer/ Bijl etc. oulou.
Heden/ofte/hupden/hari ini.
Heel en t'al. ſacáli cáli.
Heelen/ ſiet geneſen.
Heere. tuan. Dat is mijn Heere. beta batuan pada dia.
Heer-baene/ofte/ Heeren-ſtrate. alámang.
Heeſch. paro.
Heet/als heet weder. pannas.
Heet ghemaeckt over 'tvup. angat.
Heten/bebelen. louro, menjouro.
Heten/of/ genoemt werden. bernamma.
Heffen/op-heffen. ancat.
Hey/ een Viſch. ihou.
Heyl. ſalámmat, daúlat.
Heylich. moumin.
Heyligen-dach/of/ vier-dach. hari baic.
Heymelijck. ſembounji.
Heyninge. paggar, dinding.
Hel/claer. trang.
Helen/verborghen/ of/ verſwijghen. ſembounjiácan of/ tarou ſembounji.
De helft. tenganja, ſatenganja.
De Helle. narca.
Hellen. ſingit, miring.
Helpen. toulong, menoulong.
Helt. oulobálan. ſiet/ oulobálan.
Hem. dia, of/ pada dia. hem ſelven. ſendirínja, of/ kendirínja, jtem/ pada ſendirínja.
Hemel der gheluckſalichept. ſurga.
Hemelen die aenſienlijck zijn/ ſamen met de lucht. langit.
Hemelte/ſiet gehemelte.
Hen/henlieden. dia-órang, of/ pada dia-órang.
Henen/beteeckent nae een plaetſe toe/gelijck in't Maleys. ca. als: waer henen? ca manna? Doch en can niet altijt met ca wtgheduckt

dzuckt werden. Want men sept: Hy is vooz henen ghegaen. dia souda bedjálan daúlou. item: Hy rijt vooz ons henen. dia bacoúda de mouca cami.

Hengst. couda láki-láki.

Henne. ayam bétina, of/ parampoan.

Her/is een woozdeken/ betekenende/ dat pet andermael gheschiet/ ende wert wtghedzuckt met het woozdeken poula. als: herwouwen. lipat poula, eñ met combáli, als: combáli lípat.

Herden/ langh harden. Men sept: táhan.

Herder. combalá.

Hersten/ roosten. garing-garing.

Hert dat inde Bosschen loopt. rousſa.

Herwaerts. ca máre. herwaerts ende derwaerts. ca-ſanna camáre.

Het. jang. Dit jang wozt hy de Maleyen ghestelt vooz alle nomina, 'tzy substantiva ofte/ adjectiva. als: Het Schip. jang cappal. item: het goede. jang baic. Maer inde quartieren van Amboyna/ Banda/ Molucco/ wozdet meest ghestelt vooz de adjectiva, heest de kracht van het welcke is. Want jang baic, is so veel te segghen/ als het welcke goet is.

Het en zy dat ick gae. jangan beta peghí.

Heur/siet/haer.

Heuvel. boukit.

HI.

Hick. segoú.

Hicken. berſegoú.

Hiele, toumit.

Hier. ſini, de ſini.

Hier/ende daer. ſini-ſanna.

Hier na. commediën pada wactou ini.

Hier om. carna ini, taghal ini, ſebab ini.

Hy. dia. Hy eñ anders niemant. dia djouga.

Hyghen. benjawa-njawa.

Hyslicken/siet houwen.

Hincken. bedjálan timpang, dat is/ creupel gaen/ of/ bedjálan tſjapic.

Hinde. rouſſa bétina, of/ parampouan.

Hinder/siet beletten.

Hissen/ als honden aen malkanderen. adjou.

Histozie. hacayat.

Hitte. pannas.

HO.

Hoe. begimanna.

Hoe veel. barappa.

Hoe langhe. lamma begimanna, of barappa lamma.

Hoe langer hoe erghet. makin lamma makin djáhat.

Hoe wel. Dit dzuckt men aldus upt: hoe wel dat suiker gheschiet is. jtou jadi pon baic. ofte aldus: 'tis

'tis waer dat ſulcx gheſchiet is/ nochtans etc. benar itou ſouda jadi, tetápi &c.

Hoeck. oudjong. **Item** / tandjong. **Men ſept oock wel.** tandjong pounja oudjong. **op den punct vanden hoeck.**

Hoedanich. warna begimanna.

Hoeden. tonghou.

Hoen. ayam.

Hoer. ſondal, zina.

Hoereren. berſondal, bazína.

Hoeren-kint. annac-haram-záda.

Hoeſt. batoc. **Hoeſten.** membatoc. **Al hoeſtende.** membatoc-batoc.

Hoet. toedong.

Hof/ofte/thuyn. coubon, douſon.

Hol/niet maſſyf. dedálam ampa. **ofte** / dedálam tida beriſi, **dat is van binnen ydel.**

Een hol. Men ſept ſimpelijck loubang. **maer als het een groot-achtighe cluft is / ſoo ſeptmen** gourong.

Hondert. ratos. **ende men ſept aldus in't tellen/** ſa-ratos, dua-rátos, tiga-rátos &c.

Hondert-mael. ſa-rátos-cáli.

Hondert-derley. ſarátos djenis.

Hondert derhãde. ſa-rátos-warna.

By honderden. barátos.

De honderſte. jang ca-ſarátos.

Honger. lápar. **Honger hebben.** melápar.

Hont. andjin.

Hooch. tinghí.

Hooch-tijt. hari-beſar, hari-raya.

Hooft. capalla.

Hooft-pijne. pining. **Ick hebbe hooft-pijne.** capalla beta berpining. **'t Hooft loopt my omme.** capalla beta pouſing.

Hoop. compol. **Hoopen by malcanderen eenich volck/ of/ eenige dingen.** compolácan.

Hoozen. dengar.

Hovaerdich. berdjouwa, **of/** hatibeſár.

Hopen. Hier toe en is geen hoop alleen / maer ten naeſten by de hope upt te drucken/ ſoo ſeptmen veel Deos toulong itou jádi, **dat is/ met Godes hulpe ſal dat geſchieden.**

Hoozn. tandoc. (menjagáng.

Houden / vaſt-houden. pegáng.

Hout. cayou. **Hout-cool.** árang.

Houwen / gheliick met een Bijl/ geweer etc. tará.

Houwen in tween/ of dryen over dwers. panghal-ácau.

Houwes. párang.

Houwen hielicke. cáwin, bacáwin.

Houwelijcx-goet. iſi-cáwin.

HV.

Hveren. ſiwa. **Huer-loon.** harga-ſiwa, **of/** oupa-ſiwa.

Huyden/ heden. hári íni.

Huylen. nangis, menangis.

Huyſ. roúma.

Huyſ-geſinde. orang de rouma.

Huyſheer. rouma pounja tuan.

Huyſ-vrouwe. bíni. **De Maleyé ſeggen oock** iſtri.

Huyt. coulit. **ſiet** coulit.

Hulpe doen/ofte/ helpen. toulong.

Hulpe,

Hulpe / onderstant / secours ten tijde van oorloge. bantoc.
Hups/jent. premí, madjelís.
Hutten/ lichte huyskens. barong barong.

IA.IC.ID.IE.

IA. iã. met twee sillaben. Inde quartieren van Ambayna/ Molucco etc. sullen voor Ja doorgaens antwoorden / beta, ende saya. Dat voor beleefder wert gehouden.
Jaer. táwon. over-jaeren op een plaetse daermen soude moghen comen. menáwon.
Alle-jaer. sa-táwon-táwon.
Jalours. tsjimboroáng, hati-tsjimboroáng.
Jammer. sayang.
Jammeren / erbermen. sayang, bersayang.
Ick/ wert uytghesproocken naer des persoons qualiteyt. Een Souvereyn/ Opperste / ofte die van hoghe qualiteyt is/seyt aco. een minder/ beta. een geringer/ saya, ofte/hamba, &c.
Jeder/iegelijck. sa-órang-órang.
Jemant. barang-siappa.
Jent. premí, madjelís, bisei.
Jet. bárang bárang, barang satou-satou.
Jeucht. djamán-mouda.
Jeucken. gatal.

II. of Y.

Licht/ paralysis. lompo.
Ydel. Als van een plaetse geseyt wert datse ydel is/ ofte datter gheen meuschen en zijn / soo ghebruycktmen sounji. Maer alsmen't seyt ghelijck van een Vat etc. soo seytmen ampa, ofte/ tida ber-ísi.

IN.

IN. dalam. t'woort isi wert ghebruyckt/ voor 'tgheen ergens in is/ als: pitti pounja ísi, dunja pounja isi, &c. Hier van komt isi-ácan. Dat is yet vullen / ofte yet ergens in doen.
In desen tijt. pada wactou ini.
Int leste. pada achirnja.
Inct. dawat, manxí.
Incomen/ingaen. massoc.
Indachtich zijn. ingat, ber-ingat.
Indien. djicca, of/ djiccalou. jtem/ lámon.
Indoen. massoc-ácan. dat is/maken datter ingae.
Ingaen. massoc. Godt heeft hem dat inghegeven. Deos souda massocácan itou pada dia pounja hati.
Ingewant. isi-prot.
Inhaelen den Coninck. djompoc pada radja.
Inhout van een Brief. sourat pounja isi.

Inlaeten.

Inlaeten. bri massoc.
Inleyden. antar ca-dálam.
Innemen een bastichept banden Pant. alácan.
Inroepen. panghil ca-dálam, **of**/ panghil massoc.
Insghelijck. begítou pon.
Insticken/inswelgen. taláng.
Insteecken. massoc-ácan.
Insuppen. irop.
Int heymelijck. sembounji.
In tegenwoordicheyt. adápan.
Interest / ofte winste op ghelt. ganda.
Inwaerts. ca-dálam.
Inwendich. dedálam **of** jang dedálam.

IO.IS.IV.

Iocken/ boerten. goúrou, bergoúrou. **Al jockende.** bergoúrou goúrou.
Iouffrouwe. entsje parampoan.
Jonck. mouda.
Jongen. boudac láki láki.
Jongh-man. nongáre. } **is beyde Molucx.**
Jonge-dochter. djoudjárou. }
Jongen van alle creaturen. annac. **siet** annac.
Jongen voort brengen. berannac.
Hy is. dia adda, **of** / dia souda, **nae dat het te pas komt / siet zijn.**
Ist dat hy komt. djiccaloú dia dátan.
Jupst/siet effen.
Juyst. gading.

Nota ka. kl. ko. kr. ku. **soeckt inde letter C.**

KE.

Keeckelen. ghegher.
Keel/ kele. leher. **De keel afsteecken.** bante. **De keel afsteecken met beleesinghen ende Ceremonien/ als de Moorsche papen.** sombelé.
Keeren/ wenden. bálic.
Keerse. diën. **Keers-snupter.** gonting diën.
Keffen. djalac.
Kemmen. basisir, sisir **is een tam.**
Kennen. kenál. **Men sept oock wel** tau. **te kennen gheven.** bri tau. **siet ooc 't woort** sampei-acan, **in** sampei.
Sy kennen malcanderen. diaórang batautau, ba-kenál.
Kercker. passong, passongan.
Kermen ende mis baer maecken. marata.
Keten. rante.
Keucken. dapor. **Keucken-meester.** jure-dápor, **of**/ entsje-dápor.
Kep-steen. batou-songo.

KI.

Kiecken-dief / een Voghel. alouwijs.
Kiesen. pílli, mempílli.

Kijcken.

Kijcken erghens henen. pándang.
Kijcken ober ofte ten eynde. pandang sampir.
Kijcken ofte aenschouwen / ghelijckmen sept eenige spectaculen aenschouwen. menantang.
Kijven. goúsar, bagoúsar.
Kijven ende crackelen met malcanderen. babanta, backelei.
Kint. annac, **te weten alsmen wil seggben pemants kint. Andersints een kleyn kint heetmen** boudac. **Van jonghs kints aen.** derri mouda, **of/** derri beta jadi bouda.
Kinne. dágou.
Kinne-back-slach. tampar, tampíligh.
Kinne-back-slach gheven. menámpar.
Kiste. pitti. **Naemen van groote kisten ofte Cofferen/ zijn** soroungan, barouwa.
Kittelen. gili-gili.

LA.

LAchen. tatáwa.
LAeden eens schips. moát. **men sept ooc** naic-ácan barang barang.
Lading van een Schip. isi-moátan.
Vol-laeden zijn. sárat.
Ladder/ tangha.
Laet. lambat.
Laet-dunckende / arrogant/ sich verheffende meer als hem toestaet. djaumáwa.
Lagen leggen. boat sasingay.
Laecken. sakelát.
Lam. tsjapic, **ende wert gheseyt van alle leden.**
Een Lam. annac-domba, **of/** domba mouda.
Lampe. palíta, padamara.
Lancie. tombac.
Langh. pandjangh. **langh-maecken.** pandjang-ácan.
Langh/ of/ langen tijt. lamma. **seer langen tijt.** lamma lammanja.
Langhen hals. leher ghinghang.
Lanckzaem/ of laet. lambat.
Lant/ ende gheen waeter. dárat. **aen lant-comen.** panco ca-dárat.
Lant/ lantschap. negrí. **Mijnen lantsman.** beta pounja sa-negrí.
Lap. tampal.
Lappen. menampal.
Last/ ofte/ dzacht dat pemant te dzagen heeft. picólan. **comt van** picol. **dzaeghen. Ick gebe hem last daer toe.** beta briitou atas pada dia, **of/** beta ataf-ácan itou pada dia.
Lasteren/ ofte/ quaet van pemant seggen. hodjat, bilís.
Laten/ naelaten. tinghal.
Laten doen / bethen / ofte laten ghewerden. beër, beërácan.
Laten vloet-laten. boang dára, bedara.
Latten van een vloer / ofte sitplaetse / 'tzy van geclooft riet/ gabbe-gabbe/ ofte/ anderzints. lante.
Lau. angat sedihit. **siet** angat.

Letk.

LE.

Leck/ ondicht. botsjoc.
Lecken met de tonghe. djilap.
Lecker van smaeck. sedáp.
Leden van 'tlichaem. toubou.
Ledich/siet/ydel.
Ledich-sitten. doudoc sadja.
Leegh/leghe. rinda.
Leef-tocht. redjiki.
Leelijck van wesen. djáhat-roupa. **of/** paras djáhat.
Leenen. minjang.
Leer/oste leder. Hier voor septmen maer coulit. **Maer men vouchter by van wat ghedierte/ als:** coulit-cambing, domba, &c.
Leere/ladder/of trap. tangha.
Leeren. adjar, beradjar, mengadjar.
Leer-meester. pang-adjar, gourou. **Ick leere by hem: dat is mijn leer-meester.** beta bagourou pada dia.
Leer-jongen/ Discipel. mourit.
Geleert/ Hoogh-gheleert Man. pandita.
Leest. roupa cáki. **dat is/ forme van een voet.**
Leet-wesen hebben. sasál, menjasál. **Dat is mijn leet te hoozen.** itou beta tsjnta dengar.
Leeuw. singa.
Leggen. Hier toe en hebben de Maleyen qualijck een woozt/ maer men gebzupckt daer voor simpelijck/ tarou, **als:** tarou kitab itou átas pitti, **Leght dien boeck op de kiste.**
Leggen op malcanderen eñ stapelen. tindis.
Eyeren leggen. bateloor.
Leyden. antar. **Leyt-man.** málim.
Leken/oste dzuppen. tiris, miris.
Al lekende. batiris tiris.
Lemmet van een kaerse of lampe. sombou.
Lendenen. pingang.
Lenen ergens op. berála. **Lenen ergens tegen.** basandal.
De lenghte. pandjangnja.
Lepel. sondoc.
Lesen. barsja, membatsja.
Lesen/wtlesen/kiesen. pilli.
Lesschen / wt-blusschen. padam. **item/** mattiácan.
Lest. commediën pada samóa. **De leste** jang commediën pada samóa. **in't leste.** pada achir, pada achirnja.
Lest-mael. barang hari lepás, **of/** lepás barang wactou.
Letsel. tsjiderá. **siet/** tsjiderá.
Letten ergens op. ingat, **of/** bri haticapáda satou satou.
Letteren. ourof.
Leven. idop, berídop. **Leven late.** bri idop, **of/** idop-ácan.
Lever. ampedás.
Leveren/in handen gheven. sarácan, **of** bri de tangan.
Leugen. dousta, badoustáhan.
Een groot leugenaer. pandousta.

LI.

Liberael. hati-moura.
Lichaem. bádang. **Doot lichaem.**

haem 'tzy vã menſch ofte beeſt. bankei.

Licht / of ſchÿnende klaerheyt. trang.

Verlichten. bertrang-ácan.

Lichten/ſchÿnen. tſjaya, bertſjaya.

Licht int gewichte. aringan.

Licht maecken. aringan-ácan.

Licht om doen. moura-memboat.

Licht om crÿghen. gampang. ſiet gampang.

Licht kaerſe. dámar.

Lichten/op-lichten/of heffen. ancat.

Lichtveerdelÿck. ſeména-ména.

Lieden/ofte / luyden. órang. ſiet/ órang. Wy-luyden/ghy-luyden/ſyluyden. kita, of / cami-órang, ongco-órang, dia-órang.

Liedt. njannjihan. Comt van njannji. ſingen.

Lieſde. caſſie.

Lief hebben. bercaſſie.

Lieflÿck ſmaeckende of luydende. ſedáp. ſiet ſedáp.

Liegen. douſta, berdouſta. Daer aen liecht het. itou adda tſjiderá.

Ick hebbe liever. beta ſouca lebé.

Ligghen. ſandal, baſandal, of / baring báring.

Lÿden. tahan, menáhan.

Lÿden/gelÿck als in veel lÿdens zÿn. ſixa.

Ick en wilt niet lÿden / ſiet toelaten.

Lÿf/lichaem. bádang.

Lÿf-tocht diemen mede op de reyſe neemt. bacal. De Moluckers ſeggen/de ſomo.

Lÿne/coorde. táli, ſiet táli.

Lÿndraper. poutar-táli.

Lÿnen-laecken / of / lÿnwaet. cayin.

Lymoen. limon. ſiet de ſoorten in't woort limon.

Lÿnie. ſiet 'twoort ſipat.

Lippe. bibir.

Liſpen. catta batelloor.

Liſt / practÿcke. moſſelehát. of/ boudi.

Liſtich. tſjeredíc, baboudi

LO.

Locht/de locht. langit. ſiet langit.

Loeren. éling. Als by exempel: ick loere daer op. beta éling pada itou.

Lomber/ofte/lommer. lindong.

Loncken met/ofte/op malcanderen. bermayin-matta.

Lonte. ſombou bedíl. ſiet ſombou.

Lochenen. baſáncal.

Loock. bawang-pouti.

Loon. oupa.

Lopen. lári, bálari. Al lopende. balári-lári.

Loop des buycks. ſiet / buyckloop.

Lopende water. ayër jang malille.

Looſheyt. boudi.

Loos. baboudi.

Loot. tíma itam.

Los. lepás.

Loſ-maecken. lepaſ-ácan. jteni/ orey, of/ oreyácan.

Loſ-gemaeckt.

Los-ghemaeckt/ ofte ontbonden. ta-orey.
Lossen een Schip. tourongácan barang-barang derri cappal. of simpelijck. calouarácan.
Lossen de gevangenen ofte rantsoeneren. toubous, menoubous.
Lossen sijn pant. toubous gade.
Los-loon/ofte/ rantsoen. toubousan.
Loven ofte pijlsen. poudji.
Loven sijne waeren. tauwar.
Louter. tida batsjampor. Dat is/ niet vermenght.

LV.

LObben/ ofte/ Capoenen. bercambíri.
Lup/traech. segáng, penjágang.
Lupden de clock. hela ginta.
Lupden/ofte/gelupt gevē. bounji ofte/babounji. soo lupt het schijft begítou bounji sourat.
Lupde spreecken. catta berbounji.
Lupse. coutou.
Lupster/ofte/ glans. tsjaya.
Lupsteren nau toehoozen. bedengar. siet oock 'twoozt inte.
Lupsteren malcanderen toe. ber bisic of catta bisic-bisic.
Lust/begeerte. nassou. Ick hebbe groote lust daer inne. beta souca banja pada itou. Ick doe dat met lust. beta boat itou dengan souca.
Lustich/siet fraey.
Luttel. sedíkit.

MA.

MAcht. cawassa.
Machtich. bercawassa.
Maech-schap. orang assal samma, of/orang sa-assal.
Maecht. anac-dára.
Mael/als eenmael / twee-mael. sacáli, dua-cáli &c.
Maen. boulan.
Maenen schult. menonghou outang.
Maer. hanja. Doch alsmen sept: ick en hebbe maer dat/of anders niet als dat/ soo gebruyckt men de wooꝛden. djouga ende sadja.
Maete. oucor.
Maghe. ampedál.
Magher. coróus.
Maecken. cardja, ofte/boät.
Malcanderen. Dit wooꝛt alduys uytgesprooken: sy slaen malcanderen. sa-órang poucol sa-órang.
Met malcanderen / t'saemen. samma-samma.
Mamme. sousou.
Man. láki láki. Maer alsmen sept de Man van die Vrouwe/ soo septmen simpelijck. láki.
Mans-persoon. Dit septmen bequaemelijckst. annac láki láki. van oude ende jonge.
Mannecken vande Ghedierten. djantan.
Manck/creupel. timpang.
Mande. bacol, ofte/ragga,
Mangelen. toúcar, batoúcar.
Maniere/ofte wijse. tsjara, ádat.

Maniere van doen die yemandt over sich heeft / siet de woorden sifat ende tinca.
Mare/ofte/tijdinge. brita. jtem/ gabar.
Mast. tiang-layar. Dat is seyl-stijl.
Materie ofte etter. nanna.
Matte. cadjang. siet cadjang.
Matras/bultsack. cansor.

ME.

Mede / ofte in gheselschap. samma.
Mede/ofte oock. lagi.
Mede/ofte/ met/als: daer mede. dengan.
Medecijnen. oubat, sasávan.
Mede-deylen. bagi pada &c. ofte bri bagian pada &c.
Mede-gaen. tourut. ofte/ peghí-samma,&c.
Mede-lijden hebben. bersayang. of/sayangácan orang.
Menen/meynen. sanca,ofte/ fikir.
Meer. lebé. meerder maecken. lebé-acan.
Meer/ofte/oock / als wie meer? siappa lagi?
Meercatte. cra,bali.
Meest. lebé derri laïn samóa. Dat is meer als alle de andere.
Meestendeel. Dit brenghtmen aldus voort: laïn laïn tida jadi banja cali,samma ini. Dat is/ andere dinghen en gheschieden soo dick-wils niet als dit.
Meester. Hier voor gebruyctmē tuan,dat is Heere. Want inde Indische Landen en zijn meest niet als slaven/ofte/eygene.
Meester / leer-meester. gourou, pangadjar.
Mesteren. beroubat.
Meyr. tasse,talagga.
Meynen/siet/meenen.
Meysken. boudac-parampouan.
Melancolijck sijn. rindou,barindou.
Melck. ayër-sousou. dat is borst-waeter:jtem. coa-sousou, dat is/ borst-sap.
Melcken. taric-sousou. Dat is/de Borsten trecken.
Melck van cocos. santang.
Meugen. tsjampor,tsjamporácan.
Meenich ofte veel. banjac.
Meenich-mael. banja-cáli.
Meenigerley. banja-djénis.
Meenigerhande. banja-warna.
Mensche. manusia.
Merch/murch. outac-toulang.
Merck/ofte teecken. tanda.
Merck/ofte zeghel. tsjap.
Merckt/marckt. passar.
Merrie. couda bétina, of/ parampouan.
Mes. pissau.
Mes-maecker. pande-pissau.
Met. dengan.
Met malcanderen. samma samma.
Met hem gaen. peghí dengan dia, of samma samma dia.
Meten. ber-oucor. of oucor-acan.
Metselaer. toucan-bátou. siet toucan.

Micken.

MI.

Micken, toudjo.
Middach, tenga-hari.
Middernacht, tenga-málam.
Ten midden, de tenga tenga, **of**/de antára.
Middelbaer, sedáng.
Middel-jaerich/ niet out noch niet jonck, tenga toubou.
Middelaers/ ofte/ die tusschen beyde de parthijen zijn, orang nang de tenga tenga.
Miere, semót.
Mijden, melálou, **siet** lálou.
Mijn, beta pounja.
Milt, hati-moura.
Min/ofte weyniger, corang. **minderen/ofte minder maecken**, bercorangacan.
Minst, corang lebé derri laïn, **of** kitsijl lebé derri laïn.
Minne, cassie.
Minnen, bercassie.
Misdoen, bersalla.
Misdaden, bersallahan.
Mismaeckt/ leelijck, roupa-djahat.
Missaecken/ lochenen, basancal.
Missen, tida kená. **Dat is/ niet raecken.**
Mis-staende sijn. Hier voor seytmen ten nasten, tida patout. **siet** patout.
Mist, cabos.

MO.

Modder, lompor.
Moede/ vermoeyt, lelá moede worden eenich dinck. **siet** poas, **ende**/djoumoú.
Moeder, ma, ibou, indong.
Moepe, mama-parampouan.
Moepten, sousa.
Moer-nagelen, polang.
Moet-willich, nacal.
Moghelijck/ indien het soo ete, calou.
Moghen, dápat.
Mogenthept, cawassa.
Mogende, bercawassa.
Mont, moulout.
Mooys/ ofte/ van Turcks geloove, isálám.
Moyghen, essoc.
Moygenstont, pagi-hári, dini-hári.
Moygen-roode, saidjar.
Moyselen/ pulveriseren, antsjor.
Moytier, lesong.
Moywe, lombot.
Mosselen, roumís.
Mostaert, sasávi.
Motte, oular cayïn. **Dat is/ lijnwaet-woym.**
Mouwe, tangan-badjou.

MV.

Mupy, paggar-batou. **Dat is/ steenen hepninge. alias** tepa-batou.
Mupi van een beest, moulout.
Mugge, djama.
Mups, ticos.
Mups vande hant, tapac-tangan.
Muskelsaet, castouri.
Mutse / als Comptoir-mutse, caféa.

Nacht

NA.

Nacht. málam. By nachte. málam-málam.
Nae ſiet. commediën pada itou.
Nae by. ampir. item decát. dat is/ eichte by.
Naeder. lebé ampir.
Naeckt. talandjang, talille.
Nae-comen yemant bevel. Men ſept tourout.
Nae dien/aenghefien. ſebáb, ſedáng.
Nae doen. ſiet/tatouroutan.
Naeyen. djábit, mendjábit.
Naegel/ſpijcker. pácou.
Naeghelen vande Vinghers. coucou.
Naeghelen / erupt-naeghelen. tſjincke.
Naey-werck. djahítan.
Naecken. datang ampir, of/datang decát.
Nae-haeckelen/yemant na-yeutelen. adjou.
Naelaten. tinghal.
Naelatich eñ ſloffich zijn in ſyn ſaecken. alepá.
Naelde. djárong.
Naem. namma. ghenaemt bernamma.
Naemaels. commediën. ofte/pada wactou commediën.
Naemiddach-ſtond. wactou aſára.
Naer/ſiet/nae.
Naeſt. ampir lebé pada laïn. Dat is/naerder als d'ander.
Nauw. ſaſá.
Nauwelijcx. ampir tida. Dat is/ bycans niet.
Navel. pouſat.
Navolghen yemants bevel. tourout.
Nat. baſſa.
Nat-maecken. baſſa-acan.
Nature van een menſch. faël.

NE.

Neck. tingco.
Nederwaerts. ca-bava.
Neder-daelen. toerong.
Neder-douwen / neder-perſſen. tindis, tindiſacan.
Nederich van herten. hati-rendá.
Neder-laeten. toerongácan.
Neder-werpen yemant ter aerden. banting.
Nederwerpen eenich werck/met een gewelt/ofte/ ghedruys/ roubou, of/roubouácan.
Neen. tida.
Neerſtich. radjing.
Neffens/nevens. ſiſi, baſiſi.
Negen. ſembílan.
Negentich. ſembílan-poulo.
Negen-mael. ſembilan-cali.
Neyghen thooft. tondo capalla.
Nemen. ambil.
Nergens. de barang tampat tida.
Net/treck-net. poucat.
Net/werp-net. djala.
Nete. telor-coutou. Dat is/Luyſen Ey.
Neus. idong. Neuſ-doeck. cayïn ſappo-idong.

Niemant.

NI.

NIemant. tida siappa, sa-orang tida.
Niesen. brising.
Niet. tida. **Niet eens**/sa-cáli tida.
Niets/ **ofte**/ **niets met allen.** barang tida. **ofte**/satou satou tida.
Ick crijghe dat om niet. beta bole itou sadja.
Ten is niet. boucan.
Niet alleen dat. boucan itou djouga.
Nieu. barou. **of nieuwelinghs.**
Nieu maecken. barou acan.
Niewers/**siet nergens.**
Nijpen. tsjoubit, pitsjil.
Nijt/**nijdichept.** iriáti.
Nimmermeer. barang cáli tida, **of**/barang sacali tida.

NO. NV.

NOch. lagi. **tot noch toe.** sampei sacarang.
Noch niet. boulóm.
Noch dit noch dat. ini pon tida, itou pon tida.
Nochtans. wellakin.
Noemen. sebout.
Nopt. siet/**nimmermeer.**
Nooyden. outára.
Noot. soucar.
Nootdruft/redjiki.
Note muscaet. palla, **of**/ boa-palla.
Nu. sacáran.
Nuchteren. modou.
Nuttichept van eenich dinck. gounanja.

O.

OBstinaet/ **hartneckich.** hati cras.
Och armen. cassiën.
Oester. tiram.
Oever der zee/ **of strant.** pante, tepi laout.
Oever van een Riviere. tepi sougei.
Of/**ofte.** attau. **Dit of dat.** ini ca itou. **Siet of hy daer is.** liatla calou dia adda de sanna. **offet ghebeurde.** calou jadi.
Offer/**offerhande.** sombáhan.
Officie. jabattan.
Opt. barang cali, pada barang wactou.
Oye. minjac.

OM.

OM/ **Te weten als het een reden beteeckent.** carna.
Hierom. carna ini, **of**/ taghal ini.
Daerom. carna itou, **of**/ taghal itou. **Waerom?** carna appa? **of**/ taghal appa? **Om dies-wille dat** carna, **of**/sebab.
Om niet. sadja.
Om hoghe. deátas, **of** ca-átas.
Om/**rontom.** colíling.
Omringelen. colilingácan.
Om-draeyen/ **om-winden** pet **wats.**

wats. poúsing.
'tHooft draeyt my om. capalla poúsing.
Al om-draeyende/ofte/ omlopende. tapoúsing-poúsing.
Omgaen. bedjalan coliling. Fraey erghens mede connen omgaen/ als: met geweer etc/ tsjapát.
Omhelsen. poló.
Omhouwen eenen boom. crat.
Omkeren/omwenden. balic, balic-acan. sich omkeren. babálic.
Omkycken. liat, ofte/ pandang berondor.
Omlegeren. Hier voor gebruyctmen tonghou. siet tonghou.
Omroeren. arou. 'Tgunt daermen de pot mede om-roert. aroúan.
Omvallen. rebá. Omvallen met een ghedruys eñ cracht. roubou, meroubou.
Omwerpen/ omstoten met een gewelt ende ghedruys. roubouácan.

ON.

ONachtsaem/luy. segáng, penjagáng.
Onachtsaem/ ofte/ versuymich. alepá.
Oncosten van huyshoudinge. balanja.
Onder. de bava. De son gaet onder. matta-hari massoc.
Onderste. jang de bava lebé derri samoa.
Onder malcanderen/ of vermenght. tsjampor.
Onderdanich zijn. habar.
Ondersaten. rayat, bala, nidi.
Onderscheyt/ ofte/ verscheydentheyt. faráct.
Onderstutten. tomba.
Ondertusschen. sedang itou.
Onderwijsen/leeren. adjar.
On-echt kint. annac haramzáda.
On-eere/schande. málou.
On-effen. tinghi-renda. Dat is/ hooch ende leech.
Ongedeckt. talille.
Ongeluck. tsjiláca, ontong tsjiláca.
Ongeluckich. bertsjiláca.
Ongeregeltheden. djahil.
Ongetrout persoon/ 'tzy Man of Vrouw. boudjang.
Ongevallen. sixa.
Onlanx. barou-lepas.
Onreyn. tsjamar.
Onreynicheyt. nadjís.
Onrustich/ als eenen siecken die niet en kan slapen/ ende leyt en woelt met keren en wenden. balísa.
Onrustich/ woelachtich/ brootdroncken. ganghou.
Ontbieden/ofte laeten aenseggē. passan.
Ontbinden. lepasacan, oureyacan.
Ontdecken/ ontbloten. talille-acan.
Ontfanghen in zijn handen. sambot.
Ontfanghen in danck. trima.
Ontfermen sich over hem. sayangacan dia.

Onthouden.

Onthouden / ofte in memorie houden. ingat.
Sich onthonden van eeten. tahan pada maccan.
Ontkennen/lochenen. basancal.
Ontladen/siet lossen.
Ontleenen. ambil minjang.
Ontmoeten. bertamoń.
Hem pets ontnemen. siet/ rampas.
Ontroert van herten. hati rousac.
Ontschicken den hupsraet. bilas.
Ontslaen. bri lepás.
Ontslupten/openen. bouca.
Ontsteecken/ doen branden. passang. tounou.
Ontwaecken. bangon.
Ontwepen een beest. sampal.
Onweder. ribout.

OO.

OOck/lagi. of/pon.
Ooghe. matta.
Oogh-appel. bidji-matta.
Oaghen-blick. kitsjap-matta.
Oom. mama-laki laki.
Oordeelen. houcom, menghoucom.
Den dach des oordeels. hari kiámat.
Ooze. telinga.
Oozbant/oorslach. tampar.
Oorussen. bantal. 'twelck te seggen is een cussen int generael.
Oorhangers. gnate gnate.
Oorloghe. prang.
De oorsaecke. moulanja, sebabnja.
Oorspronck/ siet de woorden. asal, ende pohon.
Oost. timor. Oost-waerts, ca-timor.
Ootmoedich zijn/ siet sedjoue.

OP.

OP/boven op. átas. Ick neme dat op my. itou jadi atas pada beta.
Op die plaetse. de tampat itou.
Den tijs is op. bras souda abis.
Op dat. agár.
Op dat niet. agár jangan.
Opbinden sijn cousen/ sijn hayr. sancol.
Opcomen/als: die cruyden comē op / ofte dat comt op uyt den gront van 'twaeter. timboul.
Op/of opendoen. bouca.
Open zijnde of staende. tabouca.
Op-eeten. maccan abis.
Op-gaen. naic. Den sept het oor vande Sonne. matta-hari naic. de Sonne gaet op.
Opheffen/optillen. ancat.
Opmaken ofte volmaken. lancap.
Opperste. jang deátas pada samoa.
Opraepen. pongot.
Oprecht. Hier voor septimen somtijts benár. somtijts / betul. Niet oprecht. tsjidera.
Oprecht ofte vroom. adil.
Oprechten. badiriacan. Dat is/ staende maecken.
Oprijsen / opstaen. bankit. item septimen bangon. als pemant is liggende.
Oprockenen/oproepen. bentsjána.

Opzollen. goulongácan, siet goulong.
Opsicht hebben. meliat. comt van liat.
Opsicht erghens over hebben/eñ dat waer nemen. tonghou.
Opsiender/siet 'twoordeken. jure.
Opvaeren ten Hemel. JMen sept simpelijck/naic ca langit.
Op-voeden. peára, siet ock mengasso.
Opvoeder. savoy.
Opwaerts. ca-átas.
Opwinden/als een clouwe gaerens. belé.

OR. OS.

Orangie-appel. limon-mánis. siet limon.
Oorboorlijckheyt van een dinck. gounánja.
In oorde stellen. ator, ator-acan.
Os. lembou cambíri. of sapi cambíri.

Ou. OV.

Out. touwa. Te weten alsmen van een bejaert mensch ofte beest spreect/ maer alsmen sept/ oude cleederen / oude etc. soo ghebruyckmen het woort. lamma.
Ouder. lebé touwa, ofte/ lebé lamma.
Ouderdom. djamán, ofte/ oumour.
Ouders. ibou-bappa. dat is moeder ende vader.
Over/boven over. deátas pada.
Over de riviere. de sabelá, ofte desabrang songey.
Over al. de manna manna.
Overblijvē een jaer op een plaetse. menauwon. comt van tauwō. een Jaer.
Die sieckte comt my over. penjákit itou djanckit pada beta.
Overdecken. toudong.
Overdencken. beringat ingat.
Overdraegen/aenclaegen. mengádou.
Over een-comen/siet accorderen.
Overeynde staen. badíri. Over eynde setten. badiriacan.
Overgeven/spouwen. monta.
Over-hooft. capálla.
Overich zijn/overschieten. basisa.
Overladen zijn. sarat. Overladen. sarat-acan.
Overlast doen. anjaya.
Overleggē. kira-kira item timbāg.
Overlupt. terbounji.
Overmits dat. sedáng, sebab.
Overmorgen. loussa.
Overpeynsen/siet overdencken.
Overschot. sisa.
Oversetten/siet 'twoort. salin.
Over-spel doen. batsjombo, bermouca.
Oversteken/overswemmē/ overvaeren/ overvoeren/ overtreck. Hier inne ghebruycken sy al meest het woordeken. sabráng.
Overvallen/siet amóc.
Overwinnen. alácan.

Pack.

PA.

Pack/ofte/laſt. picólan. **Comt van** picol. **ende is eygentlijck te ſeggen het ghene dat pemant te dragen heeft.**

Pack ghelijck als een baele ofte anderſints bewonden. boncos.

Packen. boncoſ-acan.

Pack-huys. godóng.

Padden-broot/alias/ Duybelſbroot. djamór.

Pael. tiang. **jtem/** toncat.

Paer. Wen ſept aldus: een paer ſchoenē. caous ſa-páris. **Een paer arm-ringen** glang ſa-paſſang.

Palleys des Coninckx. aſtána radja.

Palm vande hant. tapac-tangan.

Pampier. cartas.

Pant. gade.

Panne. belanga, coáli.

Pappe. boubor.

Papegaeye. nori.

Papier. cartas.

Paradijs-voghel. bourong diwata. **Veele ſeggen ſimpelijck.** bourong popóa.

Partije. ſabelá.

Pas. hat. **Op dit pas.** ſahat ini.

Paſſen ergens op/ ſiet ſadouli.

Paſſen/als een cleet/ſiet patout.

Paſſeren. bedjalan lálou.

Patientie. ſabour, daya.

Patattes. oubi caſtella.

Pauwe. merác, **ofte/** bourong-merác.

PE.

Peck. gegalla galla.

Peerle. moutiára.

Peert. couda.

Pepnſen/mepnen. ſanca.

Pepnſen/dencken. fikir.

Peyns. dammey.

Peyns maecken. bedammey.

Pellen/of/ſchellen. coupas, coupaſacan.

Pene/of/ boete. denda.

Penne. cálam.

Peper. láda.

Perck. ſipat.

Perſoon. Woyt aldus gebruyckt/ een perſoon. manuſia ſa-órang, **ofte/** orang ſa-bidji. **twee perſoonen.** manuſia dua-orang; **of/** orang dua-bidjí, &c.

Perſen/of/douwen. pra.

Pertinent. prémí, madjelís.

Peſe. tali-pana.

Peuteren. tſjonkil.

PI.

Picken. titic.

Pijcke/ſpietſe. tombac.

Pijl. anac-pana. **ſiet** annac.

Pijn. ſakittan. **jtem/** ſanſára.

't Is de pijne waert. adda meng-appa.

Pilaer. toncat, tiang.

Pijpe om toubacк te drinckē. oudoutan.

Piſſe. kintſjing, of/ayër ſeni.
Piſſen. berkintſjing, item boang kintſjing, of/boang ayër ſeni.

PL.

Plaetſe. tampat. In yemants plaetſe comen/ganti.
Playſant. rame. ſiet rame.
Plancke. papan.
Planten. tanam. Een plante/ofte plantſoen. tanaman.
Plat/ofte effen. ratta, ſiet pipe.
Plateel. pingan.
Pleghen/of/ghewoon zijn/beaſſa.
Pleyn/ofte effene plaetſe. tampat ratta.
Ploegen. mengáli.
Plomp/niet ſcherp. tompol.
Plomp/niet vernuftich. bodóc.
Plucken eenighe vruchten. pongot boa.
Pluckhayren. bamoucol.
Plupme. boulou, bourong.
Plupmſtrijcken. boudjoc.

PO.

Pocken. pourou, boba. Kinderpocken. tſjatſjar.
Poeder/buſ-cruyt. oubat-bedil.
Poel. colam.
Pompe. bomba.
Pompoene. labo.
Pooyte. pintou.
Pooytier. jure-pintou.
Poſe/ofte ſtout-tijts. bila, cotíca.
Poyteleyn. manco.
Poyren/ſiet ouſir.
Poytie/ofte gedeelte. bagian.
Poſt/ſtijl. tiang.
Pot. priot. De groote potten heetmen tapayan, ende de cleyne boeyong.

PR.

Practijcke/of conſtighe inventie. moſſelehat.
Praetten. bacatta catta.
Prijſter. lébe.
Prijs/ofte waerdije ergens van. harga.
Prijſen. poudij.
Princeſſe/Weſende eens Coninex Dochter. poutri.
Principaelijck. lebé pada ſamoa.
Proeven hoe't ſmaeckt. raſſa, raſſacan.
Proeven/ofte verſoecken. tſjoba.
Proef-ſteen/ofte toet-ſteen. batou gaſſa.
Proffijt. ganda, dat is winſte.
Proffijt doen op coopmanſchap. labba.
Prophect. nabbí.
Propooſt. babaſſahan, tſjerita.
Provande. bacal.
Pruylende gaen. maradjou.

PV.

Punt/ofte hoeck van 't landt ofte yet anders. tandjong, oudjong.

Punt/

Punt/ofte ſcherpte erghens van. matta, ſiet matta. **Men ſept oock wel** oudjong.

Put/ erghens in weſende. Hier voor gebruyckt men 't woort loubang.

Put/water-put. prigghi, ſoumor.

Putten water. timba, of/ menimba ayër.

QV.

Quaet. djahat.

Quaeliick. ſalla. **dat is niet te deghen. Ick can dat qualijck doen:** ſoucar beta boat itou.

Quaeder. lebé djahat.

Quaetſte. djahat lebé derri ſamoa.

Quaet van pemant ſegghen/achter ſijn rugghen. hodjat, menghodjat.

Quaet-willich. hati-nacal.

Quetſure. louca. **Quetſen.** loucácan,

Quick-ſilver. raſſaa.

Quijl/ſever. lior, of/ayër-lior.

Quijt-ſchelden ſchult. bri lepas outang.

Quita-ſal. payong.

RA.

Raden/raetſlaen. bitſjara, berbitſjara.

Raet vragen aen pemant. minta bitſjara orang.

Raecken/of treffen daermen nae ſlaet of ſchiet. kená.

Ram. domba laki laki.

Rommelen/ratelen. gorgor.

Ramp/ongeballe. ſixa.

Ranck/tack. tſjabang.

Rant/ ofte uyterſte hoort ergens van. pinghir.

Rantſoen/van eetwaren/of diergelijcke/ belábor.

Rantſoen/ofte loſ-gelt. toubouſan. **Want** toubous, **is rantſoeneren.**

Raepen/opnemen. pongot.

Ras/haeſtelijck. lacás. bangat.

Raeſen/ſiet haribírou.

Raeſen/ ofte getier maecken. ingar bangar.

Raſpen/met een raſpe met tandē/ gelijckmen de oude Cocos-notē doet. coucor. **ſulck een raſpe heet** coucoran. **Maer raſpe daermen notē/ gengber eñ diergelijcken op raſpt/ die hiet** kikis. **ende raſpen op ſulck een raſpe heet** kikiſacan.

Rat/ofte wiel/ſiet goulong.

Ratte. ticos.

Rauw. manta.

RE.

Rebel. nacal.

Recht. betul.

Recht maecken. betulácan.

Rechter/als rechterhant. canam.

Rechter. houcom.

Recht ſpreecken. berhoucom.

Rechten pemant. houcomácan.

Rechtveerdich. betul-hati.

pet recken. pandjangacan.

Redden. baïki, ſiet baïki.

Redelijck /niet te groot/ niet te cleyn

cleyn. sedáng.
Reden waerom/siet sebáb.
Redenen/propoosten. babassáhan.
Reghen. oudjang.
Reghenen. beroudjang.
Reghen-booch. benang-radja.
Regeren. pagáng-negrí, siet pagáng.
Reyn. tsjoutsji.
Reynigen. bertsjoutsji.
Reyse/ofte/mael. Als een reys etc. sa-cáli, &c. telcken-reyse. sedecalla, of/ sedecalla wactou.
Reeckenen. kikira-kira.
Reeckenen 'tvuyr. tidorácan api, siet tidor.
Relaes ergens van doen. tsjeríta, bertsjerita, babassa.
Religie. agamma.
Remedieren/siet beteren.
Renoster. badac.
Rente. ganda.
Reste/ofte/het resterende. sisa. resteren ofte / overschieten/ basisa. Men seyt oock simpelijck tinghal.
Resolveren/ besluyten. payou, facát.
Reu/hont. andjing laki laki.
Reuck van een dinck. bau. Reuck van sich geven. babau.

RI.

RIbbe. rousoc.
Riem om te roeyen. dayong.
Riem/ofte gordel. icat pinghang.
Riet. boulou, rabó is jongh ende dun riet.
Rijck. caya.
Rijcke. alam.
Rijden te Paerde. bercouda, bacouda.
Rije, djadjar. Sitten op een rije. doudoc bedjadjar.
Rijp. massac.
Rijs/ongestoten. pádi. ghestoten/ bras. gesoden/ nassi.
Rijs-block daer den rijs in ghestoten wert. lesong.
Rijs-stamper. pilang, alou.
Rijsen/hoger werden. naic.
Rijsen/swellen. jádi banca.
Rinck. tsjntsjing.
Rivier. songey.

RO.

ROck/ Wert al mede met het woort badjou uytghedruckt/ alst tabbaerts-wijse is/ eñ niet der vrouwen rocken.
Roede om mede te meten. cayou-oucor.
Roeyen. bedayong. dayong is een riem.
Roepen yemant. panghil.
Roepen ofte schreeuwen. tería, batería.
Roer om te schieten. bedil-espingarda.
Roer vant schip. commodi.
Roeren den pot. arou priot.
Sich roeren/ofte verroeren. begrá.
Roeren ofte verroeren yet anders. begrá-acan.

Roerende

Roerende goederen / siet bárang bárang.
Roest. carátan. Men gebruyckter oock voor 'twoort ray.
Rolle / als een rolle stofs. goulong. op-rollen. goulong-acan.
Al rollende. t agouling-gouling. yets wat rollen langs de vloer. gouling, goulingácan.
Dat rolt. itou bergouling.
Ront/clootſ-ghewijse/ of op een platte forme. bountar.
Ront/grendels-gewijse. boulat.
Rontom. couliling, bercouliling.
Roock. assap.
Rosen van Eglentier. bonga mauwar.
Roos-waeter. ayër mauwar.
Roosten over 'tvuyr. tounou, garing-garing.
Root. méra.
Root-verwich. warna méra.
Vuyt roven gaen. peghi tsjangar, item rampas ende merbout, siet de woorden.
Rot/ratte. ticos.
Rotten/verrotten. bouroc.
rouw/droefheyt. douca.

RV.

RVcken eenich dinck nae sich. rampas.
Ruet/of smeer. lemac.
Rugge. belaccan. Achter yemāts rugge. debelaccan orang.
Op sijn rugghe legghende. talantang.
Ruycken ofte een reuck van sich geven. babaú.
Ruycken met de neuse. tsjong.
Ruym. longhar, louwas.
Ruyn. cauda-cambíri.
Rumoer. gegher.
Ruspen/of/ rispen. sirdáwa.
Rusten. brenti.
Rust-plaetse. tampat-brenti.

SA.

SAbel/geweer. pedáng.
Sacht. lombot.
Sachtmoedich. hati-lombot.
Sack. carong, cadut.
Saysoen. mousim.
Saet. bid ji, item/tanáman. Want tanam is mede geseyt saeyen.
Safraen. counjit.
Saghe. ghirghadji.
Saghen. berghirghadji.
Sake/siet hal.
Salpeter. tsjindáwa.
Salve/siet oubat.
Salven. bobo oubat.
Salich. moumin.
Samen/te samen. samma, samma-samma.
Sandel-hout. tsjendána.
Sant. passir.
Sap. coa.
Sat/versadicht. kinjang.
Saterdach. saptou.

SC.

SChaduwe van een mensch/ofte beest. bayang bayang.

Schaduwe

Schaduwe / ofte lommer. lindong. Hier van septmen balindong, inde lommer schuylen.

Schaef. nidjs.

Schaef-pser. pahat-nidjs. Dat is Schaef-beytel.

Schael om te weghen. tradjou, naratsja.

Schael van Eyeren/ Noten etc. Hier voor ghebruyckt men. coulit.

Schaemte hebbē/ ofte beschaemt zijn. málou, bermálou. Schaemte peniant aen doen. bri málou pada orang.

Schaep/ domba.

Schaerde die in een Schotel of Glas is. lombing.

Schaeckelen van een keten. Hier voor ghebruyckt men. matta.

Schalck. tjeredic.

Schalckheyt/ siet boudi.

De schamelheyt. tampat málou.

Schande. málou.

Schande aendoen. bri malou, siet oock 't woort cotjiva.

Schantse/ wort al mede genoemt met 't woort cotta.

Schee. sarong.

Schee-maecker. penjárong.

Scheef. binco, irot.

Scheele oogen. matta djouling.

Scheel/ ofte deckscl. toudongan.

Scheer. gonting.

Scheeren. gontingacan.

Scheeren met een Scheer-mes. tjoucor.

Scheer-mes. pissau-penjoucor.

Een scheet. contout.

Schepden/ ofte wech gaen. poulang. Schepden van peniant/ siet tjercy. Schepden twee dinghen van malcanderen/ siet bagi.

Schelden. make, memmake.

Schelle/ ofte belle. ginta.

Schelle ofte bast/ siet coulit.

Schellen. coupas, coupasacan.

Schelm. paralente, is Portuguijs doch in al d'Jndische Eylandē gebruyckelijck.

Schelpe/ Hier voor ghebruyckt men oock al coulit. Daer by voeghende waer't van is/ als: colit-bia &c.

Schencken/ als Wijn schencken. bobo.

Schenden. binassa.

Scheppen upt niet. miára.

Scheppen waeter/ siet de woorden timba, ende sibor.

Scheppen in een Pauw. panghayou, bacayou.

Schepnet. tangho. Visschen met een Schepnet. menangho.

Schermen/ siet tankis.

Scherp. tadjang.

Scherp-bijtende/ smertende. pedís.

Scherpte/ ofte punt ergens van/ siet matta.

Scherven/ siet tjintsjang.

Scheuren. tjáric, tjáric-acan. Dat scheurt. itou bertjáric.

Schicken/ siet ator.

Schielijck. segrá.

Schieten. passang.

Schijn ofte gedaente. roupa.

Schijn ofte glants. tjaya.

De

De Sonne ſchijnt. matta-hari berrſjaya.
Schijve. iris.
Schilderen/ſiet de wooꝛden. loukis, ende toulis.
Schilt. De Maleyſche noemtmē priſey ende de Moluckſche ſaloacco.
Schip. cappal.
Schipper. nachgoda, of, anachgoda. Js ontleent vande Guyſeratten.
Schoen. caous. Een paer ſchoenen caous ſa-páris.
Schoen-maecker. pande-caous, ſiet pande.
Schoon. baic-paras, baic-rouya.
Schoon/ofte reyn. tſjoutſji.
Schoon-vaeder. mintoua laki laki.
Schoon-moeder. mintoua parampouan.
Schoon-ſoon. menantou laki laki.
Schoon-dochter. menantou parampouan.
Schoot. panco.
Schoove/ſiet barcás.
Schoppe. gali, jtem tſjancol.
Schooꝛen/ofte/ onderſtutten. romba.
Schoꝛſtichent. coudis.
Schoꝛſſe/ſiet baſt.
Schoꝛten/ſiet gheꝛeck.
Schotel. pingan.
Schouder. bahou.
Schꝛabben/ſiet tſjoucor, eñ kikis.
Schꝛeeuwen/roepen. teria, bateria.
Schꝛeyen. nangis, menangis.
Schꝛicken. codjout, tacodjout.
Schꝛijden. cancang.
Schꝛijven. toulis, menoulis.
Schꝛijſt. ſourat. Hier van komt menjourat ſchꝛijven. jtem berſourat, terſourat, bertoulis. gheſchꝛeven.
Schꝛijver. joure-toulis, ſiet joure.
Schꝛoeve. fara ſodjou.
Schꝛoomen/ſiet vꝛeeſen.
Schubben van een vis. ſiſi-ican.
Schudden. goyang, bagoyang.
Schudden een dinck. goyangácan.
Schueren. gooſoc.
Schuylen. tinghal ſembounji, ſiet ſembounji.
Schuym. boy.
Schuyms-afgaende/ oft hellende zijn. ſingit.
Schuyt. Hier vooꝛ gheꝛuyckt men ſampan, ofte ock wel prau. nae dat het groot of cleyn is.
Schuyven. ſourong.
Schult. outang. ſchuldigh zijn. beroutang. Dat is uwe ſchult. itoula ongco pounja ſalla. Jck geve hem de ſchult. beta bri ſalla pada dia.
Schutſel/ſiet dinding.

SE.

Secours/ſiet aſſiſtentie.
Sede/maniere. tſjara, adat. ſiet ock tinca.
See/of Zee. laout.
Seer/ofte grooteliick. ſangat.
Seer doen. mengantac.
Een ſeer/ſiet biſol, eñ pourbare.

Sever. lior, of ayer-lior.
Severen. balior.
Segel. tsjap.
Segelen/versegelen. bobo tsjap.
Seghen/seghenen/ siet palihára, ende daulat.
Seghen/ofte werp-net. poucat.
Seggen. catta, bercatta. Dat is te seggen. artinja souda. siet arti.
Seecker/ voorwaer. songho, songho songho.
De seeckerheyt. songhónja.
Seyl. layar.
Seylen. balayar.
Seyl-boom/mast. tiang-layar.
Seyl-steen. batou bráni.
Seynden/siet senden.
Seis-kant. pinghir, siet pinghir.
Selfs. sendíri. Van selve. derri sendirinja.
Dat selfde. itou djouga.
Senden een persoon. souro. Daer van komt sent-bode. souroang.
Senden eenigh goet. kirim. Daer van komt kiríman. peys dat ghesonden wort. item sent-brief. sourat-kiríman.
Senuwe. ourat.
Serpent. oular-nagga.
Servette. sappo-tangan.
Ses. anám, of nam. Ses mael. nám-cali. De sesde. nang ca-nam. Ses derhande. nam-warna. Ses derley. namdjénis. Sesthien. sapoulo-nam. of/nam-blas. sestigh. nampoulo.
Setten erghens pet. Hier voor gebruyckmen twoort. taron.
Seven. toudjou. Dalght voorts de wijse vande andere ghetallen die bovē verhaelt syn in 'twoorden ses.
Seughe/siet Soch.

SI.

Sieck. sakit, bersákit. siet totter doot toe/siet paya.
Sieckte. penjákit.
Sieden. rebous.
Sieden/ofte aende sode zijn. mendídi, of madídi.
Siele. djiva.
Sien. liat. soeckt oock njata.
Sy. dia. Sy-lieden. dia-orang.
Syde van 'smenschen lichaem. lambong.
Aen dese zijde. de sabelá ini.
Syde die ongetwernt is. soutra.
Syde-laeckenen. talouco.
Syden-draet/ als stick eñ naeysijde. setros.
Syn/ofte/ wesen. Hier voor ghebruyckmen somtyds souda, somtijts adda, naer dat de woorden ende den sin dan epsschen.
Silver. perac.
Silver-smit. pande-perac.
Sin. Hier voor ghebruyckmen veeltijts hati.
Ick hebbe sin daer in. beta souca pada itou.
Sincken te gronde gaē. tinglang.
Singen. njanji, menjanji.
Sitten. doudoc, berdoudoc.

Slachten

SL.

Slachten een beest/ siet bante, ende sombelé.
Slaen. poucol.
Slaen met een sweert of houwē. tará.
Slaen de ooghen op yemant. boang matta capada orang.
Slaep/ slaeperigh. antoc, mengantoc.
Slaepen. tidor, bertidor.
Slange wert genaemt met 'tgenerale woort oular.
Slap. lombot.
Slave. amba, lascar, dingán, ofdengán.
Slave zijn/ of worden. batuan.
Slecht/effen. ratta.
Slechte dinghen / ofte die van geender waerde zijn/ Hier voor ghebruyckt men 'twoort sadja. men seyt ock slecht volcken. orang sadja.
Slechtelijck. sadja. siet ock mongho-mongho.
Slepen. terhela-hela. héla, ig trecken.
Sleutel. annac-contsji. siet annac.
Slicken/swelghen. taláng.
Slijck. lompor.
Slijpen. assa.
Slijp-steen. batou assa.
Slijp-steen dienen om-draeyt. gorinda.
Slincker. kiri.
Slisschen/ofte lesschen. padam.
Sloot. paya.
Slot van een deure / ofte kiste. contsji.
Slote-maecker. pande-contsji.
Slupmeren. mengantoc-tidor.
Slupten / gheluyckt als de deure slupten. toutop.
Slupten / in't slot doen. contsji-acan.

SM.

Smaet/siet schande.
Smet smaecken. rassa, rassácan.
De smaeck van een dinck. rassanja.
Smal. seni.
Smeer. lemác. Smeeren / Men gebruyckt het woort bobo. ende setter by wattet is daermen't mede smeert.
Smelten. antsjor.
Smerte. sansára.
Smijten. poucol.
Smit. pande-bessi, kimpou-bessi.
Smout/ofte smeer van een beest. lemác.

SN.

Snapachtigh / snaterigh. lete-lete.
Snaere. Hier voor ghebruyckt men 'twoort tali.
Snel. ladjou.
Snijden. iris, iris-acan. Een snede ergens van. sa-iris. Gesneden ofte gekerft. ta-iris.

Snoer. Hier voor ſeytmen oock tali.
Snoo/ofte quaet djahat.
Snoo/ofte ſchalck. tſjeredíc.
Snot. ingos. item nanna-idong.
Snuffele met de neuſe. bertſjiong.
Want tſjiong, is riecken.
Snupt. idong. Dat opghentlijck Neuſe beteeckent.
Snupteldoec. cayin-ſappo-idong.

SO.

Soch/ofte ſeuge. babbi parampouan. of bétina.
Soecken. tſjari.
Soenen/ofte cuſſen. tſjum.
ſoet. manis.
ſoete lecherije. maniſſan.
Soldaet/ſiet crijchſknecht.
Solpher. blirang.
ſommer. mouſim angat. Dat is 'twarm ſapſoen.
ſommich/ſommighe. barang, ofte barang appa.
ſomtijts. barang-cali.
ſonde. doſa.
ſondigen. berdoſa.
ſondaer. orang-berdoſa.
ſone. anac laki-laki.
ſonne. matta-hari.
ſoo. begítou.
ſoo viele alſſer zijn. barappa adda.
ſoo langen tijt. als ſelamma, of ſelammanja.
ſoo wie. barang ſiappa.
ſoy. coa.
ſozgen/ofte bzeſen. tacot.
ſozghe dzagen. inda berinda. Men ſept oock ingat-ingat.
ſot. ghila.
ſouderen. pettrí.
ſout. gáram.
ſouten. bobo gáram.
Geſouten viſch. ican-gäram.
ſout van ſmaecke. maſſing.

SP.

Spacieren. bermayïn-mayïn.
ſpaede ofte laet. lambat.
ſpanne van een hant. djiancal.
ſpaeren/als hoſt ſpaeren. djimat.
ſpaeren/wech leggben. tarou, menárou.
ſpatte/ſpeute. ſompit, ſompittan.
ſperk. daging-babbi. ofte Beter/ babbíging.
ſpeechſel. louda. of ayer-louda.
ſpelen/ſiet ſpacieren.
ſpelen/dobbelē/tupſſchen. djoudji, badjoudji.
ſpeloncke. courong, of/ courongan.
ſpenen ſigh van eeten. tahan pada maccan.
ſpieghel. tſjeremyn.
ſpieſſe. limbing, of tombac.
ſpijcker/nagel. paco.
ſpijckeren. pacoácan.
ſpijſe. maccánnan.
ſpinne-cop. lauwa lanwa.
ſpinnen het garen. antí benáng.
ſpit. pangang. bzaden aen 'tſpit. pangangacan.
ſpits/ofte ſcherp. tadjang.
ſpitſe/ofte ſcherpte/ſiet matta.

spitten/spaden. gali-tanna.
splijten. belá. Dat is/ klovē over langhs.
splinter. Hier voor seytmen. douri.
spoedich. lacás, bangat.
sponsie. coulat coulat.
spooren van een Haen. Hier voor seytmen coucou. Dat is nagelen.
sporte van een ladder. Hier voor ghebruycktmen batang. 'twelck een stock ofte kluppel te seggen is.
spotten/ofte jocken. gourou, bergourou.
spousel/ ofte speecksel. louda.
spouwen/speecksel. balouda.
spouwen/ ofte braecken. mouta. veele seggen monta.
spraecke/ofte taele. bassa.
spreyen een matte. ampar.
spreken/ ofte een relaes erghens van maken babassa, int spreecken seytmen dalam bassa.
spreecken. catta, catta-catta.
sprenghen sout ergens op. bobo garam pada &c.
springen. lompat, balompat.
springhen van boven neder/ jtem springhen te rugghe door een schrick. terdjong.
spruyten/wtspruytē/ ofte te voorschijn komen. timboul.
spruyten/ofte opwassen. tombo.
spruyten/ghelijck als wt de wortelen der boomen voort-komen daer voor gebrycktmen 'twoort anac.
spruyt/ofte tack. thabang.

ST.

STadt/siet stat.
staeck/ofte stijl. tiang.
staeck/ ghelijck als tuyn-staeck. belo.
stael. colouli.
staen. diri. doch seggen meest badíri. al staende. badíri-díri.
kleet dat seer wel staet. packeän partas.
Laet staen. jangan.
staet-dochter. dayang.
staf. toncat.
staketsels. peca-peca.
stameren. gagab, bergagab.
stampen. tombo.
stamper/ als rijs-stamper. alou, pilang.
stamp-block. lesong.
stanck. bau-bousoc.
stant der saecken. siet hal.
stapelen op malkanderen. siet tindis, ende sousong.
stappen. lanca.
stat. Hier voor ghebruycktmen het generale woort negri. Maer een koopstat heetmen bendar.
stadt-houder vanden Coninck in een lant. bata rouan radja. komt van tarou.
stede/ofte plaetse. tampat.
in sijn stede komen. ganti dia. dits in stede van dat ini ganti itou.
stedes/altijts. sanatías.
steel van Fruyt. tankey.

steel

steel van een Bijl / Raemer etc. oulou.
steen. batou.
steen-klippe / steen-rotse. batou carang.
steert. ecor.
stepl. ringi, toubir.
steken. ticam. siet oock. tsjoutsjou.
Al stekende. baticam-ticam.
steken 'tmes inde sthee. tarou pissau.
steeck-bijl. cabal.
steken inde mont. tarouacan cadalam moulout.
stelen. tsjouri, meutsjouri.
steels-gewijse. mentsjouri-tsjouri.
stemme. suara.
steven al voorwende / ghelijck een die sijn gevoech wil doen / ofte als een Vrouwe die baren wil / mengadjang.
sterck dat niet licht en breeckt. cras.
sterck-man. orang bercoät. Want coät is sterckte.
stercken-wint / ofte sterck-lopende waeter. angin dras, of ayer nang melille dras. Doch men sept oock cras.
sterck-houdende / ofte vast-houdende. togó.
sterre. bintang.
sterven. matti, bermatti. item ghestorven / daermen oock teghen sept poutous-njawa.
sticken / siet loukis.
stief / als stief-Vader / stief-moeder. tiri.
stier. sapi laki laki, of sapi djantan.
stier / ofte stuyr van een schip. comoudi.
stieren nae ghinderen toe. bri alouan casanna.
stierman. malim. Die Meester van't stier is. jouremoudi.
Den Man te roer. orang nang pagáng comoudi.
stijf. niet slap ofte swack tegar. Men gebruyckt oock cras.
stijf slaen. poucol cras.
stijf slapen. tidor cras.
stijgē. naic, naic-ca-atas. om hoogh stijgen.
stijl. tiang.
stil / siet. tátap.
stilte vande wint ofte vande Zee. todó.
stincken. bousoc, babousoc.
stock. cayou sa-batang.
stoel. cursi.
stof. abou. 't welck oock asschen is.
stof-regen. oudjan rinte-rinte.
stoteren / ofte peuteren met een priemken. tsjonkil. als tsjonkilacan ghighi, damar &c.
stout. bisou.
stomp / ofte plomp. tompol.
stout / ofte pose rijts. bila. Hier van septmen appa bila? Wanneer ofte te wat stonde.
Van stonden aen. sasahát.
stooren / siet verstooren.
stoten. toulac, toulacacan.
stoten sijnen voet erghens aen. sonto, of tasonto caki.
stoten met de hoornen. barandoc.
stoten sijn vrouwe ten huyse wt. toulac.

stoppen.

stoppen. toutoup.
stopsel. toudong.
storm van wint ofte reghen. ribout.
stormen/bestormen. siet amoc.
storten. tompa.
stoven / als sijne voeten etc. oucop.
stout. brani.
stouwen / of voordrijven de beestē. bourou.
stracx / naer een korte pose. sahátlagi.
strael der sonne. Men seyt talimattahári.
straet. raya.
straf van gemoet / of van aengesicht: hati-cras, mouca-cras.
straffen. houcom, houcom-acan.
strant. pante.
strecken / ofte toereycken. siet sampir.
strengh siet straf.
stric. djerat, dodesso is Molucks. Dat mede beteeckent een strick om Vogelen mede te vanghen. jtem penjérat.
strijcken/ende wrijven. ourot.
strijcken olye aen sijn handen. bobo minjac de tangan.
strijcken 'tseyl. tourongacan layar.
strijden. lawan, menláwan.
stropen. ambour.
stronckelen. terantoc-caki.
stront. tay.
stroom. aros.
stropen 'tvel af. coupasacan, of/boang coulit.
struyck van eenen boom. pohonpontong.
struyckelen/siet stronckelen.
Een stuck. sa-panghal. in stucken breecken een hout over dweers ende niet over langhs. panghal-acan cayou.
studeren. hadji.
stuer van wesen. mouca-assam.
stuersche maniere van wesen eñ doen/die yemant over sich heeft. tinca-pedís.
stutten/onderstutten. tomba, tomba-acan.
stuypen. tondo njawa.
Het stuyft. abou-terbang.

SV.

SVbitelijck. segrá, sasahát.
Mijnen substituyt. nang siappa ganti beta.
subtijl van verstant. trang boudi. Dat is klaer van vernuft.
subtijl om yet te maecken. pande.
succederen/ofte in plaetse komen. ganti. Men seyt oock toucar.
suchten. menjeló. Anders so seggen sy generalijck bertsjinta, dat is/droevigh zijn.
suyden/suyden-wint. salátan.
suyr, assam.
suygen/int generael. isap.
suygen de mamme. menousou, komt van sousou.
suycker. sacar.
suycker-riet. tebou.
suppen/slorpen. irop.
'tHooft-suyselt. capalla poussing.

suyver,

ſuyver. tſjoutſji.
ſuyveren. tſjoutſjiacan.
ſuſter. ſoudára parampouan.

SW.

Swack. lombot.
Swaer. barát.
ſwaermoedigh. barát-hati, item rindou.
ſwaer van kinde. bonting.
ſwaeger. ipar-laki-laki.
ſwaegerinne. ipar-parampouan.
ſwart. itam.
ſweer. pourbato, biſol, banca, bara. Werden meeſt al in eenen ſin ghebruyckt.
ſweeren by eede. ſompa, baſompa.
ſweert. padáng.
ſweet. peló.
ſweten. berpeló, of bapeló.
ſwelgen. talán̄g.
ſwellen. jadi banca.
ſwemmen. bernáng.
ſwijghen. diëm, badiëm.
Al ſwijghende. badiëm-diëm.
ſwijmen / beſwijmen. calangár, penſawan.
Swijn / Vercken. babbi.

TA.

Tachtentigh. delapan-poulo.
Tack. tſjabang.
Taele. baſſa.
Tael-man / tolck. jurebaſſa.
Tam. djína.
Tammerinde. aſſam-java.
Tanghet. nipis-mole.
Tart. ghighi.
Taſten ende boelen / als een blinden / of een ander menſch int doncker doet. rabba rabba.

TE.

Te / of alte. ámat. als te groot. beſar ámat.
Te ſamen. ſamma-ſamma.
Te vergeefs. ſadja.
Te wijle. ſedáng.
Teecken / ſiet de wooꝛden. tanda ende alamat.
Teen vande voet. djari-caki.
T'eenemael. ſacali-cali.
Teghen over. de ſabráng. Dat is / aen d'ander ofte over-ſijde.
Tegen-komen / ontmoeten. bertamoú.
Teghenhept ofte afkeerichept ergens van hebben. gly.
Tegenſpoet. ſixa.
Teilen. bílang.
Temmen. boat acan djina.
Tempeeſt. ribout.
Ten / ghebruyckt by ghetal / wert wtghedruckt met ca. als: ca tiga, ten derden.
Ten ſy dat hy kome. jangan dia datan.
Ten / ofte tijn. tima-pouti.
Tergen. Hier vooꝛ ghebruyckt men ouſir. om datmen int tergē malcanderen / ſoo te ſeggen niet ſtil en laet.

Terſtont /

Terstont/eerst geleden. tadi.
Terstont/te geschieden. calla, sasahát lagi.
Teve. andjing-parampouan, of/ andjing betina.

TH. TI.

Thien. sapoulo.
Thien mael. sapoulo cali. Als vooren van d'ander getallen.
Thieren/geraes maecken. ingerbanger.
Tijdinge. brita, gabar.
Timmer-man. toucang-cayou.
Tin/ofte ten. tima-pouti.

TO.

Toe/als tot daer toe. siet sampeï.
Toebehoorẽ/ siet pounja, ende ampounja.
Toebetrouwen/ siet salahacan.
Toebereyden/siet harcat, ende hadir.
Toedecken. toudong, toudongacan.
Toe doen de deure. toutop pintou.
Yet toedoen erghens by. tamba.
Toekomen/siet toebehooren.
In toecomende tijdẽ. pada wactou commedien pada wactou mendátan. essoc lousa, dat is morghen/ of overmorgen.
Toelaten. Men ghebruyckt hier voor wel 'twoort bri. Maer eygentlijck seghtmen caboul.
Toeluycken.
Toeluycken de ooghen. kitsjap-matta. in eenen oogen-blick. dalam sa-kitsjap-matta.
Toemaecken/ siet toebereyden.
Toesien / ende op sijn hoede wesen. eling.
Toeven/wachten. nanti.
Tol. siet de woorden oupaty, eñ tsjoukey.
Tonghe. lida.
Toom. kecang-couda, ofte cadáli.
Toonen. toundjoc, oundjoc.
Toorn/gramschap. amara.
Tot daer toe/siet sampéi.
Touwe. tali.
Tortel-duyve. bonrong coucor, of ta-coucor.

TR. TS.

Traech/ luy. segáng, penjagáng.
Traeghelijck. lambat.
Traene. ayër matta, dat is/ water vande oogen.
Trap van een ladder. siet batang.
Trechter. tsjatsjorong. tapíssan is 'tgene daermen yet door cleynst.
Trecken. hela, taric.
Treden/al gaende / ofte wandelende. tinjac.
Treden met voeten yemant. tendang.
Treffen / ofte raecken. caná, of kená.
Treuren. hati-miskyn. Dat is/ arm-

armhertich.
Tribupt. oupaty.
Trompette. namfiri.
Tros/als een tros Druyē. tondong.
Trouwen. cawin, bacawin.
T'ſamen. ſamma-ſamma.
T'ſamen cnopen de eynden. oubong.
T'ſamen komen. campon, bacampon.
T'ſanderen-daechs. eſſocnja.
T'ſinorgens. pada pagi hari.

TV. TW.

TVſſchen beyden. de tengatenga, of/de antara.
Daer en tuſſchen. ſedang itou jadi.
Tuyge/ofte getuyge. ſaxi.
Tuym/Hoff. coubon.
Tullebant. diſtar.
Tupſſchen. badjoudi.
Tupt-kanne. gindi.
Twaelf. ſapoulo dua, of duablas.
Twee. dua.
Tweederley. dua-djenis. ſiet de voorige getallen.
In tween breecken. patta, pattacan.
Twijffelachtich zijn. bimbanghati.
Twintich. dua-poulo.
Twiſten. babanta.

VA.

VAdem. depá.
Vader. bappa.
Vaeck. antoc, of antoc-tidor.
Vaeckerich zijn. mengantoc.
Vaeckerige oogen. matta-ſayang.
Vaen/vlagge. tonghol.
Valck. radja-wali.
Valeye. pádang.
Vallen. djatou, gougór.
Valſch. douſta.
Van/betekenende van een plaetſe af/ofte datmen ſeyt/ te ſpreecken erghens van/ ofte/ datmen ſeyt/ yets ghemaeckt te zijn erghens van / wert wtghedruckt met 'tvoordeken derri.
Vangen. tancap.
Vanghen inden oorloghe / heet wel tancap. Maer wert particulierder wtghedruckt mettet woort tavang. Hier van ſeytmen orang catavang. Dat is ghevangene perſoonen.
Vaeren / alſt is een Rivier op. moudic.
Vaeren / alſt is een Rivier af. hilir.
Vaeren met een ander in ſijn Schip oft Prau. tompang, menompang.
Vaſt. togó.
Vaſt houden. pagáng.
Vaſten. poäſſa.
Vatten in ſijn handen. ſambot.

VE.

VEchten. backeley.
Vedel. herbáb.
Veder/ofte pluyme. boulo. maer

men

mẽ voechter by waer van sy is.
Vee. haiwan.
Veel/veele. banjac. De veelheyt erghens van. banjacnja, item sebanjacnja.
Te veel. banjac amat.
Veelderley. banja-djenis.
Veelderhande. banja-warna.
Veerthien. sapoulo ampat. item ampatblas.
Veertich. ampat-poulo.
Veesse. contout.
Veghen. sappo, menjappo.
Veynsen. poura-poura.
Vel. coulit.
Vencktel-saet. jere-manis.
Veraccoyderen/siet accoyderen.
Verachten. bantij.
Veranderen yets. laïnacan. comt van laïn.
Dat verandert/ofte woyt anders itou jadi laïn.
Veranderen van cleet. salin, ofte berselin packeän. siet salin.
Verbaest werden. Hier voor seytmen ghemeenlijck jadi hati corang.
Verbaest staen van verwonderinghe. tatsjangan.
Verbergen. sembounjiacan.
Verbernen/ofte voor 't huys verteert werden. angos-abis.
Yet wat verbernen. angosacan abis.
Verbeteren/siet beteren.
Verbeydē. nanti, nantiacan orang.
Verbieden. Hier toe en hebbe noyt een Maleys woort ghegehoort. Maer ordinaris seytmen daer voor souro jangan, of catta jangan.
Verblijden sich. bersouca, of jadi hati souca.
Verbont. cawoul, bedjandjíhan, van djandji. beloven.
Int verborgen. sembounji.
Verbranden/siet verbernen.
Verbreyden eenighe thdinghe. Hier voor seytmen pandjangacan. dat is/ lanck maecken.
Vercieren/siet rame.
Vercken. babbi.
Verclepnen. kitsjilacan. of boat kitsjil.
Vercopen. djouwal.
Vercopen by erf-huys ofte den meest biedenden lelong.
Vercleden. salin packeän. siet salin.
Vercrachten. digagay.
Vercruygen. beróle.
Verdeelen. bagi, bagiácan.
Verdelgen. rousacan, binassacan.
Verderven/idem.
Verdienen/siet haros.
Verdobbelen/al verspelen. djoudjiácan, ladjoudjiácan abis.
Verdolen vande wech. salla-djalan.
Verdolen als het in bos is. beroutan.
Verdrach. djandji, badjandjíhan.
Verdragen. tahan.
Verdriet. sagoul.
Verdrijven/siet ouslr.
Verdrincken. matti lemas.
Verdubbelen. lapisacan.
Verdwijnen. linjap.

Vergaderen/t'ſamen comen. campon, bacampon.
Vergaderen 't Volck. camponacan-orang.
Vergaderinge. campon.
Vergaen/ſiet binaſſa.
Vergeefs/te vergeefs. ſadja.
Vergeefſche moeyte. ſouſa ſadja.
Vergelden. ballas.
Vergeten. loupa.
Vergeven miſdaet. ampon.
Sich vergramnen. jadi hati ſakit, of jadi hati rouſa, **te weten als yemant ſeer ontſtelt wert.**
Vergunnen. ſiet caſſie.
Verhaelen/ vertellen. bilang, hacayat. **item** toutor.
Verhael/ofte relaes. tſjerita.
Verhael ofte relaes ergens van doen. batſjerita.
Verheffen. ancat, ancatácan.
Verheucht werden. jadi hati ſouca.
Verhinderinge aen doen. Men ſeyt bri ſoucar. **ſiet** ſoucar.
Verhopen/ verrammelen 'tgoet. bolela barang barang.
Verhupſen. pindá, bapinda, toucar, of ſalin rouma.
Verjaegen/ſiet verdrijven.
Verlangen. inging.
Verlaeten. tinghal, tinghalacan.
Verlenen. Men behelpt ſich met de woorden bri, **ende** caſſie.
Verlieſen. ilang, berilang.
Verlieſen met wedden. cala.
Verlieſen met coopmanſchap. rougi, merougi.
Verlieven op een perſoon. catoudjou. **ſiet** catoudjou.
Verloſſen. lepaſácan. **ſiet** lepás.
Verloven ten Huwelijck. tounangan.
Vermaeckelijck/ſiet aſkyt.
Vermanghelen. toucar.
Vermaert/ wijt beroemt. maſehór.
Vermengen. tſjampor, tſjamporacan.
Verminderen yets wat. corangacan, of boatacan corang.
Yets wat vermogen/of 't gunt hy vermach. cawaſſa.
Vernielen. rouſa, binaſſa.
Vernieten. barouacan.
Vernis. atal.
Vernuft/verſtant. acal-boudi, of/ acal-boudi.
Vernuftich. beracal-baic. **ofte** baboudi baic.
Veroodtmoedigen. ſedjout.
Veroveren een ſtadt. alácan negri.
Verpletten. antſjor.
Verraeden. Men gheb'ruyckt 't woort djouwal.
Verraſſchen. ſaſingay.
Verre. djau.
Verrijſen vande dooden. bangon derri matti. of cambali idop.
Verroeren ſich ſelven/ ofte verroert werden. begrá.
Verroerē yets wat. begrá-acan.
Verrot. bouroc.
Verrotten. babouroc.
Verſadicht. kinjang.
Verſadigen. kinjangacan.
Verſaecken/ ſiet lochenen.
Verſch/rauw. manta.

Verſch

Verſch waeter. ayèr tawar.
Verſchepen. ſalin cappal. of toucar cappal.
Op verſchepdene manieren. warna banja, warna tida ſatou, warna warna.
Verſchepdenhept. faract.
Verſchynen voor pemant. gnadap, mengadap.
Verſchoonen/ſiet ampon.
Verſchricken. tercodjut, tacotſjó.
Verſchryven eenich ſchrift. ſalin ſourat.
Verſeghelen pets. bobo tſjap pada &c.
Verſieren. douſta. Maer men ſeght meeſt calouaracan derri capalla. Dat is/ dat upt ſijn Hooft wtbrengen.
Verſlagen/ſiet verbaeſt.
Verſoecken bevroeven. tſjoba.
Verſtaen. mengarti, ambil artinja, ſiet arti.
Verſtant/ſiet vernuft.
Verſtercken. craſácan.
Verſtoort zijn / ſiet vergrammen.
Yemanden verſtoren / ofte vergrammen. boat hati ſakit, ofte hati rouſa, rouſacan dia pounja hati.
Verſtropen eenich goet. berambourken barang barang.
Verſtropt. terambour.
Verſuymich ſijn. alcpá.
Verſwacken/ofte ſwack werden. jadi lombot.
Pets verſwacken. boat lombot, of lombotácan barang barang.
Vertalen. ſalinácan pada baſſa laïn, ſiet ſalin.
Vertellen/ſiet verhalen.
Verteren. balanja.
Vertooznen/ſiet vergrammen.
Vertreden onder de voet. inja de baua cáki.
Vertrouwen. petſjáya.
Vertupſſchen/ſiet verdobbelen.
Verveertheyt. tácot.
Verveert zijn. bertácot.
Vervloecken. tóbat.
Verwachten. nanti, menanti.
Verwe daermen mede verwet. galouga.
Verwe ofte coleur/root/blau/etc. warna.
Verwerpen. boáng.
Verwijten. bankit.
Verwinnen. alácan.
Verwiſſelen. toucar.
Verwoeſten. rouſac-ácan.
Verwonderen. heraen.
Veſſenen een naelde. tſjoutſjou djárong ſiet tſjoutſjou.
Veſten van een ſtadt. cota.
Vet. gomóc.
Vet maecken. gomoc-ácan, of boatácan gomóc.
Vet vet. lemác.
Veulen. anac-coada.

VI.

Vant daermen oorloghe tegen heeft. mouſo.
Vpandich van herten. ſatroú.
Victualie. bacal.

Vier.

Vier. ampat. ſiet de voozige ghetallen.
Vier/ofte vupz. ápi.
Vier-kep. batou-ápi.
Vijf. lima. Volcht de ghetallen als voozen.
Vijftich. lima-poulo.
Vijſten. bacontout.
Villen. coupas, coupaſácan-coulit.
Vinden. Een ſept ſimpelijck. bole, of dápat, mendápat.
Vingher. djári-tangan.
Vingher-hoet. gidal.
Viſch. ican.
Viſſchen mettet werp-net. mendjála, djala. is een werp-net.
Viſſchen mettet ſlepp-net. memoucat, poucat is een ſlepp-net.
Viſſchen metten hoeck. mengayïl, cayïl is een Hoeck/ Maer men ſeght meeſt teghen den Hoeck matta-cayïl.

VL.

Vlack/effen. ratta. Vlack niet ſteyl. goſſong.
Vlaeye. ſircaya.
Vlamme. njala-ápi.
Vlamme van ſich gheven / ofte vlammende zijn. menjála.
Vleeſch. daging.
Vleyen. boudjoc.
Vleughel. ſayap.
Vlieden. lári, balári.
Vlieghe. lálat.
Vlieghen. terbáng.
Vlieten. Hier voor ghebruyckt Enien mallille.
Vlijtich/naerſtich. radjing.
Vloecken. ſiet coutoc, haram.
Vloecken/ ſweeren. ſompa, menjompa.
Vloeyen. malille.
Vlot/ghelijck van hout riet etc. rakit.
Vlote van ſchepen. ancattan.
vluchten/ſiet vlieden.

VO.

Voeden/opvoeden. peára.
voeſter. ſavoy.
voeghen/ſchicken/ ſettē ſijntgens neven malkanderen. ator, atoracan. Dat cleet voecht hem wel. packean itou patout pada dia. 't voecht hem wel/hy hander wel mede omgaen. dia tſjapat.
voelen/gevoelē pijn/ofte vreucht. raſſa, beraſſa, meraſſa.
voet. cáki.
voet-banck / ofte alles daermen de voeten op ſet. alas-cáki.
voet-anghel. ſongha.
voet-ſtap. tanda-caki, bacás-caki.
voghel. bourong.
vol. pounou.
volle Maen. boulan, pournámmo.
volvrengen. boat-poutous.
volck. órang.
vol-eynden. ábiſácan. ſiet ábis.
volghen. icot.
vol-laeden ſchip. cappal ſárat.
volmaeckt/ten vollen opgemaect. lancap.

voncke.

voncke. bonga-api.
vondt/ofte liſt. moſſelehát.
vooz/ofte in zeſentie van yemant adápan.
van voozen aen. derri moulanja.
vooz alle andere dinghen. daulou pada laïn laïn ſamóa.
vooz vp gaen. bedjálan lalou.
'tis vooz vp. ſouda lalou.
voozder / voozwaerder. lebé ca-adápan.
voozhooft. daya.
vooznamelijck/ ſiet zincipalijck.
vooz-ouders. moyang.
voozſpoet. bercát.
voozſteven in een ſchip/ oft zzau. alouwan.
vooztaen. derri pada wactou ini. dat is van deſen tijt af.
voozt-comen/gelijckmen ſept/dat eenich ſaet of yootſel voozt comt wt der aerden. timboul. Men ſept ock boulan-timboul, als de maen eerſt te voozſchijn comt.
voozt-zzijven. bourou. } ſiet beyde de
voozt-jaegen. oulir. } voozden.
voozt-tijts. pada wactou daulou.
voozwaer. ſongho.
voozwaerts. ca-adápan.
vozm. Hier vooz ghebzupcken ſy roupa. daer by doende waer het van is. als: roupa cáki &c.
vozſch/kick-vozſch. codoc, becatta-catta.
vozſt / ofte opperſte cappe van 'thups bombangan.
voulwen/toevouwen. lipat.

VR.

Vracht/ofte ladinghe van een ſchip. iſi moáran cappal, ſiet moat.
vzaghen. tanja, menanja.
vzaghe. tanjáhan.
vzeck/gierich. kikir.
vzede. dammey.
vzede maecken. bedammey.
vzeſe. tácot.
vzeſen. bertácot.
vzent. horgay. ſiet oock dagang.
vzeucht. ſouca, ſoucáhan. item biráhi.
vzy-man/gheen ſlaeve. mardéca.
vzient. ſóbat.
vziendelijck. ſiet ſedáp.
vzoech op den dach. pági-hári.
vzoe-vzouwe. biáng.
vzoom perſoon. orang adil.
vzoolijck ſijn. ſouca, berſouca.
vzouwe. parampouan.
vzucht. bóa. boom-vzucht. bóa-cayou. ſaet-vzucht. bóa-bidji.
vzuchten dzagen. babóa.

Vu.

V/uwe/uwen. ſiet pounja, ure. djam.
vullen. pounouácan.
vupl. tſjmar.
vupl over ſijn lijf/ eñ in ſijn doen. ſaffarouni.
vupl-maecken. tſjamár-ácan.
vuplniſſe. rompot-rompot.

vuplich zept/

vuylichept/dzeck. nadjis.
vuyst. gingam.

WA.

VVAchten/ofte toeven. nanti, menanti.
De wacht houden. djagga-djagga.
Wachten de schapen hoeden. tonghou.
Wacker sijn. djagga, of berdjagga.
Wacker werden. siet bangon.
Wacker maecken. bangon-ácan.
Waenen/ ofte meynen. sanca, fikir.
Waer. manna. van waer? derri manna?
Waer henen? ca-manna?
Waerom. carna appa, taghal appa, sebab appa.
Waer/ ofte waerachtich. benár.
De waerheyt der saecken. sabenarnja.
Waerlijc. songho, songho-songho.
Waer nemen/ofte opsicht hebben tonghou.
Waer-segghen. siet mawe.
Het waeyt. angin tiöp, dat is/ den wint blaest.
Waeyer. kipas.
Waggelen. goyang, bagoyang.
Waecken. djagga-djaggá.
Waghen / ende watter meer op wielen loopt. pedáti.
Wallen bande vastichept. cota. 'tweick int ghemeen beteeckent alles waer een vastichept mede omtoghen is tot hare beschermínge.
Wanckel-moedich sijn. bimbang-háti-goyang-háti.
Wangen. pipi.
Wanneer. mannacalla, wactou appa? of bila appa? Dan dese twee leste en sijn maer vraechs-wijse.
Want. carna.
Eenen want. dinding.
Wapenen. sinjáta.
Warm. pannas, eñ angar. Doch angar wert alleen gebruyct van dinghen die over 'thuys warm gemaeckt zijn/ als: warme spijse etc. pannas. meestendeel vande hitte der Sonnē/ of daer door gecauseert.
Was. lilling.
Wasschen lijnwaet. basso, babasso.
Wasschen sijn lichaem. mandi.
Wassen/ ofte groeyen vande boomen / cruyden vruchten. tombo. Men sept ook naic.
Het water wast. ayër passang. of ayër naic.
Wat. appa. Waer alsmen wat stelt voor pets/ofte/pet wats; sa ghebruyckt men bárang-bárang. ofte ook wel slechtelijck bárang.
Water. ayër.
Water-meloenen. timon. Doch dat wooyt begrijpt meer vruchten.

WE.

VVEch. djálan.
Wech gaen. poulang.
Wech dryven. ousir.

Wech

Wech lopen. lári.
Wech werpen. boáng.
Wech-wijser. Men seght málim. dat eygentlijck beduyt een stuyrman.
Wedden. batárou.
Weder/wederom. poula, jtem cõbáli.
Weder-bzengen. bava cambáli, of bava poulang.
Weder-epschen. minta-combáli, of minta poulang.
Weder geven. bri combáli, of bri-poulang.
Nota. Alsmen weder gebzuyckt voor anderwerf / soo steltmen combáli ende poula. Maer alsmẽ daer mede wil beduyden eenige wederkeringhe van yets nae de plaetse / ofte nae den persoon/ daert te voren geweest is / soo stelt combali ende poulang.
Weder-partije. sabelá.
Wederspannich/siet nacal.
Weduwer. balou láki-láki.
Weduwe. balou parampouan.
Wee my! adoy!
Weedom. sakittan.
Weeck/mozme. lombot.
Weenen. nángis, menángis.
Weerde van een dinck. harga.
Van weerde sijn/siet gouna.
'tis de pijne niet weert. tida gnappa, of tida mengappa.
Werelt. dunja.
Weesslint. piátou, djatim.
Wegen. timbang.
Weech-schaele. naratsja, datsjng, tradjou.
Wepcken. rimdam.
Weynich. sedikit.
Wel. baic.
Wel aen. baicla.
De welcke. jang, of nang. Maer alsmen vraecht: welcken weech moet ick gaen: soo seytmen djálan appa.
Wel-vaeren. barcát.
Yemanden toe-wencken. boang matta capada &c.
Wenden. bálic.
Wennen/siet gewennen.
Wentelen. gouling.
Wercken. cardja, bacardja.
Werck-man/ofte ambachts-man pande.
Werck-tuych. pangáwey.
Werden. jadi, berjadi, menjadi.
Werm/siet warm.
Werpen/ofte gopen. limpar, lontar.
Werp-tol. gasting.
Werpen met daer heenen. boáng.
Werpen ter aerden. banting.
Wesen ofte zijn/nae dattet te passe comt soo gebruyckt men adda, of souda.
Het wesen ergens van. roupa.
West. bárat.
Weten. tau.
Wetteliick toebehoorende. halal.
Wetten/ soeckt slijpen.
Weven lijnwaet. tenoun.
Weven passement/ of diergelijcken, tanty menanty.

WI.

WIe. siappa.
Wieghe. ayongan, of boya-boya.
Wiel. siet goulong.
Wieroockt. ofte **benſuwijn** cominjan.
Wy. kita-orang. of cami.
Wijcken. lalou. siet **mede** sourot.
Wijdt ofte rupm. longhar. **De wijtte.** longharnja.
Wijdt/ofte verre van hier. djau.
Wijf/ int generael. parampouan.
Wijfken/ van eenich ghedierte. bétina.
Wijf/ofte Hupſvrouwe. bini.
Wijn-vrauwen. kning.
Wijn. **De Maleyen behelpen haer met** coa-anghor, **dat is/ſap van Druyven.**
Wijn-gaerd. pohon-anghor.
Wijs. alim of alim-boudi.
Wijſe. tsjara. adat.
Wijſen. toundjoc.
Wilderniſſe. rimba.
willen. mau, hendac.
Sijnen wille of welbehagen. dia pounja cahendac.
Wilde beeſten/ofte cruyden/drucken de Maleyen wt aldus: babbi-outan, sayor outan &c.
Winden. pouſing, pouſingácan.
Winden garen op een clauwen. belé-benáng.
Winnen met koopmanſchap. laba, balaba.
Winnen met weddē tuyſſchē etc. menáng. **Dat oock ghebruyckt wert voor den ſtrijt winnen.**
Winſte/ofte profijt ende avance. ganda.
Wint. angin.
Winter. mouſim-dingin. **Dat is het coude ſaiſoen.**
Wiſſchen/ofte vegen. ſappo, menjappo.
Wiſſelen. toucar.
Wit. pouti.
Witten/wit maecken. pouti-ácan.

WO.

WOelende ende onruſtich. ganghou, **ſiet oock** baliſa.
Woeſtijne. rimba.
Wolcke. miga, awang.
Wolle. boulo-damba, **ſiet** boulo.
Wonde. louca.
Wonder. heraen.
Woonen. **Men ſeght ſimpelijck** doudoc.
Woorden. bacattáhan. **Een Woort** sa-patta.
Woort/ofte Mannecken onder de eyntvogels. bebec láki láki. of bebec djantan.
Worden. jadi, menjadi, berjadi.
Worm. oular, tsjatsjing.
Wortel. acar.
Wout/ ofte boſch. outan.

WR.

Wraecke. balas.

Wreecken.

Wzeecken. balaſ-ácan.
Wzeet. ſiet nacal.
Wzijven. gooſoc.
Wzijven/ op eenē ſteen/ als Meſtaert/ verwen etc. giling.
Wzingen. pra.

WT.

VVT/ofte buytē. delouwar, of/ca-louwar.
Wt/ofte al uyt-dzincken. minom-abis.
Wtblusſchen/ wtdoen. padam.
Wtblijven. tinghal de lauwar.
Wtbzoeden. mengerám poutous.
Wtkomen. dátan ca-louwar.
Wtdouwen. berprá. ſiet pra.
Wtghheſtozven / ofte wtgheroept van menſchen. negrí ſouda mof. item manuſia ſamóa ſouda mof.
Wt gaen. peghí-calouwar.
Wt leenen. bri-minjang.
Wtleggen den ſin. bri tau artinja.
Wtleſen eeen bouck. batſja ábis.
Wtnemende/ ſiet lacou.
Wtreckē inde lenghte. pandjang-ácan.
Wtroepen/ ſiet mof. Alſſet van ghheen menſchen ofte beeſten geſept wazt/ ſoo gebzuyckt men de woozdē. abiſácan, binaſſácan, rouſácan.
Wtſpzupten. timboul.
Wtſtoten wt den Huyſe. toulac.
Wtſtozten. touang, tompa.
Wt-trecken pet wter aerden/ item ſijn hayz wt-trecken / ghheweer/ of mes etc. tſjabot.
Wtwaert van pemant beſozghen ende beſchicken gelijck de Mozē doen/ met de Papen te doē leſen/ ende de Maeltijden aen te richten. barbéa pada orang matti.
Wt-waertſ. ca-louwar.

Z.

ZEe. laout.
Zeeſtrant. pante.
Zee-tatte. ſontong.
Zeepe. ſabón.
Zeever. lior. of ayër-lior.
Zegel. tſjap.
Zeloerſ/ of jalouerſ. tſjimboroáng háti.
Zenuwe. ourat.
Zoomſel van Lijnwaet. cayït.
Nota. De reſte vande woozden die wel met een Z werden ghheſpelt/ ſoeckt inde letter S.

FINIS.

AB.

ABis. is te seggben/ datter niet meer vã en resteert. Maccan abis. Gants op eeten/ jtem is te seggen/ dat het tẽ eynde gebracht is. Abis cardja itou. Als dat ghedaen ofte ghemaeckt is. Souda jadi ábis. daer en ghebreeckt niet meer aen.
Abou, stof/ jtem assche.

AC.

ACal, acal-boudi. vernuft/ verstant.
Acar. wortel.
Achir. in't leste / op 'tjonste als een dinck by nae ten eynde is.
áco. ick.

AD.

ADápan. voor/ te weten voor ymants aengesicht. bedjalan ca-adápan. al voorwaerts uyt gaen. Adápon. is ghesept/ maer/ ofte doch.
ádat, of esteádat. costume maniere.
Adda. hebben. jtem/ wesen. nae dat den sin is mede-brengende.
áde. jongher broeder / of suster. Men sept ock caõus itou pounja áde. de weergaepe van diẽ schoẽ.
Adjar, beradjar. leeren.
Adil. oprecht/ broom.
Adjou. maeckelen. jtem opsitsen/ als twee honden tegen malcanderen.
Adóy. Helaes/ ay-my/ wee my.
ádou, of mengádou. beschuldigen yemant.

AG.

AGamma. religie/ geloof.
Agar. Op dat/ of ten eynde dat.

Ay.

Ayam. een hoen.
Ayam-cambíri. een capoen.
Ayam-capáng. een kiecken.
Ayër. waeter.
Ayër-matta. traenen.
Ayër-passang. wassende waeter.
Ayër-sourot. vallende waeter.
Ayër-massing. sout-waeter.
Ayër-mauwar. rose-water.
Ayër-tauwar. versch-waeter.
Ayër-sousou. melck.
Ayongan, of boya-boya. een wieghe.

AL.

ALa. overwinnen.
Alámang. Heerbane / den grooten wech.
álam. de gantsche wereld van Hemel

mel ende aerde/ maer wert ock gebruyckt voor een begryp van sekere landen. Hier van seytmē: radja itou pounja álam. De landen die onder dien Conine staen. álam atas angin, álam baua angin &c.

Alámat. Een teecken / waer uyt men pets mercken/ of waernemen kan.

Alalípa. Een duysent-beē/ worm.

Alas. 'tghene ergens onder ghelept wert/op datter pets anders op gheleyt werde / ghelijckmen soude seggen/ dat plancken ofte matten op de vloer geleyt worden / om rijs / of dierghelijcke daer op te leggben. álas-cáki. Voet-banck. Also seytmen dat een Voghel inde locht vliecht sonder eenich álas te hebben/ dat is sonder pets onder hem te hebben/daer hy op rustet.

Alepá. versuypmen / versloffen. item overtreden.

Alíá. gengber.

Alim. wijs.

Alla. of Alla-te-Alla. Godt.

Alou. een stamper / als van een Mortier/etc.

Alouwan. 'tvoorste van een schip/ of prauw alsmen seggben wil dat yet noch te komen/ of te gewerden staet/ soo seytmen voor een metaphorā, adda de alouwan.

Alous. fijn.

Alouwijs. Een vogel die wy kierkendief heten.

AM.

AMára. vertoornt syn / item toornichept.

Amat. al te/ al te seer.

Amba. ick/my/ons.

Ambil. haelen/item nemen.

Ambour. stropen.

Amís. stinckende / dat aenkomt/ of daer 'tvuyr in comt.

Amóc. Wert gebruyckt/ soo wanneer yemant desperaet zijnde/ als in syn eygē doot loopt/ item is te seggben / overvallen/ vermoorden/bestormen etc.

Ampas. geesselen.

Ampar. spreyen / als een matte spreyen.

Ampat. viere.

Ampat-poulo. veertich.

Ampédal. de mage.

Ampedás. de lever.

Ampedóu, de galle.

Ampa. ydel ofte ledich.

Ampir. by/of nae by.

Ampon, berampon. Vergeven yemant die misdaen heeft. Wert ock gebruyckt voor verschoē.

Ampounja. of pounja. besitten/ of eenighe goederen voor eyghen houden.

AN.

ANac. soone ofte dochter. item seytmen van aller ghedierten

ten jonghen. Alsmen seggben wil mans-persoon ofte/ vrouw-persoon / soo seytmen anac-laki laki, anac-parampouan.

Anac. Wert oock ghebruyckt in deser manieren. anac-contsji. een sleutel. anac berisso. De kamer van een Bas. anac-pana. pijl vã een booch. anac pissang. De jonghe scheute van een Bonannes boom / die wt de woortel uytspruyt. anac-dara. een maecht. anac-piátou. een weeskint.

Anám, of nam seg.

Anca. cijfferletter.

Ancat. opheffen/verheffen.

Ancatan. een vlote van Schepen.

Ancor cayou. hout halen daert is 'tzy wt bosch ofte elders.

ánde-ánde. by gelijckenisse.

Andjing. een hont.

Anga. beschimpen/bespotten/als pemant pet beloven ende niet gheven.

Angan-angan. gedachten.

Angin. wint.

Angin-rimbout. stormwint / siet mede dras.

Anghor. Wijn-gaerd.

Angor. het is beter. als: angor beta bedjalan de sanna. 'tis beter dat ick daer ghae.

Angat. Heet/ dat van 'tvuyr heet gheworden is / als heete spijse etc.

Angos. branden / ende wort ghesept alleen van 'tghene daer den brant in is/ ofte 'tghene/twelck door den brant verteert wort. Want pet in brant te steecken/ wort gesept baccar.

Angcou. ghy.

Anjaya. overlast doen.

Anjeãt beta. mijns bedunckens.

Anjot. drijven in't waeter. Men sept oock beta hati anjot. ick ben ongerust van herten.

Ansá. een gans.

Antang. een rijs-stamper.

Antar. leyden/item brengen.

Antára. midden/of tusschen.

Anti-benang. spinnen het garen.

Antelé. de strot.

Antímon, ende timon. concommer.

Antat. aenbieden.

Antoc. slaep/waeck.

Antsjor. vermorselt / ghepulveriseert/item gesmolten.

AO.

Aöus, ber-áous. dorst hebben.

AP.

Appa. wat. Appa itou? wat is dat?

AR.

ARáng, mengaráng. steenen.

árang. een dobe tole. cayouárang. ebben-hout.

Ari-ari. de liese/ ofte de vlase.

Aringan

Aringan. licht van gewichte.
Arímou, of matſjang. een Tyger.
Arrhám. dzeygen.
Aros. ſtroom.
arou-priöt. De pot aenroeren.
arta. ſiet harta.
arti. beduydeniſſe erghens van. Waer van mengarti. verſtaen. mengartiácan. Doen verſtaen/ of te verſtaen geven.

AS.

Aſſá. ſtijpen.
aſſal. oorſprock af-comſte.
aſſam. ſuyr.
aſſam-java. tamerinde.
aſſara, of wactou aſſara. nae-middach ſtont.
aſſap. roock. beraſſap. roocken.
aſſar. bzaeden.
aſil. de inkomſte van yemant/ of de gerechtichept/ die yemant betaelt wert/ alſs: van Have-gelt/ ende diergelijcke.
aſkyt. Welluſt/ plaiſier/ item/ men ſept dia bermayïn aſkyt. hy ſpeelt dattet een luſt is, t'aenſchouwen.
aſtána-radja. Coninckſs-paleys.

AT.

ATal. verniſs/ 'twelc de verwen haeren glans geeft.
atap. dack.
atas. boven op. atas pada dia. tot ſijnen laſte. ataſácan pada dia. hem te laſte geven ofte ſtellen.
attau. ofte.
ator. bougen/ ſchicken/ ſetten ſijn neven malcanderen.

AV.

AVang. booz-teecken dat pets geſchiedē ſal/ of te verwachten is.
avang-angïn. ſtozm-wint.

AW.

AWal-partáma. d'eerſte eeuwe des werelts.
awang, ofte noang. wolcken.
awás. eerſtelijck.

BA.

BAbal-háti. ſonder verſtant/ ofte wetenſchap/ bot.
Babálou. gaen om den koſt te ſoecken.
Babanta. kijven/ crackelen teghen malkanderen.
Babbi. een vercken.
Babbíging. ſpeck.
Bacal. Victualie.
Bacattáhan. een woozt.
Baccar. in bzant ſteecken/ of verbzanden. Want angos ſeptnien van 'tghene dat booz den bzant verteert wert.

Baccat.

Baccat, diningen vande Zee.
Bacol. een gevlochten corff.
Bacoucol. woorden ende weder-woorden ghebruycken int accorderen van coopmanschap.
Bactí, of bactían. Godsalicheydt/ jtem werden bactiän ghenaemt de deuchdē/ als bermhertichept/ milt-dadichept etc.
Badac. renoster.
Bádang. een lichaem.
Badjou. een cleetgien datmē aent boven-lijf draecht. Maer alsmen seyt: orang-badjou. soo beteeckent het lieden/ die in prauwen ende schuyten woonen/ sonder steden/ dorp/ of huys aen lant te hebben.
Badíri. staen/ of staen over eynde.
Bági, berbági. deelen.
Bagian. deel/ ofte portie.
Bagi, bagimanna. gelijck/ ghelijck als. jtem hoe.
Bagiën, of bagíni. aldus/ alsoo.
Bagóurou. begecken/ bespotten.
Bahou. schouders.
Bayang-bayang. schaduwe van een mensch/ ofte beeste.
Bayar, membayar. betalen.
Baic. goet/ jtem wel.
Baïki, membaïki. verbeteren/ repareren als van menschen ghesproocken wort/ soo beduyt het/ die persoonen in een beteren stant brenghen/ als sy zijn. baïki. is oock yet toe-maecken/ toestellen.
Baicóle. Een vogheltgien dat by ons quickstaertgien gheheten werrt. een door een/ metaphoram wort soo genaemt een mensche/ die van 'teen op 'tander loopt/ eñ gelijck als verbliecht.
Bala. Ondersaten/ jtem gebruyctment/ alsmen wil seggen de ghemeene man ofte Borger.
Baláccan. rugghe. nang de baláccan. seytmen voor 'tghene voorby is/ of gepasseert. tarou de baláccan, seytmen yet wt de sin stellen ende voortaen niet meer gedencken willen/ ofte ten minsten niet meer ophaelen.
Balanga. Een pot ofte panne.
Balanja. 'tghene men daghelijcx moet copen tot onderhoudinghe van't huyshouden/ of vande keucken. jtem/ oncosten/ verterē.
Balas. vergelden.
Balayar. seylen. comt van layar. een seyl.
Bálic. yet omkeren. Babálic. zijn lichaem/ of sich selven omkeren.
Balio. of sida-sida. een gelubde.
Balióng. een Bijle.
Balísa. die niet stil wesen/ of rustē kan 'tzy van wegen eenige siecte ende cranckheyt ofte gedachten/ die hem 'trusten verhinderen.
Balou láki-láki. weduwenaer.
Balou-parampouan. Weduwe-vrouwe.
Balouda. speecksel-wtspouwen.
Bamoucol. pluckhayren.
Banjac. veele/ jtem seer.
Banja-cáli. dickwils/ of menichmael.
Banjac-djenis. veelderley.

Banca. geswollen/siet oock bára.
bangat. metter haest. berbangat. haesten.
bangon. wacker werden. jtem opstaen alsmen gelegen is.
bang sal. een schuyre / ofte oock wel een dack sonder wanden om yet onder te setten wt den regen ende Sonne-schijn.
bandári. dispensier/rente-meester/ ofte mart-ganger.
bankey. een doot lichaem van mensche ofte vee.
bankit. verwijten/ jtem is te seggen/oprijsen/opstaen.
bansi. fluyte/hant-pijpe.
bantal. een cussen. jtē cussen-sloop.
bantang. de tafel decken/ ofte toebereyden.
bante. een Beest de keel afsteecken.
banting. ter aerden werpen.
bantoc. assistentie / bystant in oorloge.
bantji. verachten.
bapeló. besweet.
bappa. Vader.
bára. gloeyende colen/ jtem is soo veel te segghen als banca. gheswollen/jtem bára, is te seggen aen de loef sitten / om dat de prauwe niet te seer hellen ofte omslaen sal.
baragga, of boulongo. boeyen.
barbéa. de wtvaert van eenen doden toemaecken / ende becostigē 'tgunt daer aen vast is.
baranda. af-dack/of gelderije.
bárang. Eenigh. Wert oock ghebruyckt voor alderhande / ofte van wat soorte het sy. Want bárang-bárang djouga. is te seggen/sommige maer/ doch het is oock te seggen alderhande/ wat het zy. bárang bárang. yet wats. men ghebruycktet oock voor alderhande roerende goederen.
barang-cáli. somtijts bárang appa. eenigh dinck.
bárang bagimanna. eenighsints.
bárang siappa. yemant.
bárang djénis. allerley.
barát. Swaer. Men seyt oock/ dia-orang souda hati barát pada beta. sy en zijn niet wel op my gesint. Haer hert en is niet wel t'mywaerts.
baráppa. Hoe veel. Men seyt ooc/ baráppa lamma. hoe langhe. baráppa djau. hoe verre etc.
bárat. West.
barcás. een bondel dat van hout of stroo t'samen ghebonden is. Want een bondel van yet dat by malcanderen ghepackt is/ heetmen boncos.
barcát. Welvaeren/voorspoet.
baring. plat nederleggen gelijck als om te rusten.
baris. de puntgens ende teeckentgens diemen int Arabisch schrift gebruyckt voor vocalen.
barong-barong. hutgiens. lichte huyskens.
barou. Nieu. barou lepas. cortelinghs. barou sacali ini dia boat itou. Dats d'eerste reyse dat hy dat doet.

Bason-

Baſongur. ſeghtmen als twee perſonen tegens malcanderen ſtaen en guoyren ende pzeutelen.
Baſſácan. nat-maecken.
Baſáhan. half gecleet/ gelijckmen in huys loopt/cernen gecleet is om wt te gaen.
Baſancal. lochenen.
Baſſifir. kemmen. ſifir is een kam.
Baſiol. Fleuten.
Baſſa. Nat. item een taele daer van komt babaſſáhan. een relaes/ pzopoost/ozatie/of harangue.
Baſſo. Waſſchen.
Babaſſóhan. 'tgunt penāt te waſſchen heeft.
Baſtion. een loop-ſchanſe.
Batalóc. knielen.
Bátang. een ſtock/ of cluppel. bátang-tanga. ſpoyte van een ladder. item knopen die inde tackē zijn.
Batárou. wedden. ſiet tárou.
Batería. of/ ſimpelijc teria. ſchyeeuwen.
Bátoe. haeſten.
Bátou. een ſteen. batou ſongho. blaeuwe key-ſteen. batou gaſſa. toet-ſteen. batou brani. of batou-padoman. ſepl-ſteen.
Batſja. leſen.
Batſjerita. pzopoosten / verhalingen/vertellingen.
Batſjombo. overſpel doen.
Bau. de reucke/die in eenich dinck is/die geroocken wert. babau. is reuck van ſich geven.
Bava. byengen. de bava. om leech. ca bava. nederwaerts.
Báwang-méra. ajuyn.
Bawang-pouti. loock.

BE.

BEbec. Cent-voghel.
Beäſſa. gewoon ſijn.
Becatta-catta, ofte codoc. een kickvoyſch.
Bedayong. roepen.
Bedjína. houleren.
Bedíl. geſchut.
Bedíri. ſtaen/over eynde ſtaen.
Bedjoudji. dobbelen / tuyſſchen/ ſpelen.
Bedjálan. gaen.
Begrá. ſich verroeren.
Beër-begírou. laet dat alſoo betijen.
Belá. cloven/ſplijten. tabelá. gheclooft. item 'tclooft ſich ſelfs.
Belábor. rantſoen van cetwaren ende pet diergelijcken.
Belanga. panne.
Belé. opwinden als gaeren.
Bélo. een ſtaeck / als een thuynſtaeck.
Belóm, of boulóm. noch niet.
Benáng. gaeren om te naepen/ item int generael een dyaet.
Benáng-radja. een regen-boge.
Benár. waer/waerachtich.
Béndang. een acker.
Béndar. een coopſtadt.
Bengha. apoſteunie.
Benjáwa-njáwa. hygen.
Béra. ſijn gevoech doen.
Beránac. kinderen crijgen.

ber-halla. Af-godt.
berícot. verbolgen.
berinda. ſorge dragen.
beriſſó. een baſſe.
berlecás. verhaeſten.
bermayïn. ſpelen/ of ſich verluſtighen.
bermás. vergulden.
bermouca, of batſjombo. overſpel doen.
bernáng. ſwemmen. bernang-acan barang-barang. al-ſwemmende pet in handen/ by ſich/ of over ſich hebben.
bernamma. noemen/ ofte genoemt werden.
beróle. verkrijgen/verwerven.
beróndor. depnſen achterwaerts.
berpérac. verſilveren.
beroucor. af-meten.
beroutan djálan. doolen int boſch.
berroupa. afbeelden.
berſálla. afbupſeren.
bertamóu. ontmooten.
bertácot. met vreeſe / ofte bangh zijn.
bertíma. vertinnen/verloden.
beſár. groot.
béſſi. pſer.
beta. Ick / wert ock in't antwoorden gebruyckt voor ja.
batellor, of tellor. liſpen.
betis-cáki. cupt van been.
bétina. twijfken van gedierten.
betúl. recht.
betul-acan. recht maecken.

BI.

Bia. Moſſelen / ſtercken / ende al wat in ſulcke hupſkens / of ſchelpen woont.
biáng. voor-vrouwe.
bibir. lippen.
bidji. ſaet.
bidji-marta. oogen-appel.
bidji-róti. crummelen van broot.
bíla. ſtont / ofte poſe. appa bila. wanneer.
bílang. tellen/ jtem/verhalen/vertellen.
bilálang. een ſprinck-haen.
bilas. ontſchicken 'thupſraet.
bílic. Camer/of diergheljcke afſchutſels.
bilís. gaen over en weder clappē/ quaet-ſtoocken/ oprockenen.
bimbang-háti. twijffel-moedigh zijn.
bináſſa. verderven/ ſchenden / binaſſáhan. verderf/ ſchendinge.
binátang. een beeſt.
bincáron. een leguaen.
binco. gebogen/ſcheef.
bingís. corſel/wreet.
bíni. hupſvrouwe. beta pounja bíni. mijn hupſvrouwe.
bintang. een ſterre.
bintſji. haeten.
biráhi. een wtnemende / ofte opperſte vreucht. Hier van ſeptmen / biráhi ſurga. Hemelſche vreucht.
birou. blauw.
biſa. feninich / en is als vergiſte met eenich waeter/ datmer niet aen en ſiet. oupas. is vergift/ datmen ergens aen ſtrijcht/ als ſmeerſels. cris wrangan. is een

criſ/

criss/ die vergiftet is met seeckere specie van feminicheyt.
bisey. schoon/ fraey/ pertinent.
bisic-bisic. pemanden yet toeluysteren.
bisol. een sweer/ ofte bloet-vinne.
bisou. stom.
bitsjara. raetslagen/ raethouden.

BL.

BLirang. solpher.
Blí. copen.

BO.

BOa. vrucht. boa-cayou. boomvruchten.
boa-bidji. saet-vruchten.
boáya. crocodil.
boa peler. clootgens der mannen.
boáng. Wech-werpen. item men sept/ boang bini. sijn wijf verpen. boang dara. ader laten. boang derri negri. hamen.
boät. doen/ofte maecken.
berboátan. een daet.
boba. pocken.
bobo. schencken wijn/ofte ergens yet indoen.
bodoc. een plompaert.
bohón. beuselen.
boy. schuym.
boya-boya. of ayongan. een wiege.
boeyong. kleyne pot. minder als een tapayan.
bóle. komen/ item verkrijgen/ vinden.
bolelò barang barang. 't goet verhoyen/ 't onderste boven keren.
bolango, of baragga. boepen.
bomba. pompe.
bombangan. voorst/ ofte opperste bande rap van 't huys.
boncos. windel/ pack/ofte bale.
boncosacan. bewinden/packen.
bonga. bloemme.
babonga. bloepen.
bonga-palla. Foelie van Muscaten.
bonga-api. een voncke.
bonso. jonghste kint.
bountar. appel-vont.
bonting. bevrucht.
boritan. t'achterste van een schip/ of vrau.
botor. een clier/ of swellinge.
botsjoc. leck/ ondicht.
boubor. pap/ vrij.
boubout. stoel-draepen.
boudac. een jongen/ofte nepsken.
boudi. verstant/ vernuft. Hier van septmen/ boudi trang, of boudi calám. item boudi-besar. Men sept oock/ boat boudi pada orang de luyden bevrieghen ende verschalcken. Wert oock boudi gebruyckt voor pemants aert/ofte nature. Hier van septmen baic-boudi, adil-boudi &c.
boudjang. ongetrout persoon.
boudjoc. flick-stoepen / pluym-strijcken.
boudjor. over langhs. boudjoracan. stellent / of draghent inde lenghte.

bouca.

bouca. openen. Wert oock ghebruyckt voor openbaren. terbouca, of tabouca. openstaende.
boucan. niet alsoo.
boulan. de maene. boulan pournámmo, volle-maene.
boulat. grendel-ront / of ront op een platte forme. item soo beteeckent boulat oock geheel/niet ontstucken/ of gebroocken.
bouli. een porceleyne flesschje.
boulo. riet.
boulou-domba. wolle.
boulou bourong. een veere van eenich gevogelte.
boulóm, of belóm, noch niet.
boumi. aert-rijcke.
bounji. clanck/gelupt.
bounou. doden. bounou damar. 't licht uyt doen.
boukit, ofte gounong. berch / ofte heuvel.
bouroc. verrot.
bourong. een vogel. bourong-diwata. Paradijs vogel. bourong merac. Pauwe.
bourou. bijden/ te weeten/ alsmē eenigh Vee dijft.
bousoc. stincken.
bouta-matta, of matta-bouta. blint.

BR.

BRani. stout.
bras. gestoten rijs.
bralla, of berhalla. Af-godt.
brenti. ruysten.
brising. niesen.
brí. geven. bri tau. aenseggen/ofte te kennen geven.
bríta. tijdinge/gerucht. britácan barang-barang. de tijdinge ergēs van brengen/ of oock yet rechtbaer maecken.

CA.

Ca. is een woort dat beteyckent/ ofte als ini ca irou, dit ofte dat. item beteeckent het naer een plaetse toe/ als: ca-átas. nae boven toe. ca bava. neder-waerts. ca sanna. ghinswaerts. ca mare. herwaerts. ca louwar. huyten waerts. ca dálam. binnē-waerts/ etc.
Cabal. steeck-vijl/ofte scheutvijl/ gehardt.
Cabesáran. groot-machtich/ of almachtich.
Cabos. mist/nevel.
Caca. broeder/ofte suster / die ouder is.
Cacál. eenen eenwighen tijt. ende wert soo wel gesept vande voorledene/ als vande toekomende. sampei ca-cacál, ende derri pada cacál. &c.
Cacou. hart/ofte ensacht/item het is te seggen een man/die plomp ende lodsich van leden is / ende ghern abelheyt over hem en heeft.
Cadato. een Paleys. is Tarnataens.
Cader, of cadir. altemael.
Cadengáran. gehoort werden.
Cadjang. een matte int generael/ ende

ende verbat. tecar, totangos, cocoyas, &c.
Cafea. een mutse/ gelijck een slaey/ ofte comptoir mutse.
Caya. rijck.
Caybana, ofte gaybana. tatibich/ in eenen desolaten staet zijn. item septmen/ dia tinghal, caybana. hy bijft in sulcken staet dat hy niet en weet hoe hy 't hebben sal / of wat van hem geworden sal.
Cayïl. vis-hoeck.
Cayïn. lijnwaet. cayïn-layar. canifas/ of seyl-doeck.
Cayit. soomsel van lijn-waet.
Cayou. hout.
Cayou-manis. Canneel.
Caki. een voet.
Caki-dien. een candelaer.
Cala. verliesen met spelen / ofte wedden.
Cálam. een penne/ ofte schacht.
Calangár. beswijmen.
Calincappan. Armeye van schepen.
Calla. tijt/ ofte pose. stondt wanneer pets is geschiedende. calla dia datang. als hy komt. calla calla dunja binassa. als de werelt sal vergaen. Hier van komt tatcalla, mannacalla, sedecalla &c.
Calla calla. soo wanneer.
Calmárin. ghisteren.
Calmárin-daulou. eergisteren.
Calou. indien het soo gheschiet/ of gebalt.
Calouwar. buytenwaerts / item uytgaen/ ofte wtcomen.
Calouwar-ácan. maecken dat het wtcome.
Ca-mare. herwaerts.
Cambing. een bock/ ofte gepte.
Cambíri. gelubt.
Camistan. becken.
Campon. een versamelinge. Hier door werden de gebuyren/ ende kleyne vlecken/ oock campon genoemt.
Canam. rechts. als/ tangan canam. rechter hant.
Cancang. schryden/ of met de beenen wijt van malkanderen/ item men sept ooek cancang als de mosselen/ of hoesters wijt gaepen.
Candá. een boel. bacandá. boelerē/ concubineren.
Candáti. gelieste/ welgevallen.
Candong. pet dragen in sijn sack/ boyse/ ofte voorschoot / ofte ergens in bewonden. item alsmen wil seggen dat een vrouwe haer kint soo lange heeft ghedragen/ ghebruyckt men 'twoort. candong.
Cansor. Een bultsack.
cantsjing. een cnoop. bercantsjing. cnopen/ als sijn Wambays etc.
Capa. een deecken.
Capalla. een hooft.
Capas. catoen.
Capor. Calck.
Capóran. Calck-dose.
Cappal. een schip.
Carang. Clip-corale.
Carátan. of tay-béssi. roest van yser.
Carbau. een buffel.

cardja,

Cardja. wercken/ arbeyden.
Carna. Want/ omme/ als: omme die oorsaeck etc.
Carna-appa. waeromme.
Carna itou. daeromme.
Carna dia. om sijnent wille.
Carong. of cadout. een sack.
Carouwan. is so veel als. catauan, dat is 'tgene men te wete is gekomen.
Cartas. papier.
Cassar. grof.
Casanna. derwaerts.
Cassie. liefde. bercassie. lief-hebben. cassie. is oock gunste / diemen yemant toedraeght/ of bewijst. Waer van komen de manieren van spreecken: minta-cassie, ende trima-cassie.
Cassiën, of miskyn. arm/ pover. cassiën, is oock eylaes / och armen. item seytmen: radja boat cassiën pada dia. Den Coninck doet hem veel verdriets aen.
Castouri. Muskeliaet.
catta, bercatta. of catta-catta. spreecken.
catam. een Crabbe.
catil. een bed-stede.
catoudjou. verlieven op yemant. item / men seyt hati catoudjou doudoc de sanna. Mijn hert is begheerich om daer te woonen. oubat itou catoudjou dengan penjakit itou. die Medecijne accordeert / ofte komt over een met die sieckte.
catsja. glas.
catsjac. handigh/die verstant heeft om alle dingen te maken.
catsjang. Erweten/ofte bonen.
caöus. een schoen. caous sa-paris. een paer schoenen.
cawassa. ofte (so sommige seggen) coässa. macht.
cawat. coper-draet.
cawin. huwelijck. bacawin. trouwen. cawin-acan. tsamen geven.
cauwoul. verbont.

CL.

Clám. duyster/doncker.

CO.

COä. sause/ofte sop.
coáli. een panne.
coassa. macht.
coät. sterck.
codoc, ofte becatta-catta. kickvorsch.
coco-ayam. Kaeckelen van Hoenderen/ ofte craeyen vande Hanē.
cadjout. verschricken.
colam. een gegraven gracht. item een groote plasse.
coliling. rontsom.
combalá. een herder.
combáli. weder keeren. combaliácan. weder geven. combáli-caya. weder rijck werden. combáli-idop. weder levendigh werden. men seyt oock bava combáli. weder-brengen.
cominnjan. wierooc/of bensuwijn.

comme-

commediën. achter aen / of daer nae.
commor-commor. gorgelen/ of de mont spoelen.
commoúdi. 't roer vant Schip.
compol. een hoop. item een versamelinge.
couing. gheel.
contout. een beeste/ofte scheet.
contsji. slot van een deure / ofte kiste.
corang. min/te kort/te wepnigh.
corap. hayr-worm.
couroús. maegher.
cota, of catta. Casteel/vastichept/ vesten/ofte Wallen.
cotáli. aenhouden/ geduprigh een sake versoecken.
cotíca. stondt/tijt/pose.
cotsíva. yemant groote beschaëthept ende kleynighept aen doen.
coubon. een thuyn/ofte hof
coubour. een graf.
coucou. nagelen van vingeren eñ toonen.
coucor, of bourong coucor. torteldupve.
coucour. raspen met een rasp met tanden/gelijck als daermen de Calappas mede raspt.
coucouran. een raspe.
coucouroubou. knorren.
couda. een paert.
coudis. schorft/schorftighept.
coudong tangan. de hant afhouwen.
coulat-coulat. een spongue / ofte sponsie.
coulit. De hupt van menschen/ofte gedierten. item de Vast van boomen. Men sept oock/ coulit teloor. Eyer-dop/etc.
coulouli. staef.
counjit. saffraen.
counang-counang. Spaenschevliege.
coupas. schellen. de Hupt af nemen.
courong. Een Hol/of Spelonckc. Hier van septmen / doudoc bacourong dalam rouma. sitten ghedupzigh in hups.
coutoc. quaede ramp/ofte vloeck. is Molucks.
coutou. een Lups.
coutsjing. een Catte. coutsjing tingálong. Civet-catte.
coutsjoáli. alleenlijck/wtgenomē/ behalven.

CR.

CRa, of méa. Meer-catte.
cras. sterck/hart.
crat. of carát. houwen/snijden. crat poutous. afhouwen/afsnijden.
cring. droogh.
crongcongan. de strot.
crousi. of cursi. een stoel.

DA.

DAda. de borst.
Daen. of lagi. Ende.
Dagang. een vreempt koopman.

Dagangan. koopmanſchap.
Daging. vleeſch.
Dagou. de kinne.
Daya. Het voorhooft/item beteeckent patientie.
Dayang. een ſtact-dochter/of Cameniere.
Dayong. een riem om te roeyen.
Dalam. binnen. Ock gebruyckt ment voor dieyp.
Damar. licht/datmen brant.
Damar-lilling. Waſ-kaerſe.
Damar-minjac. een Lampe.
Damar-batou. Hars / ofte Harpuys.
Dammey. beſtant/ brede. bedammey-acan. de luyden bedredighen.
Dangan, of dengan. met. Dengan appa? Waer mede?
Dapat. konnen/ krijghen/verkrijgen. item vinden.
Dapor. Keucken. joure-dapor. Keucken-meeſter.
Dara. bloet.
Darat. Landt ende gheen Water.
Datang. komen.
Dati. contributie/ tol/ of dierghelijcke gerechtigheden.
Datſjim, of tradjou. een Schaele/ of Balance.
Daulat. Welvaeren / zegen/ gheluck.
Daulou. Eerſt/eertijts.
Dawar. een vier-teple.
Dawat. of manxí. juct.
Dawon. een bladt.

DE.

DE. is een woordeken/ beteeckenende dat yets is op een plaetſe. als / de ſini. Hier. De ſanna. Daer. De ſitou. Ghinder. De atas. Boven. De bava. Beneden. De louwar. Buyten. De dalam. Binnen. De outan. Int boſch. De belaccan. Achter.
Decát. Nae-by/ omtrent.
Delápan. achte. Delápan, ponlo, tachtentigh.
Delápan-djenis. achtderley.
Delápan cali. achtmael.
Delíma. een Granaet-boom. boadelíma. een Granaet-appel.
Demám. coortſe.
Denda. boete / die yemant heeft voor ſijne misdaet.
Dengan, of dangan. met.
Dengán. hebbende een accent inde jonghſte Syllabe. Een ſlave/ ofte ſlavinne.
Dengar. hooren/ item verhooren.
Depá. Vadem.
Derri. Van / te weten van een plaetſe af. item alſmen ſeyt te ſpreecken van een materie.
Derri-louwar. van buyten/ of wtwendigh.
Dermá. Aelmoeſſe.

DI.

DIa. Hy/of Sy. Dia iní. deſen Perſoon. Dia itou. Dien Perſoon.

Persoon.
Djabat. tasten.
Djadjar. een rije. Doudoc-bedjadjar. sitten op een rije.
Djagga. wacker zijnde.
Djagga-djagga. waecken.
Djáhat. quaet.
Djahil. ongeregeltheyt van leven. jtem obstinaet / wrevel-moedigh.
Djáhit, mendjáhit. naeyen.
Djahittan. naey-werck.
Djala. een werp-net. Mendjála. Visschen met 'twerp-net.
Djalac. of gongong. Het bassen van Honden.
Djalám mendjalám. Duycken onder 'twater. jtem djilam.
Djálan. een pat/ ofte wech. bedjálan. gaen. bedjalan-acan bouda. Met het kint gaen wandelen/ keueren / ofte draghen. djalan-rayat. Heerbaene.
Djaloudjor. rijgen aen een snoer.
Diam, of Diem. swijgen stil zijn.
Djam. Een uyre.
Djama. Een Mugge.
Djaman. ouderdom/ bejaert.
Djaman-mouda. jeucht.
Djambátang. een brugge.
Djambing. Een halve Lancie/ofte Hasagay.
Djambol. cam van een Hoen.
Djamoc, of djama. een Mugge.
Djamor. Padde-stoelen/of Duyvels-broot.
Djandji. beloven. jtem accorderen/ contracteren. Djandjíhan, of berdjandjíhan. belofte. jtem accoort/ contract.
Djanghot. een baert.
Djankit. Wort gheseyt wanneer yemant eenige sieckte/ ofte ghebreecken overkomt. maer wort gheseyt vande sieckte selfs/ ende niet vande Persoon. Als by exempel / demám djankit pada radja. De coortse heeft den Coninck bevangen.
Djantan. Mannecken van gedierten. babbi tida mau bedjantan. De Seuge en wil niet spelen met den Beer.
Djoumauwa. Laet-dunckende eñ Arrogant zijn / als hem selven boven een ander stellen / ofte gaen sitten op een plaetse die hem niet toe en kompt.
Djantong. 't Herte. Men seyt oock / djantong pissang teghens den Bloem/ ofte de geslote cnop vande Bonannes/ daer dē tros wtspruyt.
dingin. Cout. Men seyt oock/ dia hati dingin. Hy is verkoelt van moede/ sijn heet-moedigheyt is over. Men ghebruyckt oock dingin, alsmen wil segghen dat eenigen dranc verschaelt of verslagen is.
djari-manis. Annijs-saet.
djari-tanghan. Vinger.
djari-caki. Teene.
djaring. breyen/als netten.
djarong. een naelde.
djatim. een Weeskint.
djatou. vallen.
djau. verre.

 diën.

diën. een kaerse.
djenis. soorte. banja-djenis. veelderley.
djentan. siet djantan.
djerat. een strick.
djerní. klaer/ als waeter/ ofte een klaeren spiegel.
digagay. verkrachten.
djibat. cijbet.
djicalóu. indien.
djilám. siet djalám.
djilap. lecken met de tonge.
djimat. spaeren/ gheliyckmen de kost spaert diemen niet op en eet.
dimikién. desgelijcken.
djina. tam.
djincal. een spanne.
djintang. conijn.
djintit. een knip. sommighe seggen. plitic.
djiva. de ziele.
dinding. een wandt. dinding-batou. een muyr of steenen wandt.
dingin. cout.
djodo. die yemant gelijck is/ als: djodo dengan djodo. gheliyck met gheliyck.
djoudji, badjoudji. dobbelen/ tuyschen.
djomóu. pets moede werden/ofte een teghensien erghens in kruyghen.
djompot. yemant halen ter plaetse daer hy is/ dat is/ alsmen yemant te ghemoet gaet om in te haelen/ ofte willecom te heten.
djoudong. yet op sijn hooft draeghen/ als een korf. djoudjongan. eenigh goet/ dat yemant op sijn hooft draecht. djoudjong. heetmen oock/ als yemant synen somba doet voor den Coninck/ eñ sijn handen tot boven sijn hooft verheft.
djouga. is te seghghen dat pets soo is. item oock alleenlijck etc.
djouling. scheel sien.
djoumor. verluchten/ te drooghen leggen oft hangen.
djouwa, of djoumawa. Hovaerdije.
díri. wert gheset achter de woorden kendíri ende sendíri. aldus: kendíri-díri. ende dan wilmen seggen gantsch alleen. item is te seggen/ ghy.
djouwal. verkoopen. alsmen sept: dia djouwal beta. dat is soo veel gesept/ als: hy verraet my.
djoudjalang. alderhande Tramerijen.
distar. een tullebant.

DO.

DOa, berdoa. of minta-doa. bidden.
dodesso. een strick daermen vogelen mede vanght/ is Tarnataens/ doch seer gebruyckelijck.
dóman. of padómon. een compas.
domba. een schaep.
dosa. misdaet/ sonde.
douca. droef heyt.
doucom. een persoon dragen.
doudoc. sitten/ item woonen.
doulang. een blacke houte schotel.

douráca.

douráca. boos/ snood/ verkeert.
douri. een dorne. jtem de graten van visschen/ofte een splinter/eñ wat diergelijcken is.
douson. een Hof/ofte Thuyn.
dousta, berdousta. liegen.
doustáhan. een leughen/pandousta. een leugenaer.

DR.

DRas. sterck/ ghelijck als: angïn-dras. stercken wint.
ayër-dras. sterck-lopend-water.

DV.

DVa. twee.
Dua poulo. twintich.
dua-cali. twee-mael.
dunja. de werelt.

EC.

Ecor. een steert.

EL.

ELing. toesien / goede wachte houden / wel op sijn hoede zijn. jtem erghens op loeren. Men seyt oock eling-capalla. wacht u hooft dattet niet gheraeckt en weet.

EM.

EMbos. een blaes-balck.
Empous. een acker.

EN.

ENtsje. Monsieur / Singnor, jtem Jouffrouwe.

ES.

ESa. amborstichept/datmen int Molucks seyt. mangy.
Essoc, ofte issoc. morgen. essonja, ofte issonja. 'sdaechs daer-nae. Men seyt oock essonja sapoulo hari. thien dagen daer nae.
Esteádat. maniere/ oeffeninge/ ceremonien.

FA.

FAcát. besluyt / resolutie van eenigen raet.
Fadjar. de Morgen-rode.
Fadouli. Hant-haven / yemant/ goet/ of deucht doen. Men seyt oock sadouli maccánnan. spijse beschicken. jtem appa ongco fadouli itou? Wat moeyt ghy u daer mede?
Faël. nature / conditie van een mensche.

Fakiri.

Fakiri. een Schamel-man. een Bedelaer.
Faract. onderscheyt/verscheydentheyt.
Farafodjou. een schroeve.
Fassouro. is Godt dienen/ gelijck als 'twoort Calayáni is dienaer ofte knecht te wesen van een Mensche.

FE.

FErmáng. Ghenade die Godt den menschen geeft om yet te konnen doen.
Fetiná. nijt/achterklap.

FI.

FIkìr. meynen/ achten van ghevoelen zijn/jtem peyusen.

GA.

GAbar. tijdinghe.
Gade. een pant.
Gadja. een Olyphant. gadja-mína, oftr paüs-paüs. een Wal-visch/ ofte pots-hooft.
Gading. yvoor.
Gágab. bergágab. stameren.
gaha. Nachebellen die wt de keele komen.
Galáp, ofte glap. jtem clám. doncker/duyster.
Galáng, of gláng. arm-ringen.
Galla, gegalla. peck.
Gáli. off gále tanna. spitten inde aerde.
Gallassi. een bootsgeselle.
Galouga. Verwe/ daermen mede verwt.
Gampang. crijgen/gelijck: hy soude wel wat stelen conde hy het crijgen. jtem/men seyt cayou adda gampang de sanna. 'tHout is daer licht te krijgen.
Ganda. Winst/proffijt/avance.
Ganga. gapen. ta-ganga. al-gaepende.
Ganghou. Woelende/ die niet stille wesen kan. tangan ganghou. die zijn hant niet stille houdē en kan. alsoo: moulout ganghou &c.
Gánti. wesen / ofte komen inde plaetse van yemant.
Gantong. hangen. gantongan. een ghalge.
Gáram. sout.
Garing. roosten over 'tvuyr.
Garou. krabben / ofte krouwen met nagelen.
Gasa. een elle om mede te meten.
Gassa, of batou-gassa. toetsteen.
Gassing. een werp-tol.
Gatal. jeucken.

GE.

GGalla galla. peck/ teer.
Geger. Gheraes maecken/ kekelen. jtem wert ghebruyckt voor oproer.
Gelár. Digniteyt/ waerdicheydt

daer

daer yemant toe wert verhevē.
Gendrang. De lange Trommeltgens daermen in Java op beyde sijden op speelt.

GI.

GIdal. een vinger-hoet.
Ghigi. tanden. Ghigit, of berghigit. bijten. Ghigit-poutous. aff-bijten.
Ghila. sot/ dwaes/ simpel. Ghila-bingis, off ghila ghila-bassa. dul.
Gili. kittelen.
Giling. Wrijven op een steen/ gelijckmen de verwe doet.
Gindi. een kanne / ofte kruycke met een tuyt:
Gingam. een vuyst.
Ginta. een klocke / Schelle ofte Belle.
Gintas. afrucken/afplucken.
Girgadjí. een sage.

GL.

GLy. een afkeren/ ofte teghenheyt ergens van hebben. is wat verschillende van bintsji.
Glang. arm-ringen.

AG.

GNap. even juyst / noch min noch meer. jtem ten vollen.
Gnaco. geloven/ belijdenisse doen/ jtem sich ergens voor wtgeven.
Gnadap, mengadap. verschijnē voor voor yemants aengesicht.
Gnappa. of mengappa. 'tis de pijne waert.
Gnate-gnate. oor-hangers.

GO.

GOdóng. een packhuys.
Gogelo. yemant de guych naesteecken.
Gomatár. beven.
Goyang-goyang. schudden/ waggelen/ ofte slingeren.
Gomoc. vet.
Gompa-boumi. aertbevinge.
Gondic. bysitte concubijne.
Gongong. of djalac. het bassen der honden.
Gonoffo. Bast van oude Calappes.
Gonting. een scheere. bergonting. afscheeren.
Gontor. Donder.
Goosoc. wrijven/ schuyren / slijpen.
Gossong. Vlack/niet steyl.
Gorap. Galeye / ofte een Roeyfregat.
Gordi, een boore. bergordi. booren,
Gorgor. rommelen/ratelen.
Gorinda. een slijp-steen/ die omgedraeyt wert.
Gotsjoc. Malcander inden arm nemen/ henē ende weder slingeren/stoeyen.

Gougor,

Gougor. ſtruyckelen/vallen.
Gouling. Rollen langhs d'aerde. wentelen.
Goulir. rollen.
Goulong. omloopen/ghelijck een Wiel/ item oprollen gelijckmen fluweel ende andere ſtoffen oprolt. het beteken̄t mede een rat dat van ſelfs omloopt.
Gouna. Wert aldus ghebruyckt: itou adda gouna beſar. Daer is veel aen gelegen. tida bergouna. 'tis van gheender waerde. ſommighe ghebruycken bergouna, voor van node zijn / of van doen hebben.
Gounong, off boukit. een berch/ ofte heuvel.
Gourou. Leer-meeſter. item gourou, bergourou. is boeken ende jacken.
Goufar. gram/verſtoort.

HA.

HAbar. onderdanich/ofte ghehoorſaem zijn.
Hac. de gerechtichept van pemant in mate/gewichte etc.
Hacayat. verhaelen / vertellen. item de Hiſtorie / ofte vertellinge ſelfs.
Hadir. ghereeet. als de ſpijſe ghereet maken etc.
hadij. ſtuderen. item leſen / ofte opſeggen. Doch men ſeght ghemeenlijcker. meng hadji.
Haïb. pemant qualijck toeſpreeken ende beſchaemt maken met woorden.
Haybat. wterlijck gebaer/ofte gelaet maecken.
Hayal. Dzoncken van Amphion/ Gindji / Touback / Siri-pinang etc.
Hal-miſkyn. arm. Hal. beteeckent ock het gene datter paſſeert/off den ſtaet der ſaecken. als: begimanna adda hal de Ambon? hoe ſtaet het/of hoe zijn de ſaecken al gelegen op Ambon?
Haywan. een beeſt met vier voeten.
Halal. Wanneert geſeyt wort van goet/ſoo beteeckent het dat ſulex pemant rechtveerdigh is toekomende. ende wanneert geſeyt wort van ſpijſe / ſoo beteeckent het dat de ſpijſe reyn is eñ met goede conſcientie mach gegeten werden.
Halalſjada. een echte kint.
Halía. Gengeber.
Hanja. Maer.
Harcát. Alles/ toeberepden/ toeſtellen ende gereet maken / verſcheit weynich van hadir.
Hari. Dach/te weten alſmen ſegt: een/twee/ etc. dagen. Want tot onderſcheyt vande nacht ſeghtmen. ſeáng. off ſiang.
Hari-kiámat. Dach des oordeels.
Hari-baic. vier-dach.
Hari-ſadja. Werck-dagh.
Hari-beſár. groote Feeſt-dagh.
Hari-raya. werden ghenaemt de drie groote Feeſt-daghen/ die de

Moozen

Mooren jaerlijcx hebben. item raya. is te seggen een straet/ofte Heerbane.

Haram. Wanneert gheseyt woort van goet/ soo beteeckent het dat sulcx yemant niet rechtveerdich toe-komt te weten dat onrechtveerdigh goet is. Wanneert geseyt woort van spijse / soo moeter hy verstaen/dat de spijse onreyn is / ende met gheen goede conscientie en magh ghebruyckt werden. item haram is te seggen int generael/al wat onreyn/ ofte onheylich is/na de Wet der Joden ende Mooren. item woort oock gebruyckt voor een vloeck. als: Deos bri harā banja pada &c.

Haram-sjada. een Vastaert. item deugh-niet.

Harga. waerdije. itou Berharga banja. Dats veel waert.

Haribirou. groot gewoel ende gebaer maecken. Alsset gheseyt woort aen eenighe persoonen te geschieden/ soo beduyt het / den selvighen ghewelt ende overlast doen.

Haros. billijck / te weten dat in rechten bestaen magh. haros dia matti. Hy heeft de doot verdient.

Harta. roerende goederen die yemant besit.

Hat. Alleen/ juyst. item pose/ofte stondt. Hier van komt. sahát. eñ sasahat.

Hati. 't Hert / ofte veel eer 'tghemoet des menschen. Hati-rousac. ontstelt ende qualijck te vreden zijn. Hati-lamas. eendrachtigh.

HE.

HEla. trecken.
Hela-ginta. Tuyden de kloc.
Heraen. verwonderen.
Herbab. een vedel.

HI.

HIlir-songey. een rivier affvaeren.

HO.

HOdjat. achter-klap/ scheldinghe.
Horgay. een vreemdelinck.
Hormat. eere. bri-hormat. eeren/ ofte eere aendoen.
Houcom. Rechten/ oordeelen/ castijen/straffen.

IA.

IÁ. In twee Syllaben / is te seggen Ja. Maer wert voor geen contrarise antwoorde gehouden/ siet t'woort Ja inde Duytsche Vocabulaer. item is een smeeckend' woordeken/ verekenende / eplieve. als: iā tuan, iā bappa &c.

Iabatran. ampt/ officie.
Iadi. werden.
Iang. de welcke. Maer alsmen simpelijck seyt. jang besar. Dat is te seggen/het groote/off 'tgene dat groot is.
Iangan. is een woordeken/verbiedende pets te doen 'tghene daermen af spreeckt/ off daer't voor gestelt wort. als: jangan catta. een spreeckt niet. jangan dia peghi-ca sana. Laet hem daer niet gaen. Men ghebruyckt oock aldus/ jangan beta panghil dia tida datang. so ick hem niet en roepe/ soo en comt hy niet.

IB.

IBlis. den duyvel.
Ibou. Moeder. ibou-bappa. ouders/namelijck Moeder en Vader. De Maleyen noemen de moeder voor de vader.
Ibor. troost.
Ibou tangan. den Duym.
Ibou-caki. De groote teen.

IC. ID. IL.

ICal. crollen. als: rambot-ical. gecrolt haer.
Ican. Visch.
Icat. binden.
Icar-pingan. de gordel/ofte rieme.
Icot. volgen.
Idjou. groen.
Idong. de neuse. Idong-matsjong. een hooge neuse. Idong-tsjepper. een platte neuse.
Idop. leven. matta-hari naic. ofte idop de sanna. de Son gaet ginder op.
Ilang. Verliesen.

IN.IO.IP.

INda, berinda. sorge dragen/acht nemen.
Indong. Moeder.
Ingat, beringat. ghedencken/ ghedachtich zyn.
Inger. off Inger-bangar. gheracs ofte getier maken.
Inging. begeeren/ ofte verlangen met een groote genegenthept.
Ingos. snot. beringos. snottich/ofte vercouwent zyn.
Inja. ergens op treden.
Ini. dit/ofte dese. Ini-la. dit isset/off dese isset.
Intang. Diamant-steen.
Inte, menginte. pemants woorde/ off doen/ komen belupsteren.
Ioure. siet onder/ jure.
Ipar-laki. swager.
Ipar-parampouan. swagerinne.

IR.

IRiati. benijden.
Iris. snijden. Iris-poutous. afsnijden.
Irop. suppen. Iris-abis. wtsuppen.

Irot.

Irot. crom.

IS.

ISalám. Moors/Mahumetists/ of Turcks.
Isap. suygen/inhaelen/ inslurpen.
Isi. 'tghene erghens in is. tida berisi. 'tis ledich. isi-cawin. Huwelijcx goet. Men seyt oock: diaorang jadi isi-narca. sy comen inde Helle. isi-acan. vullen / ofte yets in-doen. isi-prot. inghewandt.
Ismou. Fenijn dat lancksaem een mensche doet queelen/eyndelijck doet vergaen / ende doodet. ratsjun. doodet haestelijck ende cortelijck.
Issoc. siet vooren 'twoort essoc.
Istri. Huysvrouwe.

IT.

ITam. swart/of bruyn.
Itic. off bebec. een eynt-vogel.
Itou, itoulá. dat/of dien. Itouta. dat of die isset. Itoula. wert oock gebruyckt voor carna itou.

IV.

IVre. Hier mede wert uytghedruckt een Man die erghens opsicht van heeft als: Iure-dapor. Meester vande keucken. jure-moudi. waer-nemer van't roer/dat is/ stuyrman. jure-pintou. Poortier. jure-bassa. Tolck/ ende soo van alle andere dingen.

KE.

KEdang, of coudáli. toom van een paert.
Keladei. een Esel.
Kená. aen-raecken.
Kenál. kennen.
Kendíri. off sendíri. alleen.

KI.

Kílat. blixem.
Kilim. een rondē naey-soom.
Kikir. ghierich.
Kikir-sangat. geweldich gierich.
Kikis. een raspe/ siet het duytsche woort raspen.
Kimpou. een smit. ende daer wert by ghestelt in wat stof sy wercken. als: kimpou-mas, kimpou-perac, kimpou-bessi &c.
Kinjang. versadicht.
Kintsjing, of boang ayer-seny. pissen.
Kípas. een waeyer.
Kira-kira. is eygentlijck gheseght reeckenen/ maer wert oock gebruyckt voor gissen / meynen/ vermoeden/ ende dierghelijcke woorden.
Kíri. slincx/ off slincker syde.
Kírim. seynden een.ch dinck.

Kirímau. 't gene geſonden wort.
Kiſſol. crimpen.
Kita. Ick.
Kita-órang. wy-lupden.
Kitab. een bouck.
Kitſjap-matta. de ooghen op en toe ſlaen.
Kitſjil. cleyn.
Kitſjil-hati. cleyn-moedigh.
Kitta. coetſe/bed-ſtede.
Kning. Wijn-brauwen.

LA.

LAbba, balabba. winſt/ofte pro-fijt doen.
Labo. een ancker. item een Pompoen. berlábo. anckeren.
Lacás. ras/haeſtelijck.
Lacou. wtnemende. itou lacou pada itou. dat munt wt bouē dat. Alſmen ſeyt: dagangan ini tida lacou de ſanna. ſoo bedijet het dat de koopmanſchap op die plaetſe niet getrocken/ofte wel ghewilt en is.
Lada. peper.
Ladjou. ſnel.
Lagi. het/ofte meer. lagi, of daan. is te ſeggen oock/ende mede.
Laya. Wort alduys ghebruyckt. itou tida laya pada beta. Dat en is mijns dincks niet/ als ſulcke kleederen en zijn mijn dracht niet.
Laïn. ander.
Laïn-djenis. anderſints.
Laïn-cali. andermael.
Layar. een ſeyl.
Laki. laki. Mans-perſoon.
Laki-kita. mijn man.
Lalat. een vliege.
Lalou. Wijcken. wt de wege gaē. dia lalou. Hy is voor hy ghepaſſeert. lalou tenga hari. achternoen. Het beteeckent oock/ ende maer begrijpt dan in ſich eene ſucceſſie ende orde der dingen.
Lalayáni. is een menſche dienen/ ofte dienſt doen tot onderſchept van faſſouro. 't welck is Godt dienen.
Lambat. langhſaem / traechlijck/ laet.
Lambong. des menſchen zijde.
Lamma. langhen tijt. lamma-lammanja. wter maten langhe durende. Alſmen' ſeyt. rouma lamma, of orang lamma. ſoo bedupt het een out huys/ ofte de lieden van outs.
Lamon. indien.
Lanca. ſtappen.
Lancap. volmaecken/opmaecken.
Langhar. afvorderen / aen voort leggen.
Langit. beteyckent de locht ende alle ſienlijcke hemelē. item wert oock gebruyckt voor een ghehemelte datmen erghens over maeckt.
Lante. een vloer / ofte oock een ſit-plaetſe van gecloofde rieden die aen een zijn gehecht. of diergelijcke werck.
Lapar. Honger.
Lapis. dobbel.

Laraugan.

Larangan. bewaeren dat het niemant en siet / besloten houden daer niemant by en kome/of in handen en crijge.
Lári. lopen/ wech-lopen / vluchten.
Lascar-laki-laki. een slaef. lascar-parampouan. een slavinne.
Latsjop. dat te cort is/ ende niet toereycken en kan.
Laöut. de zee.
Lawa-lawa. een spinnecop.
Lawan, menlawan. strijden / bevechten.

LE.

LEbar. vreet.
Lebé. Heetmen eenen Moorschen Paep. lebé is ock te seggben meer. lebé derri sapoulo. meer als thien. Men sept ock: dia maulebé derri cami. Hy wil meerder zijn als wy.
Lecát. cleven/aencleven. jtem septmen: dia órang hati lecát pada beta. Haer herte en konnense van my niet afstrecken.
Leher. de keele.
Leher-gingang. eenen langhen hals.
Lelá. moede.
Lelong. vercopen by erf-huys/ of aldermeest biedende.
Lemac. roet/ ofte smeer.
Lemas, of matti-lemas. verdrincken.
Lembou. een stier/ofte koe.
Lepas. voorleden/ voorby/ afgbedaen. jtem ongebonden/los.
lepas-ácan. los maecken jtem ergens van ontslaen eñ bevrijden.
Lesong. rijs-block daermen rijs in stampt/jtem Mortier.
Lete-lete. snaeterachtich/vratich.

LI.

LIat. sien.
Lída. een tonghe.
Lilling. was.
Lima. vijf.
Lima-poulo. vijfticb.
Limbing, of tombac. een spiesse.
Limon-besar. een citroen.
Limon-nipis. ronde supre lymoëtgens.
Limon-manis. Oraigne-appel.
Limpar, of lontar werpen.
Lindir. dick werden / als strijfsel/ papedo etc. dat door't sieden dick wert.
Lindong. Lommeringe.
Lingan. ermen. Lingan-lingan, of malingan. gaen slingher-ermen/ gheljck eenighe gaen vroncken/ ende draey-staerten langhs de straeten.
Lenjap. verdwijnen.
Linou. Eggerich.
Lior. sever/quijl.
Lipat. toevouwen. als/lijn-waet/ of yet anders.
Litsjing. glat.

Loco-

LO.

LOco-loco. grabbelen.
Lode. borst-weyringe.
Loléo. een ancker plaetse / daermen voor den wint beschermt light.
Lomba-lomba. een tonijn. sommige seggen ican-babbi.
Lombot. sacht/morw/weeck/slap/swack.
Lompat. springen.
Lompo. jicht/paralysis.
Lompor. slijck/modder.
Longhar. ruym/ofte wijt. Maer en wort niet ghebruyckt wanneermen van een ruyme / ofte wijde plaetse spreeckt. Want dan seytmen louwas.
Lontout. knije.
Loubang. een gat.
Louca. een wonde.
Louda, of ayër-louda. speecksel.
Loukis. Schilderen / borduyren. jtem figuren ende Schilderijen maken op doecken/of cleetgens.
Loupa. vergeten.
Loussa. overmorgen.
toula. den dach naer overmorgen.
Loussanja. twee daghen daer naer.
Louwar, delouwa. buyten. calouwar. buytenwaerts.
Louwas. Wijt ende ruym. Dit woort en wort niet ghebruyckt/ als van een plaetse/ die wijt eñ ruym is.

MA.

MA. Moeder.
Maboc. droncken.
Macca. ende / oversulcx / ende dat etc.
Maccan. Eten. Men seyt oock pissau itou tida maccan baic. Dat mes en wilter niet wel in / off deur. jtem tsjaranna maccan. De schorftigheyt eet in. jtem saratos maccan sapoulo. hondert gheeft thien tot rente/oft avance.
Maccánnan. spijse.
Macarofo. worstelen.
Macocacá. soecken te krijghen/ of te genieten/voor een ander poogen te hebben/elck om strijt.
Madídi. sieden / ofte aen de soode zijn.
Madjelís. fraey / net / pertinent/ lustigh.
Madou. segghen tegen malkanderen twee Vrouwen die eens Mans wijf zijn.
mahera. een prau wt een hout/ofte ten minsten den gront van een prau / die wt een hout ghehouwen is.
Mahál. duyr. jtem datter weynich/ of quaelijck te crijgen is.
Mayïn, bermayïn. sich verlustigen/ spelen.
Mayong. De Bloeme van Pijnang.
Make, memáke. schelden.
Makin lamma makin djahat. Hoe langer/

langer/hoe booser.
Malam. nacht.
Malam-malam. snachts.
Malas, ofte sagáng. luy/traech.
Malille. vlieten/vloeyen.
Málim. een stierman. jtem leytsman/wech-wijser.
Malingan. slinger-armen.
Malin-tang. over-dwars.
Malou. schande / schaemte. jtem beschaemt zijn.
Mama. cnouwen de spijse. jtem is oock te segghen/oom/ of moeye. als: mama-laki-laki. oom mama-parampouan. moeye.
Mamoor. seer veel / of overvloedelijck.
Manna. waer. de manna, alwaer/ sonder vraghen. ca manna. waer henen. manna itou dapat? Hoe can dat wesen? jtem men gebruyckt aldus: orang manna? wat volck? pissau manna? Wat mes? jtem jang manna wort gebruyct voor de welcke. Doch niet van personen/maer van dinghen. manna calla? wanneer?
Mangí. aenborstigheyt.
Manco. porsteleyn.
Manis. soet manissan. soete leckernijen.
Mandi. sijn lighaem baden / ofte wasschen.
Manusia. mensche.
Manta. versch/rauw.
Maout. de doot.
Mara, off amara. seer kijven / in toorn ontsteecken zijn/jtem toornicheyt.
Maradjou. pruylende gaen.
Maray. te kope dragen. Hier eñ daer venten.
Marancan. cruppen.
Marata. klagen/weenen/mis-baer maken gelijck over een doden.
Mardéca. vrij-man/die geen slave en is.
Marorebe. soecken voor malkanderen te gaen/ elck voor malcanderen te wesen/ elck meerder eñ grooter als een ander te willen zijn.
Mas. gout.
Masehór. vermaert/wijt-beroemt
Massac. coocken. jtem rijp.
Massing-massing. ordinaerlijck/ door de bant. Men seght oock orang massing-massing slecht/gemeen/ofte gering volxken.
Massing. sout / als: sout-water/ vlees etc.
Massoc. inghaen/ incomen. Wert oock ghebruyckt voor yet wat werden/in deser manieren/ massoc isalam. Moors werden. massoc radja Tarnata pounja rayat. werden ondersaten vanden Coninck van Tarnaten. jtem seytmen/ mata-hari souda massoc. de Son is onder gegaen.
Matsjang, ofte arrímou. een tijger.
Matta. Een ooge. jtem de scherpte ofte punt ergens van.
Matta-cayïl. Visch-hoecx punt.
matta-hayër. de oorspronck van't waeter. als / ayër pounja matta melille cras. de beecke/oft riviere loopt sterck aff.

matta-

matta-angin adda tiga-poulo dua. daer zijn twee en dertich oorspronckcn (dat is streecken) van winden.

matta-caki. enclauwen.

mattagena, als / orang mattagena. volck dat sonder Coningh / oft over-hooft leeft / die doen eñ laten gelijck haer selfs goetdunct.

matta-hari. de Sonne.

mattay. eenigh dinck met alle vlijt trachten te hebben / eert een ander te vooren wech heeft.

matti. doot / overleden / ghestorven. Men seyt oock van het licht: dámar souda matti. De Kaerse ofte het licht is al wt. jtem: mattiácan damar. 'tlicht wtdoen. Men ghebruyckt oock aldus: cayïn itou mattiácan gong itou. die kleden sijn in vergheldinge van die gongh / oft weghen daer teghen op ende bedragen soo veel. matti-ácan. dooden.

mau. willen.

mawar. neglentier. bonga-mawar. de Rosen vande neglentier. ayër-mawar. rosen-water.

mawe. yet toe-komens willen voorseggen / ofte yet verborgens willen openbaeren / wt het bekijcken van een ghekloofde pijnang / of diergelijcke.

ME.

MEa, off cra, meercatte / aep.

melille. vloeyen / vlieten.

mellaincat. een engel.

melopó. Dit seytmen als eenige puysten / sweeren of blaren opbersten / off door-breecken.

mengádap. verschijnen voor yemants aengesicht.

menáng. winnen met spelen / ofte weddē. jtem wert oock gebruyct voor den strijt winnen.

menangis, off simpelijck. nangis. weenen. Men seyt oock: orang menangis ican. de luyden roepen om visch / of zijn verleghen om visch.

menantang. aenschouwen / gelijcmen seght eenige spectaculen aēschouwen.

Menanton láki-láki. schoon-soon.

menanton parampouan. schoon-dochter.

menáwon. komt van tawon. ende is te seggen overjaeren ergens.

mendengar. ghehoorsamen / ofte naecomen dat een bevolen is.

mengadjang. steenen / douwen / als een die zijn gevouch doen wil.

menján. wieroock / oft benjuwijn.

mengádou. aenbrengen yemants foute. jtem seytmen: dia mengádou beta. hy gheeft my de schult ende wijtet my.

mengáco. belijdenisse doen. jtem sich ergens voor wtgeven.

mengantac. Het doet seer / als van een doorne gesteecken / ofte eenen cnip. jtem men seght mengantac. als de etter / ofte materie steeckinge maeckt in een sweer.

mengantoc. slaperich zijn. komt van antoc.

mengerám. eyeren broeden.

mengeroo.

mengeró. roncken.
mengaſſo. opwoeden/ ghelijck een weeſkint/minne.
menghadji. bidden/leſen/item ſtuderen.
mengidang. ontfanghen hebben/ ofte nieus bevruchr ghewoorden zijn.
mengappa, ofte ſimpelijck gnappa. 'tis de pijne waert.
menjaſſal. leetweſen hebben. comt van ſaſal.
menjáout. antwoorden/of een antwoorde.
menjáout capalla. knicke-bollen.
menjeló. ſuchten.
menonghou-outang. ſchult maenen.
menentang. aenſchouwen/ aenkijcken.
mengoap. geeuwen.
menjanji, ofte njanji. ſingen.
menjouro. off paſſan. gebieden.
menláwan. ſtrijden/bevechten.
menompang. Mede-vaeren in pemants ſchip/ofte pr̃au.
mentſjouri, of ſimpelijck tſjouri. ſteelen.
méra. root/ off gloeyende. merácan. gloeyende maken.
merác, of bourong-merác. een pauwe.
merancan. cruppen.
meraſſa, meraſſaya. pijne lijden.
merbout. pemant beroven.
merepáti. een duyve.
merougi. verlieſen aen coopmanſchap.

MI.

Mlára. ſcheppen/ als: Godt heeft de werelt geſchapen.
míga. oft awang. wolcken.
mimpi. dromen.
minjac. olye.
minjac-lápi. boter.
mínom. drincken.
minjang. leenen. bri-minjang. wtleenen. ambil-minjang. ontleenen/ of te leen ontfangen.
minta. eyſchen.
minta-ſomba, minta-doa. een bede.
minta-caſſie. ijs verſoecken ende bidden. de woorden ſijn te ſeggē pemants gunſte/ faveur/ofte liefde verſoecken.
minta-outang. de ſchult eyſſchen/ ofte in maenen.
mintar, of mintarácan. een geſchut af ſien ende ſtellen. joure-mintar. een conſtapel.
mintouwa láki láki. ſchoon-vader.
mintouwa parampouan. ſchoonmoeder.
miris, matta-miris. 'tdruppen der oogen.
miring. afgaende/ afdaelende zijn/ of nederwaerts hellen.
miſey. knevels vande baert.
miſkyn. arm. hati-miſkyn. bedruet.
miſkyl. perijckel.
mitti-tidor. bedde.

MO.

Móat. laden een Schip ofte pr̃au.

isi-moátan. de ladinge.

modal. 'tcapitael daer penãt mede handelt. combali modal pada beta. geeft weder het ghene dat 'tmy gecosi heeft.

modou. nuchteren.

mof. uytgestorven of uyt-geroept van menschen / als negri souda mof. item manusia samoa souda mof. item binatang samoa souda mof.

móhon. Wert gebruyckt in deser manieren: Wanneer pemant syn afscheyt wil nemen van een persoon/soo sept hy/ beta mohon pada tuan. Waer op den anderen dan hy courtoisije weder antwoort/mohon pada Alla, cassie pada beta &c.

moyang. voor-ouders.

molotós. craecken.

mongho-mongho. on-ordentlijck/ ongeschickt/slordich/soo wat henen. slecht en recht. meyne dat een Moluer wooyt is/doch seer gebruyckelijck.

moslelehát. practijcke/listicheyt.

mouca. een aengesicht. Men ghebruyckt oock nang de mouca, voor 'tgunt noch toecomende is/ of te ghewerden staet. mouca-boudjor. besneden tronije.

mouda. jonckt.

mondic-songay. de Riviere opvaeren.

moudi, commoudi. Roer van 'tschip.

maulaï. aenvangen/ beginnen.

moula. 'tbeginsel.

moula-moula. inden beginne/item eerst/ voor al. Hier van komt/ bermoula, ende sabermoula, moula, beduyt oock den oorsprouck waer uyt pet begonnen is/ item de redenen ofte motiven/ die pemant bewogen hebben. als: appa moula? waerom?

moulout. ment.

molotós. splijten met een geberst/ ofte gecraeck.

moumim. oprecht van herten/ eñ heylich/gelijck Adam was voor den val. item salich/of ghelucksalich.

moura. goeden coop. item wort het ghebruyckt voor overvloedich ende licht om crijgen. Men sept oock/ hati-moura. liberael/ milt.

mourit. een discipel.

mourong-mourong bedjálan. gaen al swijgende/ gelijck offer gheen leven in hem en waer/gelijck de fantastijque eñ bedruete treurē.

mousim. sapsoen des jaers.

mouso. Vyant daermen oorloghe tegen voert. Want satrou, is/die pemant een vyandich herte toedraecht.

mouta, of monta. sponwen / overgeven.

moutiára. een paele.

NA.

NAbbí. een prophete.

Nácal. aelwaerdich / haldadich/

dadich/ vroot-vroncken.

Nachóda, of anachóda, een Schipper.

adjís. vuylicheyt / onreynicheyt.

Nafás, adem/ aessem. Waer van menáfas, adem haelen/ ofte verhaelen.

Náfit, menáfit. achterclap / ofte veel cer liegen of yemant oprocklenen achter een ander mans ruggen.

Naflou, lust/begeerlijckheyt.

Nagga, een slange.

Naic. climmen. Men seyt oock/ bava-naic, om hoge vrngen. naic, wert oock gebruyckt voor wassen ende groot werden. item voor opslaen in koopmanschap. naic-acan. maken dat yets rijse/ of climme.

Nam, off anám. ses.

Nam-cáli. ses-mael.

Namblas. sesthien.

Nampoulo. tsestich.

Namfiri. een trompette.

Namma. naeme.

Nanna, etter. nanna-idong, of ingos. snot.

Nang. wert gebruyckt als jang. siet daer jang.

Nangis, menangis, crijtē/ weenen.

Nanti. wachten beyden.

Naratsja. een weechschaele.

Narca. Helle.

Narri, menarri. dansen.

Náfi. gesoden-rijs.

NE.

Neät, een Dotum/ ofte Heylighe belofte/ gelijck in't Pausdom de bede-baerden zijn. bayar neat. zijn belofte betalen / ofte volbrengen. Men seyt oock slechtelijck: beta neat ca molucco, mijn voornemen/ of opset / is nae de Molucken.

Negrí. een lant. Wort oock gebruyckt/ voor een stadt/ dorp/ oft andere plaetse.

DV.

Njala-ápi. een vlamme.

Njata. aenschouwen / selve met sijn oogen sien.

Njanji, menjanji. singen.

Njawa. de gheest/ ofte 'tleven dat inden mensch is/ poutous njawa. sterven.

Nidi. ondersaten.

Nidjis. een schaef. páhat nidjis. een schaef-beytel.

Nilou. eggerich. Men seyt oock/ gigi-assam.

Nini, ofte nene laki-laki. groot-vader.

Nini, ofte nene parampouan. groot-moeder.

Nipis. dun. Nipis-mole. tanghier/ teerkens doch niet gantsch ende al te seer.

Niór, Coques-noten.

NO.

Nori. een papegay.

Noang. wolcken, als / awang, eñ miga.

OM.

OMbac. baeren bande zee.
Ombon. den dauw.
Ompan. aes.

ON.

ONdor. te rugge depnsen.
Ongco. of engcan. Slyp. wert gesept van een meester tot sijnē slave.
Ontong. avontupr/foztupne.

OR.

ORang. de lieden/'t volck. wert gesept soo wel van een persoon als van veelen. als órang geset wert voor eenich lant/ ofte stadt/ soo beteeckent het dat volc ofte natie, als/ órang Iava, órang Tarnáti &c. alst geset wert voor een woort dat eenige bedieninge beteeckent / soo beteeckent het de persoonen/ die inde bedieninge zijn/ in't ghetal van meer als een / als/ órang sabandar, de sabandaers / ofte stadt-houders. alst gheset wert voor een woort dat eenich doen / ofte wercken/ beteeckent / soo beduyt het dat de personen haer daer toe hebben begheven/ als/ Orang-gali. een graver. órang-mantsjouri een dief etc.
Orey. los-maecken/ontbinden.
Ta-orey. los-ghemaeckt/ontbonden.

OV.

OVbat. aller-ley medecijn/ eñ al dat goet is om te meesteren.
Oubat-bedil. buscrupt.
Oubat-poucat. netten-taen.
Oubong. knopen de eynden aen malkanderen. sa-oubong. septmen van een dinck/ dat gemaect is van veele dinghen / die aen malcanderen vast gemaect sijn. als: rante sa-oubong. een keten.
Oucop. perfumeren/item/stoven/ gelijckmen sijn beenen/ofte voeten stooft.
Oucor. meten.
Oudang. garnaet.
Oudjang. regen.
Oudjang-rinti. stof-regen.
Oudjong, of tandjong. hoeck/punt ofte cant.
Oudout, off oudoutan. Tabacks-pijpe.
Oukir. dzayen/als stoeldzayē etc.
Oulang. een dinck t'elcke reyse weder doen ende herdoen. oulang-catta. een sake menichmael seggen/ sonder te connen ophouden. oulang-dátan. alle oogheblicke gaen ende comen.

Oular,

Oular. een adder/ofte slange. item wormen ende allerley ghedierte dat op den buyck cruypt.
Oulobálan. een persoon van Hogen-adel/ambassadeur/helt/etc.
Oulou. Hecht van een mes / oft rapier. item septmen / oulouayër. de riviere hooch op tot aen den oorspronck.
Oumour. ouderdom/ item eenwe. sa-oumour. eenwichlijck.
Oupa. loon.
Oupati. tol/ dienen den Heer betaelt.
Oupas. vergift/ datmen erghens aen smeert. bisa. is als vergift met eenich waeter/ datmen niet daer aen en siet. cris wrangan. is vergift met een seeckere specie van feninichept.
Ourat. een senuwe.
Ourat-dára. een ader.
Ourof. een letter.
Ourot. wrijven / ende strijcken/ gelijcmen pemans benen strijct ende wrijft met medicamenten.
Ousfir. Wert alsus ghebruyckt/ ousfir-ayam. een hoen verjaegen oft verdrijven. ousfir bárang bárang. pet verreppen/ oft verroeren. ousfir barang orang. pemant onruste aen doen ende niet met vrede laten/item achter aen volgen/oft naejaegen.
Ousong. draghen in een littiere/ stoel / off dierghelijcke op de schouderen:
Outac-toulang. merch wt de beenen.
Outac-capalla. hoyn vant hooft.
Outan. bosch. berouran-djálan. dalen int bosch.
Outang. schult.
Outára. Noorden.
Outousfang. een Ambassadeur/ ofte gesant.

PA.

Páckei. aentreckē/ als een cleet. item septmen páckei tsijntsjin, páckei-cris. item packei parampouan. een Vrouwe bekennen. item septmen páckei minjac. sich ordinaris met olye besmeeren/ item septmen. diaorang packei namma djouga. sy draegender den naem maer van.
Pácou. een naghel/spijcker. bapácou. spijckeren nagelen pets.
Pada. is eygentlijck gesept/ voor/ of als/ ghelijck itou pada beta. dat is voor my/ off mijn gedeelte. dia mau lebé pada beta. Hy wil meer syn/ of hebben als ick. item septmen. jangan poucol pada béta. en slaet my niet etc.
Padam. uytblusschen/lisschen.
Padamára, of plyta. een lampe.
Pádang. een baleye.
Pádi. ongestoten rijs/ofte rijs in de bolster.
Padóman. een compas.
Pahat. een beytel.
Paha. dije vant been.
Pagáng. vast houden/ item in syn gewelt hebben. Men sept ock:

pagang

pagang negri. Hooft ofte voocht van een ſtadt weſen/regeren.

Paggar. heyninge. paggarbátou. een muyr.

Pági-hári. vyoech.

Paya. een water-moraſch dat van ſelfs ende voter naturen is. item is ock te ſeggben: ſieck totter doot toe.

Payong. quita-ſol.

Payou. een beſluyt maecken van 'tghene men geraetſlaecht heeft. ayër-payou. vyack-waeter.

Paït. bitter.

Pakintra. Ghy. is eygbentlijck Javaens/ maer oock al in Indien gebruyckelijck.

Palahán-palahán. al-enſkens/ al-ſoetgens.

Pálang. cael.

Palihára. zeggbenen/ onderhouden/ goet doen.

Palla, of bonga-palla. Note-muſcaet.

Palou rabána. bommen eñ trommelen oyt bommeken.

Palytá, off plyta. een lampe.

Pana. een boge. anac-pana. een pijl.

Panabar. medicijne.

Pannas. heet/hitte. pannas-hari. heeten dach/heet weder. Men ſeyt oock/ dia hati pannas. Hy is ontſtelt in toezne/ hy is met heeten moede.

Panco. ſchoot van een menſche.

Panco ca-darat. aen lant comen.

Pandang. kijcken ergens heuen.

Pandac. roet.

Pande. een Ambachts-man/ off werck-man/ ende wert gheſeyt van alle Ambachten/ daer by gevoecht zijnde/ de ſtoffe daer sy in wercken. als/ pande-mas. een geut-ſmit. alſoo oock/ pande-pérac, paude-beſſi, pande-contſji, pande-caöus. &c.

Pándjang. lanck. pandjangácan. lanck maecken. Men ſeyt oock: orang pandjangacan itou. de luyden hebben dat grooter gemaect met vertellen.

Pandíta. een groot Leeraer van grooter geleertheyt. alſmen by ons ſoude ſeggben een profeſſor/ ofte Doctor inde Theologie.

Panghal. een ſtuck. panghálacan. pets oder diverſ in ſtucken breecken.

Pangangh. een ſpit.

Panghayou. Scheppen in een praauw.

Pangháwey. ghereetſchap om te wercken.

Panghil. roepen pemant.

Panjat. climmen.

Panou. de witachtige blecken/ die d'Indianen op haere Hupt hebben.

Pantas. wel-voegende/ ghelijckmen ſeyt dat pemant een cleet fraey/ ofte net ſtaet. item ſeytmẽ beta moulout pantas catta-catta. Ick hebbe mijnen mont wel tot mijnen wille om te ſpreecken ick bẽ wel ter tale/ ofte ick can mijn woort wel doen.

Pantat. billen. item per metaphoram/ den onderſten bodem ergens

gens

gens van. tapayan pounja pantat. den voet vande water-pot.

Pante. Strant / ofte Oever der zee.

Pápan. een plancke.

Papodjou. een sack daermen pets in steeckt/ als wy in onse bzoucken hebben. item/de haer-moeder/ ofte lijf-moeder der Vzouwen etc.

Paracárra. Men can qualijck wtbzucken 'trechte bedietsel van dit woozt. Maer wert onder anderen aldus ghebzupckt: dia falla dua paracarra. Hy misdoet in tweederley aensien/ of respecten/ etc.

Paras-baic. schoonheyt. paras-djahat. lelijckheyt.

Parang. hack-mes/ofte hou-mes.

Paraléute. rabaut / fielt / schelm. item men sept het van een bzouwe die hoerachtich is.

Parampouan. een bzouwe / oft bzous-persone.

Parit. een gate.

Paro. heesch.

Partáma. 'teerste.

Passan. ontbieden/laten aenseggē/ item als menjouro. ghebieden met autozitept ende macht.

Passang. pet met bzyz aensteechē/ als geschut/ een kaerse/ lampe/ of diergheliicke. ayër-passang. 'twaeter wast.

Passar. een merckt.

Passir. sant. laout.pounja passir. de gzont vande zee.

Passong. een kercker/ghevangenhuys.

Patta. in stucken bzeecken. item is te seggen een woozt/ als dengar sapatta. hoozt een woozt.

Patout. dat wel accozdeert/ off over een comt ergheus mede. item is ock te seggheu/ picken gelijck de Hoenderen.

Patis-patis, off gadja-mina. Walvisch / oft veel eer een Vos-hooft.

PE.

PEára. opboeden.

Péca-péca. staketsel / off palisade.

Pedáng. een swaert/sabel/ofte rapier.

Pedáti. Wagen/carre / eñ al wat op wielen loopt.

Pedís. bytende/ scherp van smaec inde mont. Men sept ock: dia pedis pada orang Ambon. Hy is bitter-hertich tegen de Ambonnesen. item dia boat samoa dengan pedís. Hy doet alle dingen met bitterheyt ende straf-heyt. catta pedís. straffe/ onminnelijcke woozden spzeecken.

Peghí. gaen.

Peló. sweet.

Pendápor, off joure-dapor. een cork.

Pende. een dwerch. ayam pende. een crieltgen / cleyn haentgen/ is Moluer/de rechte Malepen seggen ayam denā.

penjákit.

penjákit. ſieckte / quaele / comt van ſakit.
penjérat. ſtrick.
pentſjarían. pet daermen de koſt mede ſoeckt te winnen. koupt van tſjári.
penjouro. bevelen ende gebieden met macht ende autoꝛitept/comt van ſouro.
penjouroan. een gebot.
pentſjouri. een dieff.
pérac. ſilver.
permatta. geſteente.
pétang. avont.
pétang-hári. avont-ſtondt.
petis-moulut, off ganghou-moulut. die ſijnen mont niet ſtille en ſtaet/die niet en doet/ dan ſnappen en ꝛaeten.
pettrí. ſauderen.
petſja. bꝛeecken.
petſjaya. geloven. Wert ock gebꝛuyckt vooꝛ na comen 'tghene pemant ghebiet. item ghehooꝛſamen.

PI.

Plátou. een weeſkint.
pícol. dꝛagen.
picólan. 'tgene pemant te dꝛagen heeft/ofte een dꝛacht.
pilang. Rijs-ſtamper / daer den rijs mede geſtotē/ofte geſtampt wert.
pilli. kieſen.
pimping. pemant aende hant hebben. bedjálan bapimping-pimping. gaen hant aen hant.
pinda. verhuyſen/ verandere van woonplaetſe.
pingan. een ſchotel.
pingang. de lendenē. icat-pingang. gozdel.
pingit. beſloten in huys houden/ dat niemant en ſie.
pinghir. den ſelfcant van eenigh dinck. item den ſoom/ booꝛt/oft cant van eenigh dinck.
piníng. hooft-pijne.
pintou. een deure. joure-pintou. deur-waerder.
pipe. plat/geplettert.
pipi. caecken/ ofte wangen.
piſſang. bonanes.
piſſau. een mes.
pitſjic-matta. ſcheel ſien.
pitſjil. is eygentlijck nijpen/maer geſchiet met de volle hant/ ofte ten minſten met eenige vingheren t'ſeffens/ niet met de nagheln/als tſjoubit.
pitti. een kiſte.

PO.

POas. erghens moede van zijn/ ſoo dat ſijne ſinnelijckheyt daer van overgaet.
poaſſa. vaſten.
pohon. een boom. item wert ghebꝛuyckt vooꝛ 'teerſte beginſel ergens van. derri pohonnja. vanden eerſten ooꝛſpꝛonck aff.
pólang. moer-naegelen.
poló. omhelſen.

pomócol.

pomócol. een haemer.
pon. oock/mede/ende dat meer is.
pongot. opzaepen.
pongoulou-orang. oberste/ oft opperste.
pontong. een cluppel. item beteken aftappen.
poucat. een zegen/ofte visch-net.
memoucat. Visschen met een zegen.
poucol. slaen/ cloppen.
poudji. loven/prijsen.
poula. wederom.
poulang. wech-gaen/schepden.
poulou. een Eylant.
pounja. besitten/ eenige goederen voorgegen houden/toebehoorzen.
pounou. vol. pounouácan, oft isiacan vollen/oft vol-maecken.
poupou. trap van gheslachte/ oft generatie gelijckmen sept: syne kinderen tot in het derde ende vierde lidt/ofte geslachte.
poura-poura. verpnsen.
pourbáto. bloet-sweer/ofte bloetvinne.
pourou. pocken/quaede seeren.
poussáca. een erf-ghenaem van naeste bloets weghen. waris. is een die by testamente erfgenaem gemaeckt is.
poussat, of tanda-prot. navel.
poussing. omdraepen. capalla tapoussing. 'thoost loopt om.
pouti. wit.
poutar. draepen.
poutri-radja. Coninex-dochter. Maer wert oock ghesept vande naeste der bloet-Princessen.
poutsjat. bleeck van aengesichte.
poutsjot. gal-noten.
poutous. volcomelijck/ofte tot den eynde toe. als: dia souda catta poutous. Hy heeft uitgesprocken. bacardja itou souda jadi poutous. Dat werck is al volbracht. tourut poutous penjouroā Deos. volcomentlijck Godts geboden navolghen. Het wert oock aldus gebruyckt / benáng souda poutous. den draet is aen stucken. poutousácan tali. De coorde afbreecken. crat-poutous. afhouwen. iris-poutous. afsnijden. beta poutousácan tuan pounja bacarthan. Ick breeck u. l. prophoost. poutous njawa. sterven. Men sept oock simpelijck/ souda poutous. 'tis ghedaen/ de Man is doot.

PR.

PRa. persen / ghelijckmen een spongie perst/oft uitdruckt.
prang. oorloghe.
premi. fraey/jent/net.
prenta. arbeyden.
prigi. of soumor. boom-put.
prixa. wel duydelijck aenschouwē met syn oogen/item volcomentlijck / ende duydelijck vernemen.
priot. een pot om in te coocken.
prisey. een schilt/ die de Maleyen gebruycken.
prot. de buyck.

RA.

RAbba, of rabba-rabba, tasten als int doncker.
Rabo. jonck riet.
radja. een Coninck. radja-parampouan. een Coninginne.
radja-wáli. een balck.
radjing. naerstich/actijf/ doende.
Ragga. een corff.
Raya, siet hari-raya.
Rayat, onderseten/vassalen.
Rakit. een vlot/ gelijck van hout/ ofte riet.
Ramás. douwen/gheliick als kneden.
Rame. fraey/ vermakelijck/plaisierich toeghemaeckt ende wert voornemelijc gesept van eenige plaetse.
Rambot. hayr.
Rampas. wech-rucken/ wech-nemen/penant ontnemen.
Rante. een keten.
Rassa. proeven/ smaecken/ gevoelen. Men sept oock: Tuan rassa begimanna? Hoe gevoelt ghy u?
Rassaa. Quick-silver.
Ráta. effen.
Ratsjun. fenijn/ vergift.
Ratos. hondert/ Maer in't tellen seghtmen: sa-ratos, dua-ratos &c.
Rau, ofte nagga. een slange. boulan maccan rau. De Mane is in Ecclipsis.

RE.

Rebous. sieden eenige spijse.
Redjiki. noot-druft van lijf-tocht/ ende in't generael alles wat diet tot onderhoudes lichaems.
Reba. omvallen.
Renda, ofte rinda. leech/ ende niet hooch.

RI.

RIbous. duysent/siet int duyts/ duysent.
Ribout. storm / tempeest / ofte buye.
Ridop. schijnen.
Rimba. een wildernisse.
Rinda, of renda. leech ende niet hooch.
Rindám. wepcken.
Rindang. braden inde boter / ofte inde olye / snercken fricasseren.
Rindou. swaermoedich/ melancolijck.
Ringi. stepl.
Rinte-rinte, of rinti rinti. stoffregen.

RO.

ROas. de kuoopen die in't riet zijn.
Roke. haghel om mede te schieten.
Romba. af-braecken. Men sept oock: romba-packeiän. Als men een cleet loeder ontnaept / ofte ontarnt.

Rompot.

Rompot. gras/hoy/ende dierghe-lijcke.
Róti. broot.
Rouba-rouba. de gerechticheyt/eñ erkentenisse / die de Schippers eerst moeten betaelen op een vremde plaetse / eerse moghen vercopen.
Roubou. met cracht ende gedruys daer neder vallen.
Roubouácan. met gewelt om verre trecken ende omrucken.
Rougi, merougi. verliesen op coopmanschap.
Rouma. een huys. orang de rouma. Huysgesin. tuan de rouma. Huysheer.
Roumís. Mosselen.
Roupa. Het wesen erghens van/ ofte fatsoen/figuere.
Roussa. een hert int bosch.
Roussac. vernielen / verderven/ verdestrueren.
Roussoc. een ribbe.

SA.

SA. siet onder. satou.
Sabági-bági. altijts/ altoos.
Sabelá. aen d'een sijde / comt van sa, ende belá.
Sabda-radja. 'tghebot vanden Coninck.
Sabentar. een weynich tijts.
Sablás. elve.
Sabón. zeep.
Sabour. patientie/ geduldicheyt.
Sabráng. de overzijde vant water.
Sacáli. eens. sacáli-cáli. gants eñ gaer.
Sacaliën. allegaeder/altemael.
Sacálí tida. nimmermeer/ noyt.
Sacar. suycker. sacar-batou. Candy-suycker.
Sacáran. nu/ tegenwoordich.
Sadja. alleenlijck. itou sadja. niet meer als dat is oock te segghen: vergeefs/als: dia lelá-sadja. Hy vermoeyt sich te vergheefs/ alsmen seght orang sadja. soo beduyt het slechte luyden. hari sadja. eenē gemeenen dach/off werck-dach. doudoc-sadja. ledich sitten.
Saffaroúni. een die vuyl over sijn lichaem is.
Sagáng, of málas. luy. matta-segáng. vaeckerige oogen die toevallen willen.
Sahári-hari. alle daghen.
Sagi. cant van eenich dinck.
Sahát. tijt/stont comt van hat.
Sahát lági. stracx / een wijle langher.
Sahit orang itou. ter getuygenisse van die lieden ten overstaen van die lieden/om kennisse te dragen ende getuygenisse te geven.
Saya. ick / een minder seyt het teghen sijn meerder als hy antwoort. Wert oock ghebruyckt voor ja/ alst 'twoort beta.
Sayang. mede-lijden hebben. jtem seytmen sayang. voor jammer/ ende voor och laci/ och ermen.
Sayap. een vleugel.
Sayor. alderhande groen cruyt.
Sakelát. laecken.

Sákit. ſieck/ongeſont. báti ſákit. geſtoort.

Sala-ácan. toebetrouwen / in pemants macht ſtellen / ende hem bevelen d'opſicht daer op te hebben.

Salám. is Arabiſch/ ende beduyt vrede/ verſtaende/ doorde vrede alderhande welvarē. ſalam-doa. wenſchinge van vrede.

Salámat. voorſpoet / welvaeren. Men ghebruyckt oock/ ſalámat, alſmen wil ſeggen God wouts. ſalámat dátan. wellecom.

Salátan. ſnijden/item/'tbeteeckent een klepn ghewas van Nagelen.

Salin. woort ghebruyckt in deſer manieren/ ſalin packeiān. een ander cleet aentrecken.

Sálin ſourat. copieren/ item overſetten van d'een tale in d'andere. ſálin árac. den arack overgieten. ſálin tabir. een ander behanghſel hangen inde plaetſe van 'tghene is hangende.

Salindan. een belt-teeckē/ſleuper.

Salla. qualijck/verkeert/t'ondegē/ woort oock gebruyckt voor ſallá-han. ende beduyt een faute ofte miſdaet/ item wert ghebruyckt voor berſalla. ende beduyt miſdoen/ofte faute begaen.

Saloáco. een Moluxe ſchilt.

Sambat. aenhechten/aenmaecken.

Sambot. ontfanghen in ſijn handen.

Sambounji. verborghen/ſiet ſambounji.

Samma, ſeperti. ghelijck/als: ſamma, heetmen oock de vrieten / die buyten aende pzauwen / ten eynde vande vleugels comen/ eñ int water ſlaen.

Samma ſamma. met malcanderen.

Samóa. altemael/geheel.

Sampal. een beeſt ontwepen/ ende de huyt afſtropen.

Sampan. boot/ofte ſchuyt.

Sampei. tot. in't Franſch juſques au. Men ſeyt oock: dia ſampeiácan pada radja. Hy heeft het den Coninck aengeſeyt/ ofte tot des Conincx ooren gebracht.

Sampir. toerepcken. gelijck alſmē ſeyt: naſſi tida ſampir pada orang ſamoa. den rijs en cau voor alle het volck niet toerepcken. Maer wanneermen ſeyt: dia ſouda dátan ſampir. ſoo beduyt het dat de perſoon gecomen is ter plaetſe daer hy henen ginck.

Sancol, ſancolácan. opbindē 'thayr/ couſſebanden etc. item/ſeytmen/ ſancolácan cayin. gelijc inde Indiſche Landen de vrouwen haer cleetgen/om 'tlijf vaſt maecken/ oft inſteecken.

Sanatías. altijt.

Sanca, of ſikir. meynen/ achten.

Sandal, baſandal. nederliggen/ leunen.

Sangat. ſeer/of geweldich.

Sanna. Daer. woort ſelden alleen ghebruyckt. Want men ſeyt meeſt / de ſanna ten ſy datter voor-gaē ca, of derri.

Sanſára. pijne/ſmerte.

Santang.

Santang. Melck van Coques-noten.
Santap. is in't courtoys Maleys te seggen eeten.
Sa-órang. een persoon / item een paer/ sa-órang órang. paerman.
Sa-oumour. eenwichtigh.
Sapá. genaude siri-pinang daer de cracht wtgesogen is.
Sa-panghal. een stuck.
Sápi. een stier/ofte koe.
Sappo, menjapo. veghen/ af-cladden.
Sasappo. een besem.
Sapoulo. thien.
Saptou. Saterdach.
Sarácan. in handen leveren.
Sárat. vol/ofte overladen zijn.
Sarátos. hondert.
Saríbous. duysent.
Sariën. den gantschen dach door.
Sarong. een schede. penjarong. schede-maecker.
Sasál. herou/ leetwesen. menjasál. herou/ ofte leet-wesen hebben.
Sasá, of sesá. enge.
Sasáhát. van stonden aen / datelijck.
Salauang. Meditamenten.
Sasáui. Mostaert.
Salingay. verrassehen/ onversiens overrompelen.
Satou ende sa. een. maer sa, en woort niet gebruyckt alleen sonder aen sijn woort vercnocht/ als wel het woort satou: Want men sept niet: derri sapoulo ambil sa. Maer satou. Doch heeft altijt sijn woort achter sich volgende/ als: sa-hari, sa-tawon, sarátos, sacáli, sa-órang. maer voor sa wert somtijts gheseit se. als sebágibági.
Satroú. Vpandich van herten. Want mouso is te seggheu den Vpant daermen teghen Oorloocht.
Sau, oft lábo. een ancker.
Savoy. op-vaeder ende soogh-dragher over een kint soo Vrou als Man. item men seghtet oock wel teghen een Minne van een kint.
Sawán. een lucht/ als: sawán djahat een quade lucht. sawán-laout. een zee-lucht. sawán-bankey. de lucht/ die een doot lichaem over hem heeft. Men sept oock/ djátou pensawán. beswijmen.
Saxí. getupge.

SE.

SE-áng. dach/ ende geen nacht.
Seassat. dwingen.
Seba pada radja. off in't rechte Maleys / mengádap pada radjá. gaen verschijnen voor den Coninck/ ende hem sijn eere doen.
Sebab itou. daerom. oock seytmen: taghal itou. item carna itou, dia boat itou dengan sebabnja. Hy doet dat om reden.
Sebági-bági. altijt. comt van bági. 'trechte is sa-bági.
Sebout. noemen. item seytmen: appa sebout itou? Hoe heetmen dat?

dat: jtem aldus / radja ſchout itou ſangage. den Coninck maect dien ſangagie / oſte gheeſt hem den tijtel van ſangagie.

Secouta. hozghe.

Sedáng. middel-matich / niet groot / off cleyn. jtem is te ſeggen / terwijle. ſedáng itou. ondertuſſchen.

Sedáp. lecker / lieflijck van ſmaec. Men ſeyt oock / dia hati ſedáp pada beta. Hy dzaecht my een goet herte toe. bri moulout ſedáp, of bacattáhan ſedáp. vziendelijck eñ minnelijck ſpzeecken. jtem tidor ſedáp. in een ſoete ſlaep zijn.

Sedecá. een aelmoeſſe.

Sedecalla hári. dagelijcx.

Sedíkit. een weynich.

Sedjout, ſich voor yemant veroot-moedigen / eñ groote eerbiedinge betoonen.

Sedó. verminckt / oft verlemt. Wert ooch ghebzupckt voor een Geck ende Sot / daermen ſijn ſpot mede hout.

Sedoúto. altijt / ſonder ophouden. is Moluer.

Segalla, ſacaliën. allegaeder / altemael.

Segáng, penjagáng. lup / traech.

Segrá. ſubitelijck.

Segoú, de hick. berſegoú. hicken.

Selamma, of ſelammanja. ſoo langen tijt als.

Selímot. deckſel / om yemant te decken tegen de coude.

Semálam. den gantſchen nacht.

Sembílan. negen.

Sembounji. heymelijck / in't verborghen / jtem ſchuylende zijn. Sembounji-acan. verbergen.

ſeména-ména. lichtveerdelijck.

ſemót. een miere.

ſemoú. bedzoch. jtem ſeytmen / beta tau dia pounja ſemou. ick weet wat ſchalckheyt hy inde ſin heeft.

ſenanga. inde panne ſnercken.

ſendíri, off kendíri. alleen / jtem is ſendíri. ſelve in perſoon.

ſení. ſmal.

ſeperti. gheliick als. dia catta dengan ſepertinja. Hy ſpzeeckt met een gelijckeniſſe.

ſerbá. Wert aldus ghebzupckt: ſerbá dalam rouma, off ſerbá dalam dunja. Dat is alles wat in hupys / off inde werelt is. jtem / ſerbá-maccannan. ſpijſe van alderley ſoozten.

ſerófa. gelijck wanneermen ſeyt. dia pounja mouca ſerófa. ſijn aengeſicht is ſonder coleur.

ſerta. ſoo haeſt als etc.

ſerouwal. een bzoeck. 'twoozt ſalána, is ghebzupckelijcker / inde Indiſche Eylanden / maer is Moluer ende Javaens.

ſetrós. ſijde om mede te naeyen.

SI.

Siappa. wie.

Sibor. een ſchepper om eenighe nattichept mede te ſcheppen.

ſicat. een cleer-beſem.

ſicou.

ſicou. **elleboge.**
ſida-ſida, **off** ſeſida. **jtem** balio. **een gelubde.**
ſifat. **pemants ordinariſche ghewoonte van doen/ off leven. als by exempel:** dia tourout ſifat java. **Hy volcht de Javaenſche maniere van doen/ ofte leven.** ſifat mentſjouri. **een ghewoonte van ſtelen diemen niet na en laet.**
ſilaloa. **bedancken met een ſolemnitept. is Tarnataens.**
ſiloro. **een bot-nuyl die niet en hoort noch luyſtert/nae het genemen hem beveelt/ noch daer op niet en lettet.**
ſimpang. **opſchicken/ alles op ſyn plaetſe legghen: als/** ſimpang piſſau itou. **leght dat mes op ſyn plaetſe.**
ſinga. **een leeuwe. jtem/** ſinga. **is te ſeggben int voor by gaen/ ofte varen aenſpreecken. als:** djicca beta liat dia, beta ſinga dia. **hadde ick hem geſien/ick ſoude hem in paſſant aengeſproocken hebben.**
ſingit. **hellende zijn.**
ſini. **Hier. Wort ſelden alleen gebruyckt. Want men ſept meeſt:** de ſini. **ten zy datter voor gae 'twoort** derri.
ſinjata. **wapenen.**
ſipat. **een linie die de timmerlieden met crijt maecken/ om pet recht te beſaghen/ ende te behouwen. jtem een ſtreeck/ daer mede de landen/ackers/ ofte gerechtigheden van malcanderen gheſcheyden worden.**
ſirang. **beſprengen.**
ſircaya. **een vlaye.**
ſirdawa. **riſpen.**
ſiſa. **overſchot dat reſteert.**
ſiſi-ican. **de ſchubben vanden viſch.**
ſiſi, baſiſi. **nevens/benevens.**
ſiſic. **wert gebruyckt in deſer manieren:** dia ſiſic-catána de icat pingang. **Hy ſteeckt de** catána **(dat is een Javaenſche Sabel) tuſſchen ſyn goedel. jtem** dia baſiſic cris. **Hy gaet met een Cris op 'tlijff.**
ſiſir. **een Cam.** baſiſir. **cammen.**
ſitou. **ghinder. Wert ſelden alleen ghebruyckt / want men ſeght meeſt:** de ſitou. **ten zy datter voor gae** ca, **off** derri.
ſiwa. **hueren.**
ſixa. **moepte/ ongeluck/ramp.**

SO.

Sóbat. **bzient.**
ſogoul. **treurich/ jtem verdriet.**
ſomba, berſomba. **is de grootſte eerbiedinge ende verootmoedinge yemant doen/ dieder is/ naer des lants wijſe. Hier door wert het oock ten naeſten by genomen voor aenbidden.** ſombáhan **ſullen de Maleyen veel ghebruycken voor een ſchenckagie/ eñ in diergelijcke betoyckeniſſe. De reden is/ om dat de ſchenckagien / dienen ſyn meerder doet/ gheſchiet tot een erkenteniſſe ende eerbiedinghe.**

ſombelé,

sombelé. een beest de keele afsteecken met belesinghe / ghelijck de Moorsche papen doen.
sombing. een schaer in een schotel/ off ergens elders in.
sombo. genesen.
sombou. lemmet van een lampe/ ofte kaerse/ item lonte. Maer alsment ghebruyckt / moetmen altoos noemen daer't van is/ als by exempel lont. sombou-bedíl. van een lampe. sombou-padamára. soo oock van een kaerse. sombou-damar.
sombóa. seggen twee slaven tegen malcanderen die een Meester dienen.
sompa, basompa. sweren/vloecken.
sompit. een spuyte.
sondal. een hoere. orang-basondal. een hoereerder.
sondoc. een lepel. basondoc maccannan. de spijse opscheppen.
songey. een riviere.
songha. een voet-angel.
songho. seecker/waerachtich.
sonting. een Bloeme oft yet anders datmen in sijn hayr / ofte achter sijn ooren is dragende.
sonto, tasonto. sich ergens aen/off tegen stoten.
sontong. een zee-catte.
sorongan. een groote kiste / oft coffer.
souca. blijde/ verheucht sijn. hati kita souca pada itou. Ick hebbe beletsel/ick hebbe wat anders te doen. item seytmen: orang caya soucar datan dalam surga. rijcke lieden komen swaerlijck inden Hemel.
soucor. ghenoech / soo veele van node is.
soucou. een vierendeel.
sonda. een vierendeel.
souda. is eygentlijck geseyt/ ghenoech/ maer wert oock gebruyct voor sijn/ende wesen.
soudágar. een coopman.
soudára láki láki. een broeder.
soudára parampouan. een Suster.
soudjoc. coel.
soulout. den knoop van een hecht oft gevest.
souf. groffreyn.
soumour, off prígi. een born-put.
sounji. ledich van volck / off daer geen volck is.
sounot, bersounot. besnijden de voorhuyt.
sourat, kitab. een bouck. menjourat. schrijven.
sourat-kiríman. een seynd-brief.
souro, menjouro. bevelen/ ghebieden. item wert gebruyckt voor senden een persoon. Daer van komt souroang. dat is een persoon die gesonden wort. 't Welck oock ghebruyckt wert voor een coppelaer. souro seytmen oock voor yemant seynden om een bootschap sonder eenigh woort meer daer by te doen.
sourong. schuyven.
sourot. seytmen van't waeter der zee als het valt. item wanneer yet dat lanck wtgeruckt is weder incrimpt ende deynst.

sousa.

ſoula. moeyté.
ſouſong. in maïcanderen ſtapele/ als ſchotels oft commen in malcanderen ſetten.
ſouſou-parampouan. Vzouwen-boyſten.
ſoutra. ongetwernde zyde.

SP.

Spera. Groff-gheſchut.

SV.

Suára. ſtemme.
Surga. Hemel der gheluckſaligheyen.

TA.

TAbál. dick.
Tabib. een Medecijn.
Tabir. een behanghſel.
Tacaná. een ghebreeck datmen noemt ſpaſmus.
Tacoucour, off bourong coucour. Toytel-duyve.
Tácot. vreſe/angſt.
Tacotjó. verſchricken ſubitelijck.
Tadi. terſtont geleden.
Tadjang. ſcherp.
Taghal, carna. om. Taghal itou. daerom.
Táhan, menáhan. lijden / verdraghen. táhan háti. ſich bedwingen. táhan pada maccánnan. ſich onthouden van eeten.
Tay. ſtront. Maer wert ock gebruyckt voor de onlichheyt ergens van / als: tay-beſſi. roeſt. tay-arac. De Droeſſem van Arack.
Taïris. doorſneden/ doorkerft.
Talac. verſtoten uyt den huyſe.
Talagga, taſſe. een Water-put. item Meyr.
Taláng. ſwelgen.
Talándjang. naeckt.
Talántang. Met de buyck om hoghe. tjérap. is met de buyck om lege.
Táli. een koorde/ ſnoer.
Táli-pana. peſe van een boge.
Táli-herbab. ſnare van een vedel.
Táli-prot. darm.
Táli-ſau. een cabel-tou.
Tálouco. Syde-laken.
Talille. ongedeckt/ daer geen deckſel op en is/ als een pot open ſtact. rouma-talille. een Huys daer gheen Want om en is. talille-acan-badang. ſich heel ontbloten. toeckſel van ſijn lichaem doen.
Talla. gheſtelt voor ſouda, beteyckent dat ſulcx nu al gheſchiet of gedaen is / als voor het woort beteeckent wert dat naer ſouda volcht: als negrí talla ſouda ala. de ſtadt is nu al ingenomen.
Tamán. met-geſelle.
Tamba. by-voughen.
Tambagga. Coper.
Tampal. een lap.
Tampar, of tampíling. een oorbeut.

Tampat. een plaetse.
Tampourong. een Coques-dop.
Tána. de aerde.
Tánam. planten/ item begraven. Hier van comt tanáman. Dat beduyt 'tgunt gheplant wert. item oock wel het saet.
Tancap. vangen/ grijpen/ aentastē.
Tandoc. een hoorne.
Tangan. een hant.
Tanda. een teecken.
Tanda-louca. een litteecken.
Tanda-cáki. een voet-stap.
Tandjong. hoeck/ ofte punt van 'tlandt.
Tangha. een ladder/ ofte trap.
Tangho. een schep-net/ ghelijck daermen garnaet mede schept. menangho. Visschen met een schep-net.
Tanghong. draghen op syn schouderen. Metaphorice/ septmen. bouda itou boulom tanghong dosa. Dat kint en heeft noch gheen sonden te draghen/ ofte noch voor geen sonden te boeten. item outang itou dia-tánghong. die schult staet tot synen laste.
Tangsa. op 'trommelken slaen/ gelijck inde prau op een tifa.
Tanja. draeghen. tanjáhan. een draeghe.
Tankis. Met wapenen fraey spelen/ schermen.
Tanti. weven passement of diergelijcken.
Tankei. steel van frupt.
Tapac-cáki. de bal vande voet. tapac-tangan. mups vande hant.
Tápi. is een cleetgiē dat de vrouwen op 'tlijf dragen onder 'tbovenste.
Tápis. cleynsen/ off door eenen doeck gieten.
Táric. trecken.
Tarima, siet trima.
Tárou. bewaeren. item setten/ stellen. Hier van komt batarouan. Stadt-houder des Conincx in een Landt.
Taroupa. de houte clickers sonder koverleer/ diemen vast hout met een houte pinne/ tusschen de voorste toonen.
Tartip. courtois/ beleeft.
Tasancot. Het hapert / het is vast.
Tasancol. opgebonden/ gelijcmen syn coussen/ ofte hayr op-bindet/ ofte gelijck de swarte vrouwen haer cleetgen opsteken ende vast maken.
Tasonto-cáki. synen voet erghens tegen stoten/ strupckelen.
Tatá. Houwen/ ghelijckmen seyt met een mes ofte gheweer houwen.
Tátap. stil ende gerust. orang itou boulom tátap. dat volck en is noch op haer stel niet.
Tatawa. lachen.
Tatealla. alsdan/ doen sulcx was.
Tatsjangan. verbaest van verwonderinge.
Tatouroutan. comt van tourout, eñ is te seggen/ na doen gelijck een ander doet/ principalijck gelijck syn meerder eñ machtiger doet.

Tau,

Tau. weten, connen datmen gheleert heeft.
Tavang. Gevangen nemen inden Crijch. orang cata-vang. personen die gevangen genomen zijn.
Tavon, een bije.
Tawar. versch/ als versch water. item 'tbetekent bieden/ als gelt bieden in coopmanschap. tawar-mouca, die een aēsicht heeft/ dat geel-achtich / ende sonder couleur oft glants is.
Tawas, off pedrommi, alupn.
Táwon, een jaer.

TE.

TEboú. supcker-riet.
tegar, stijf / niet slap.
telinga, een oor.
teloc. haven der zee.
teloor. een eye. teloor-coutou. neten. teloor-ícan. cupt van visch.
tenga. half. tenga-hári. middach. tenga-málam. middernacht. tenga-toubou. middelharicht niet out noch niet jonck. tenga-dua. anderhalf.
tenou. weven/ gheljckmen lijnwaet weeft.
tendang. vertreden onder sijnen voet.
tepa. eenen muyr trensee / hoyftweringe/ of diergelijcke tot verstercktinge van een plaetse.
tepi. cant/ oft hoort ergens van.
tepi-laout. zee-ouver.
terantoc-cáki. stronckelen.
terbáng. vliegen. Men sept oock beta hati-terbáng. Ick ben ongerust van herten.
tercodjout. verschricken.
terdjong. springen van boven neder. item springen te rugge door schrick.
tería, batería. crijsschen/ schreeuwē.
teroubou, off teloor-ican. cupt van visch.
tetrougo. schild-padde.

TI.

TIang. een stijl/ ofte staecke.
tiang-layar. een mast.
tjárap, of tjérap. met de rugge om hooch.
tibil. zijn dinghen ghevlochten/ te weten van teenen/ of rieten/ als: manden schanshoyven etc.
ticam. steecken.
ticar. een matte daermē op slaept.
ticos. een muys/ oft rotte.
tida. neen/ oft niet. tida sappa. niemant.
tídor. slapen. botídor parampouan. by een Vrouwe slapen. Men sept oock/ api tídor. 'tvuyr is gereeckent. item miujac-tidor. de olye is stijf.
tiga. drie. tigablas. derthien.
tima-itam. koot. tima-pouti. tin.
tifa. bommeken/ trommeltgien.
timba. een emmer. menimba. putten met een emmer.
timbang. wegen. Men gebruyckt oock door een sake overwegen.

imboul. uytſpruyten. Men ſeyt oock/ boulan timboul. de Mane begint gheſien te werden / ende comt te voorſchijn. item / dia pounja ſouſou timboul. hare borſten beginnen wt te ſpruyten. Men ſeyt oock timboul. als het wt het water wt den gront op-comt.

timor. ooſt.

timon, antimon. comcommers.

timpang. creupel.

tindis. op malcanderen ſetten. item ſeytmen/ jangan tindis pada beta. gaet niet boven op mijn lijf ſitten.

tinca. is te ſeggen het weſen dat yemant ober ſich heeft / als by exempel: wanneermen wil ſeggen/ dat yemant wel of qualijck gemaniert is. abel/ ofte on-abel/ ſedich/ ofte onſedich is. derri tinca cakenálan orang nang ſouda derri aſſal baic. aende manieren dieſe ober haer hebben / kentmen de luyden van goeden huyſe.

tincal. gomme/ off yet dat goet is om mede te cleven.

tingco. hals eñ neck t'ſamen.

tinghal. blijven. item/ laten blijvē.

tinghalong. Cibet-ratte.

tinghi. hooch.

tinghi-rinda. on-eſſen/ ongelijck.

tinglang. ſincken/ te gronde gaen.

tinjac. treden al wandelende.

tiöp. blaſen.

tiram. een oeſter.

tiri. ſtief / als ſtief-vader/ ſtief-moeder.

tiris. druppen. ayer ſa-tiris. een drup waters.

titic. picken/ gelijck de hoenders.

TO.

Tóbat. verbloecken. als: beta tobat pada djalan itou. ick verbloecke dien wech.

todó. ſtilte van zee ende wint.

togó. vaſt.

togó-acan. beveſtigen/ vaſt makē.

togór, batagór. ſtraffen/ behijven. togór-háti, ſtraf van ghemoede/ quaelijck op yemant geſint zijn.

tomba. ſtutten/ of onderſtutten.

tombac. een ſpieſſe/ oft lancie.

tombo. groepen. item ſtampen. Men ſeyt oock tombo. Met buyſten te ſlaen. item betekent oock cloppen. tombo canári. Canarien aen ſtucken ſlaen.

tomboc. een been daermē op gaet.

tombong. 'tſondament/ aers-gat.

tompa. ſtorten.

tompang, menompang. Mede varen in yemants ſchip oft pram.

tompol. plomp/ ofte bot.

toncat. crucke/ ofte ruſt-ſtock.

tonda. hoechſeeren/ een coorde wt roepen.

tondo. buygen 'tlichaem/ ofte ſich neygen.

tondong. een tros/ als een tros druyven.

tonghol. vane/ vlagge.

tonghou. bewaren/ toeſicht hebben/ hoeden ende gaede ſlaen.

tapayan,

topayan, of tapayan. een grooten water-pot.
touang. gieten/ſtoꝛten/ of wtſtoꝛten.
toubir. ſtepl.
toubou. de leden van 'ſmenſchen lichaem.
toubous, menoubous. rantſoenen. item pant loſſen.
toucan-bátou. metſelaer. toucan-cayou. timmerman.
toucar. wiſſelen/mangelen.
toudjo. micken om te ſchieten.
toudjou. ſeven. toudjou-cáli. ſeven-mael.
toudong. toedecken/bedecken.
toula. den dach naer overmoꝛgen.
toulac. ſtoten/ vooꝛt-ſtoten. toulac ca baua. afſtoten.
touládang. een beelt.
toulang. een been/off gebeente.
touli. doof.
toulis bertoulis. ſchꝛiven / item ſchilderen / als: cayin bertoulis. geſchilderde cleetgiens.
toulong. helpen.
toumit. hiele.
tounangan. verloven ten huwelijcke.
toundjoc. thoonen.
tounou. aenſteecken/of den brant ergens in ſteecken. item rooſten.
tourong. afclimmen/ nederdalen. Men ſept ock bava tourong. afbꝛengen. Wert ock gebꝛuyckt in coopmanſchap booꝛ affſlaen/ ende ſyne waren minder loven.
tourongácan. maecken dat het dale/ ofte nedercome.
tourongácan-fourak. copieren/ ofte overſetten.
tourout. mede-gaen. tourout adat negrí. doen achtervolgen 'slants maniere. itou tourout itou. dat ſchickt ſich na dat. tourout penjouroan Deos. volgen Gods gebodt.
toutam. bleck.
toutop. decken / toedecken/ toedoen.
toutor. verhalen/te kennen geven.
touwa. ouldt.

TR.

TRadjou, of datſjin. een weechſchaele/of balance.
trang. klaer/licht.
tríma. aenweerden/ aen-nemen in dancke.
tríma-caſſie. bedancken/ eyghentlyck in danc aennemen de gunſte die een geſchiet.
trous. dooꝛ. pet dat dooꝛ is / off daer een gat dwers dooꝛ is.
trouſſi. Coper-root.

TS.

Tſjábang. een tack van een boom.
tſjabot. pet wt der aerden treckē. item men ghebꝛuyckter als peꝛmant ſyn haꝛ wt treckt item geweer/ of mes wt treckt.
tſjacá. wert aldus ghebꝛuyckt:

itou

itou tsjacá de leher. het blijft inde kele steecken.
tsjácar. crabbelen in quaetheyt.
tsjaya. glants. bertsjaya. schijnen/ of glants van sich geven.
tsjakít. crackeel.
tsjámar. vuyl/ onreyne.
tsjamára. het hayr dat de vrouwen in haer hayr verminghelen om lange tuyten te hebben.
tsjampor. vermēght. tsjamporácan. vermengen.
tsjangar. wt roven gaen. de Molucquesen seggen. garou.
tsjancol. een schoppe.
tsjap. een seghel.
tsjápat. wel met een dinck connen omghaen.
tsjápic. lam/off paralatijcq.
tsjaping. het Schildeken dat de Meyskens noch naeckt lopende voor haer schamelheyt dragen.
tsjara. maniere.
tsjaranna. quaede seeren die inkanckeren.
tsjári. soecken.
tsjári tsjakit. crackeel soecken.
tsjáric. scheuren.
tsjatsjar. kinder-pocken.
tsjator. het schaeck-spel.
tsjatsjing. wormen.
tsjátsjórong. een trechter.
tsjavat. een cleetgien datse voor haer schaemte doen/ als sy naect lopen. de Tarnatanen segghen sidáco, item wert genomen voor de schamelheyt selve.
tsjelop. verwen / gelijckmen inde verwerijen doet.
tsjendána. sandel-hout.
tsjeredíc. loos/schalck.
tsjerey. afgesondert werden van ymant / ghelijck wanneer twee persoonen moeten scheyden.
tsjeremyn. een spiegel. tsjeremyn-matta. een bril.
tsjeríta. verhaelinge/vertellinge.
tsjerít. den buyck-loop.
tasjerít. den loop hebben.
tsjiderá. Niet alsoo alst behoort/ daer yets gebreckelijcx aen is.
tsjiggi-tsjiggi. dicht by malcanderen.
tsjiláca. ongeluck/ongeval.
tsjimboroáng. jeloers.
tsjincke. Cruyt-nagel.
tsjindáwa. salpeter.
tsjinta, bertsjinta. droevich zijn. Men seyt oock / dia tsjinta negrínja. Hy treurt om dat hy op sijn lant denct/hy verlanght nae sijn lant weder. Men seyt oock aldus/kita-orang tsjinta bras; wy sijn verleghen om rijs / ende en connen den rijs niet wel missen.
tsjintsjang. hacksel van vleesch.
tsjitsja. hagedisse.
tsjintsjing. een rinck.
tsjóba. versoecken/ beprouven.
tsjiong. riecken/ te weten alsmen yet rieckt.
tsjonckil. peuteren/ stoockeren.
tsjoubit, of pitsjil. nijpen met de nagelen.
tsjouca. azijn/edick.
tsjoucor. af-schrabben met een scheer-mes. pissau-peujoncor. een scheermes.

tsjoukeí.

tſjoukei. den tol die een / yemde coopman den Heer vande plaetſe ſchuldigh is.
tſjoúri, mentſjouri. ſteelen.
tſjoutſji. cupſch/repn.
tſjoutſjou. Kints-kint. Het ſelfde wert oock bedupt ſteecken/ ghelijckmen met een yſiem ergens in ſteeckt. item rijghen aen een ſnoer. tſjoutſjou djarong. de naelde veſten. item ſeptimen tſjoutſou wanneermen in een wonde / off geſweerte ſteeckten voelt.
tſjum, cuſſen/ſoenen.

TV.

Tnan, Heere/ meeſter.

VI.

Vinjága, coopmanſchap doen.

WA.WE.

Wactou, tijt. de tijden des daechs werden alſoo ghenaemt. wactou foubour, als de Haene craept. wactou eſa. de voor-middachſtont. wactou-lohor. de middachſtondt. wactou aſara. de naemiddach-ſtont. wactou mengaríb. den avont-ſtont.
wali, een Arent.
Waris. een erfghenaem/ die by teſtament/ erfghenaem gemaeckt is. pouſáca. is erf-ghenaem van naeſte bloets wegen.
Warna banja. op veelderhãde wijſe ende maniere.
Warna-abou. aſch-verwe.
Wrangan. vergiften met een ſpecie van fenijn/als: cris-wrangan, de Cris is vergiftet.
Wellákin. nochtans.

ZE. ZI.

ZEmaan-daulou, de voorleden tijden.
Zeitan. Duyvel.
Zina. Hoere.

FINIS.

Eenighe Portuguyſche vvoorden, die inde Eylanden van Amboyna, Banda, eñ Molucken veel onder 'tMaleys werden vermenght.

Meſter. van noden.
Entaon. alſdan.
Mas que. al iſſet al ſoo.
Crear. opvoeden.
Paſſear. wandelen.
Coſtume. coſtuymme/maniere.
Parente. bloet-verwant.
Obrigacion. verbintenisſe/als die aen pemant gehouden is tot sijnen dienſt/ oft wille te ſtaen.
Pareſſer. goet-duncken.
Acerca. aengaende/ belangende.
Quanto. ſoo veel als aengaet of betreft.
Mal-enſinado. onbeſchoft/ ongheманiert/ongeregelt.
Ben-enſinado. Het contrarie van mal-enſinado.
Conſeillo. raet.
Entregar. in handen geven.
Levantar. ſich verheffen/ rebelleren.
Pregoar. verkondigen.
Pregoaçaon. Predicatie.
Iſmola. aelmiſſe.
Licenſa. oorloff.
Creſcer. waſſen.
Conſentir. toelaten.
Suffrir. dulden/of gedulden.
Servir. dienen.
Servitio. dienſt.
Sin. ſonder.
Recado. boodſchap.
Faſtio. tegenheyt/datmen een dinc moede is.
Cudir. ſorghe voor een dinck dragen.
Cuidado. ſorghe diemen erghens voor draecht.
Pay. Vader. May. Moeder.
Cunjado. ſwaeger.
Cunjada. ſwagerinne.
Sobrinjo. neve.
Sobrinja. nichte.
primo. ſuſterlingh / ooms / oft moeys ſoon.
Prima. ooms/ofte moeys dochter.
Regalas. lecker bancket-goet.
Libro. een bouck.
Tinta. inct/ſtem verwe.
Concierto. accoort.
Citar. ontbieden voor recht.
Forſa. tracht.
Par forſa. noodſaeckelijck.
Martéllo. een Haemer.
Prego. een ſpijcker.
Ferrero. een ſmit.
Alcunja. bynaem / toenaem van geſlachte.
Intero. heel/ niet aenſtucken off/ verdeelt.
Quanto mas. Hoe veel te meer.
Spada. een rapier.
Malediçaon. vloeck.
Almurſar. ontbijten.
jentar. middach-mael eten.
Cear. avontmael eten.
Veludo. fluweel.
Alfiate. cleermaecker.
Pena. een boete.
Caſtigar. ſtraffen.
Porfiar. twiſten/crackelen.

Casta. afcomſte.
Povreſa. armoede.
Armada. Vlote.
Bandera. baen/vlagge.
Bombardero. Boſſchieter.
Eſpingarda. een roer.
Canto. een cant.
Ingenio. een inſtrument daermen yet ſwaers mede opwint / yet mede verlicht/ verſettet/of diergelijcke.
Aſaver. te weten.
Hora. uyre.
Imagem. een beelt.
Incenſo. wieroock/of diergelijcke roock-werck.
Suiſſa. de parade/ofte optreckinge vande Saldaten met haer gheweer.
Gallo. een Haen.
Groſſo. groſ.
Proveito. profijt.
Veillo. een out Man.
Veillo. een out wijff.
Tempo. tijt.
Curar. geneſen/ geſont maecken.
Matelote. Cammerade.
Sangrar. ader-laten.
Hate. totter tijt toe dat.
Enganar. bedriegen.
Baſta. 'tis genoech.
Bolſa. een Boyſe.
Ramo. een tack.
Tarda. den abont.
Seguro. een bry-gelept-brief.
Suberbo. Hovaerdich.
Cadera. ſtoel.
Pulpito. Predick-ſtoel.
Banco. een banck.
Entendimento. verſtant.
Contento. te vreden.
Peito. de borſt.
Cerco. een belegeringe.
Cinto. een gordel.
Agua benta. wie-waeter.
Ben pode. 'tmach wel weſen.
Mereſcer. waerdich ſijn.
Sagu ſa-coſta. 'tguntmen in't Maleys ſept. ſagu ſa-limping. een ſagu.
Deſmoreſcer. beſwijmen.
Camma. een bedde.
Barba. eenen baert.
Rede. een werpnet.
Coitado. miſerabel.
Alfinetto. een ſpelle.
Torto. ſcheel.
Rua. een ſtraete.
Remedio. remedie.
Freſco. verſch.
Milagro. miraeckel.
Orivis. gout-ſmit.
Igreſia. de kercke.
Grado. tralie.
Fidalgo. Edelman.
Contas. reeckeningen.
Fantaſma. een ſpoockſel.
Requerer. wederepſchen.
Semana. een weecke.
Agradeſcer. danckbaer zijn.
Negociar. beſoigneren.
Durar. duyren.
Tentar. kijcken ergens henen.
Aleubirera. een roppelaerſter.
Franga. een Hoen.
Valer. dengen/item gelden.
Coſta. een ruſte.
Ingeollar. knielen.
Sabon. zeepe.
Taterouga. een ſchilt-padde.

Nen,

Nen. nochte.
Para. om te.
Tarato. vande kippe / ofte eede pemant laten vallen.
Boetta. een houten dose.
Gardenappa. een sarviette.
Vidro. glas.
Vara. eenen stock die pemant inde hant voert.
Marcadjota. een Portugupsche vlieger / gelijck daer de vronwen mede te kercken gaen.
Tocca. een gozdel / tullebant / ende diergelijcke.
Açotar. geesselen.
Alcatifa. tapisserije.

Eenighe Tarnataansche woorden, die inde quartieren voorsz mede veel onder het Maleys werden vermenght.

NOnou. seer onderwagen/ om de waerheyt te weten.
Gogouta. richten/ oordeel spreecken.
Bobáto. principale officiers ende treffelijcke persoonen.
Silalóa. bedancken met een solemniteyt.
Sedouto. altijts.
Boubappo. bloet-vrienden.
hange hange. groote ende swaere houten/ als balcken ende diergelijcken.
Cadato. paleys.
Dodouto. Hamer.
Douga douga. van passe / niet te veel noch niet te weynich.
Dóho. een present dat yemant gesonden wert.
Nonghára. een jonghman.
Djoudjárou. een jonge dochter.
Sedaha. een dispensier.
Pacsan. arrogant ende te seer laetdunckende van sich selven zijn/ ende te hooch sich draegen.
jebábi. Wijngaerdt.
Monára. wercken.
Hounje. proncken/ opproncken.
Tomacco. een Bijle.
Garou. uyt roven ghaen.
Manxí. inet.
Wadja. stael.
Gata gata. een tange.
Lego lego. een ronden dans.
Cawoul. een verbont.
Papalaco. bevrijden.
Naggara. vermistich.
Fiara. verstroyt.
Njimou. een visch-lijn.
Maccan gnare gnare. eten yet sonder toespijse ende sonder sause.
Sahocco. verradelijck aentasten ende overvallen.
Fofo caki. sijn voeten stoven.
Coutoc. Vloeck / ofte ramp/ als: coutoc binassa, coutoc antsjor, coutoc tsjeranna, coutoc jadi pada negrí, catta coutoc, &c. De Maleyen ghebruycken haram, inde selfde bediedenisse.
Cocobadou. everechts/ verkeert.
Dafómo. victualie / provisie van cost diemen op de reyse mede neemt.
Temperassa. quaede maniere van doen/ quaet ghebruyck/ onbetamelijcke maniere van leven eñ handelen.
Maniocca. een ondertroude/ daermen by-sit onder Huwelijck beloften.
Macocaca. om strijt soecken een dinck te hebben elck om het eerste daer na pogen eñ trachten.
Tobo tobo dalam ayer. liggen dobbelen int water.
Fata. schicken/ voughen / in ordre stellen.
Helo-orang. den spot houden met de luyden die voorby gaen.
Fosso. verboden te eeten om dat ongesont is.
Panabar. Medicine.

Manieren van ſpreecken.

CAyïn itou mattiácan gõg itou. Die cledinge ſijn in vergeldinge van die gong/ ofte wegen daer tegen op ende bedzagen ſo veel.

Sarátos maccan ſapoulo. hondert gheeft thien tot rente / ofte intereſt.

Orang pandjangácan itou. De luyden gaẽ dat grooter ende meerder maecken met vertellen/ alſt inder waerheyt iſ.

Dia djouwal kita-órang. Hy verraet ons.

Topayan pounja pantat. den voet vande waeter-pot.

Oubat itou catoudjou dengan penjákit ini. die medecine accozdeert/ ofte komt over een met deſe ſieckte.

Soucor oucor. niet te veel niet te weynich.

Baya-ilang. Wech-bzengen dattet verlozen zp.

Itou djatou ilang. dat valt verlooren.

Itou ſamma doſa lipat duacáli. Dat iſ dubbelde ſonde.

Balá-dua. in tween ſplijten. Bagi dua. wert in tween gedeelt.

Dia jadi menberannac. Hy iſ ghebozen.

Tahan pada maccan. ſich onthoudẽ van eten.

Iſſonja dua boulan. twee Maenden na den dach.

Kirim catta. laeten pemanden aenſeggen/of doen weten.

Beta poutous tuan pounja bacattáhan. ick bzeeck u pzopoſt / ofte val in uwe reden. behoudens uwe reden.

Ambil artinja. verſtaen/ofte batten de meninge.

Beta jadi berjadi. ick ben gheſchapen.

Salámat datan. welleerom.

Lalou tenga malam. nae den middernacht.

Tondo hati. ſijn herte buygben/ ofte vernederen.

Pækei parampouan. een Bzouwe beklemmen.

Hari domingo jang de alouwan, off de mouca. den Sondach die booz handen iſ. jang de belaccan. die boozleden iſ.

Dia britácau. Hy heeft de tijdinge gebzacht/ oft hy heeftet uytgebzacht ende uytgegeven.

Dia palut cayïnja ca-átas. ſy hackt ofte ſchozt haer cleetgien om hooch/ ofte op.

Appa ongco fadouli. Wat bzaecht ghy der na/ wat gaet het u aen.

Outang itou dia tanghong. Die ſchult ſtaet tot ſijnen laſte / ofte moet hy betalen.

Bouda itou boulom tanghong doſa. dat kint en heeft noch geen ſonde ghedaen/ ofte en heeft noch booz geen ſonden te boeten.

Djicca beta liat dja, beta finga dia. Hadde ick hem geſien/ick ſoude hem toe-ghegaen ende aenghe-

ſpꝛoocken hebben.

Beta boat dia ſedo. Ick houde hem voor mijnen geck / ende ſpotte met hem.

Souda poutous. Hy is al doot/ 'tis al gedaen.

Dia-orang batau-tau. ſy hebben goede kennisſe aen malcanderē.

Bri iſi cawin. Huwelijck goet gheven.

Panghil dia dengan dua berannac. roept hem met ſijn ouders.

Dia tangan ganghou. Hy en kan ſijn handen niet ſtil houden/ hy is woelende van handen. item moulout ganghou, &c.

Dia pounja pacattáhan pátout pada beta pounja pacattáhā. onſe wooꝛden accoꝛderen.

Dia-orang patout. ſy ghelijcken malkanderen wel/ als by exempel: Hy gelijckt haer wel tot eenen man. ſy gelijckt hem ock wel tot een vꝛouw.

Adda gounanja beſar. 'tis van grooter waerden.

Soldado ſa-cotta. alle de ſoldaten van 'tfoꝛt.

Oráġ laïn petſja vinjaga ini. andere luyden bederven deſen handel.

Dia itou nacal pada cotta ini. Hy is ſtout/ on-eerbiedich / baldadich tegen dit Caſteel ſonder het ſijn eere te geven/ ende ſijn reſpeckt toe te dꝛagen.

Dia tau maccan háram. wert Metaphoꝛicé geſept vande gene die geen conſcientie en maecken van onrechtveerdich goet te vergaderen/ende te beſitten.

Dia catta catta pande. Hy ſpꝛeeckt perfect jent/ net/ fraey.

Tſjari tagouling-gouling. ſoecken ende ſnuffelen in alle hoecken.

Bouda djatou. De vꝛou is verloſt van kinde/ maer wert principalijck ghebꝛuyckt wanneer eenen miſ-bal geſchiet is.

Wactou itou dia boulom calouwar, doen en was hy noch niet ghebꝛoꝛen.

Boang njawa. ſich ſelven om 'tleven bꝛengen.

Derri pada ſegalla oumour. van alle eeuwicheyt.

Dia-órang boulom tatap. ſy en zijn noch op haer ſtel niet. ſy en zijn noch niet ſtil ende geſeten.

Dia ſacáran pagang negrí. Hy heerſt / ofte regeert nu over 'tLandt.

Dia balic háti. Hy keert ſijn herte weder tot een dinck/ dat hy verwoꝛpen/ oft verſtoten hadde.

Dia doudoc ſamma gaibana. Hy ſit niet wetende waer hy't heeft/ hoe/ oft wat/ oft waer etc.

Tinghi-meninghi. Hooch op malcanderen.

Dia pounja mouca cras. Hy is ſtuyꝛs van weſen.

Packei tſjintſjing. een ringh aenden vinger dꝛaghen. packei cris. een criſ op 'lijf dꝛagen.

Telinga kita, off matta kita ſalla. ick hebbe qualijck gehooꝛt/ ofte qualijck geſien.

Dia ſalla tiga paracarra. Hy miſdoet in dꝛie dingen/ ofte hy miſgrijpt hem in dꝛiederhande manieren.

nieren.

Seperti badang-mou kendúi. als u eygen lichaem.

Selammanja dunja ini jadi, of selamma-lamma dunja ini. soo lange de werelt geweest is.

Ambil caduanja. neemtse allebeyde. item seytmen aldus: ambil delapan samoa. neemtse alle acht.

Ayër pounja matta malille cras. De rivier loopt sterck af.

Dia souda samoánja seperti kita. Hy is my in alles gelyck.

Dia lálou. Hy is voor my gegaen.

Beta soucar. Ick hebbe beletsel/ ick hebbe wat anders te doen.

Orang caya soucar dátan dálam surga. rijcke luyden komen soberlyck inden Hemel.

Appa sebout itou? Hoe heet dat?

Kita-órang jadi isi narca. Wy comẽ inde helle.

Barappa lamma? Hoe lange?

Inila namma rouma. Dat is eerst een huys/ dat een huys heeten mach.

Dia-órang souda hati barát pada beta. sy én zyn niet wel op my gesint/ haer hert en is tot my niet genegen.

Dia jadi hati córang. Hy wert wat ontstelt/ ofte ontroert. Hy gheeft den moet meest verlozen.

Dia pounja bassóhan. 'tgunt hy te wasschen heeft.

Dia batídor parampouan. Hy slaept by een vrouwe/ ofte beslaeptse.

Kita-órang matti tatáwa. wy loegẽ ons doot.

Matti-berannac. sterven int baren.

Dia sampei-ácan pada Capitan. Hy heeft het den Capitey aenghesept/ aengedient/ oft tot des Capiteyns oozen gebzacht.

Dia catta dengan sepertínja. Hy septtet met een gelyckenisse.

Dia hati pannas. Hy is ontstelt in toozne hy is met heten moede.

Dia hati dingin. Hy is verkoelt van moede/ syne heetmoedicheyt is over.

Bedjálan adápan. Voorwaerts wt gaen.

Betá bagini-ácan cayïn. Ick dede myn cleet aldus aen. Ick hinget/ ofte schorzent aldus etc.

Matta-hári souda massoc. de Sonne is al onder.

Dia-órang packei namma djouga. sy en dragender maer den naem van.

Liat-liat pada tuan-mou. past op u meester.

Laki satou itou bráni. Dat is een stout man.

Satou pon dia tida mau. Hy en wil geen van allen hebben.

Hati catoudjou doudoc sanna. myn hert is begheerich / om daer te woonen.

Capitan boat cassiën pada dia. den Capitey doet hem veel verdriets aen.

Dia-órang háti lecát pada beta. haer herte en commense van my niet afstrecken.

Dia tida tau hati. Hy en heeft geen verstant/ oft vernuft. item hy is soo verschzickt dat syn hert hem begheeft.

Liat ayër. ſiet nae waeter / beſchicht hier water.

Dia tſjinta riegrínja. Hy treurt om dat hy op ſijn lant denckt / hy verlanght na ſijn lant.

Orang menangis ican. de luyden raepen nae viſch / 'twelck is verlegen om viſch.

Beta tinghal tacot. ick bleef bezeſt/oſte met bzeſen.

Ampon tuan pounja mendengar. Met oozlof dat ick in u reden valle.

Babbi tida mau badjantan. de ſeuge en wil niet ſpelen met den Beer.

Souda ſariën dia peghi. Hy is al den dach wt geweeſt.

Dia pedís pada órang Ambon. Hy is bitterhertich tegens de Amboyneſen.

Dia boat ſamóa dengan pedís. Hy doet alle dingen met bitterheyt eñ ſtraſheyt. dia catta pedís. Hy ſpreeckt bitterlijck eñ vileynlijc.

Dia mau lebé derri kita-orang. Hy wil meerder ſijn als wy.

Ieſu Chriſto baïki kita-orang manuſia ſamoa. Jeſus Chriſtus heeft ons menſchen al te mael vande quade verloſt/ oſte bevrijt/ ende wederomme te rechte gebracht.

Bava naic. om hooch brengen.

Bava tourong. om leech brengen.

Ayër kitſjil, leech waeter.

Día pounja hati ſouda tſjamar. Hy is miſnadich/hy heeft ſchult.

Dia pounja hati ſouda tſjoutſji. Hy is onnoſel/hy en heeft geē ſchult.

Dia toutoup beta pounja mouca. Hy ſtaet voor mijn aenſicht/ hy ſtaet my in't licht.

Dia mengádou beta. Hy geeft my de ſchult hy wijtet my.

Banjacnja. de beelhept. djaunja. de berhept.

Tighinja. de hoochept. beſarnja. de groothept etc.

Caous itou pounja ade. de weergay van dien ſchoen.

Dia-órang ſouda njawa ſatou. Sy hebben by malkanderen geſlapen.

Dáwon ſa-lé. een blat. cartas ſalé. een blat papiers.

boulan perſja. de Mane breeckt.

Beta mau ſouro pada dia. ick wil hem om een boodſchap ſenden.

Dia-órang packei minjac. ſy beſtrijcken haer ordinaris met olye.

Dia packei párang. Hy beſicht een hou-mes.

Párang tida maccan. 'thoumes en ſnijt niet/oſte en gaet niet in.

Tſjeranna itou maccan. die ſchorſte eet in.

Dia bernangácan ſaloacco. Hy brenght den ſchilt al ſwemuēde.

De Pedro pounja belaccan rouma. achter 'thuys van Pieter.

Dia tangen pannjang. Hy ſteeckt ſijn hant in andermans goet. hy taſtet verder als hem toecomt.

Dia cawaſſa pada pacattáhan djouga. Hy en heeft gheen macht als met woorden.

Dia-órang maccan doudoc-doudoc. ſy eten al ſittende.

Antar-catta, off bava pacattáhan. het woort oſte de boodſchap van pemants

yemants wegen doen.
Dia-órang matti-matti carna itou djouga. daer naer trachtense eñ arbeydense gants ende gaer/ eñ alleenlijck om dat te hebben.
Dia pounja sousou passang, ofte timboul. haere borsten beginnen wt te lopen/of te groeyen.
Lebe lipat. wel eens soo veel/ oft eens soo seer.
Boang, of tarou de belaccan. dat niet meer ghedencken / dat niet meer op haelen eñ vermanen.
Dia hati sedáp pada beta. hy draecht my een goet hert toe.
Dia bri pada beta moulout sedáp. of pacattáhan sedáp. Hy spreect my minnelijck ende lieflijck aen.
Tidor sedáp. in eenen soeten slaep zijn.
Djangan sembounji namma djarōg satou. en verbercht niet soo veel als een naelde.
Beta hati terbáng. Ick ben ongerust van herten ende ghemoede. Men seyt oock hati anjot.
Beta tau dia pounja paralente. Ick can sijne schelmerije/ofte schelmachtigen aert wel.
Beta pounja moulout pantas catta catta. ick hebbe mijnen mont wel tot mijnen wille om te spreeckē. Ick ben wel ter taele.
Idopácan. in't leven laten/ ofte levendich maken.
Ican sa-tsjoutsjou. een bos visch. een reste visch soo veel als aen een snoer is geregen eñ gecoppelt.
Seässat, ofte boat cras. dwingen.
Belayar de pinghir-dárat. seylen langhs de wal henen.
jangan poutar-bálic. en soeckt soo geen omwegen eñ wtvluchten.
Sacárang souda tida adda. Nu en isser niet meer/t'is al op/of verbesicht.
Dia liat matta trous. Hy can geestē ende spoockselen sien/die een ander niet en can sien.
Hari tinghi. Hooch op den dach.
De Ambon casanna, attau, ca-mare. aen ghene of aen dese zijde van Ambon.
jangan catta carna mouca. en spreect niet om des persoons wille/ om gunste/of vrientschap.
Dia pounja moulout tsjoulong-alīg. Hy gaet clappen ende overdragē. Hy gaet valsche ghetuyghenisse stroyen/ende soeckt de luyden tegen malcanderen op te maken.
Ican tida lacou. Den visch en is niet begheert hy en is niet ghetrocken.
jangan tindis pada beta. en gaet niet boven op mijn lijf sitten/ ofte staen.
Radja pounja batarouan. den stadthouder des Coninex in dit ofte dat Lant.
Orang bárou mendápat. nieuwen rijckdom/ volck die nieulijcx rijc sijn geworden.
Minjac-tidor. de olye is stijf/ off hart van couwe.
Api tidor. 'tvuyr is gereeckent.
Orang matta pandjang. een die sijn oogen laet gaen/ over al ende in alle hoecken. telinga pādjang &c.
Manusia barátos, baríbous &c. menschen

ſchen met honderden/ met duy-
ſenden. item baduaratos, batigari-
bous. met twee honderden / met
drie duyſenden.

Matta kita adda ſegáng. ick ben
waeckerich.

Boang-matta. toewencken.

Bermayïn-matta. toeloncken.

Appa daya? appa tadaya? appa ken-
daya? wat raet? patientie.

Matti de gantong. opghehanghen
werden.

Matti de baccar. levendich gebrant
werden.

Dia tinghal taganga. Hy blijft met
den mont open ſtaen (want gan-
ga, is gapen) Waer metaphori-
cè iſſet te ſeggen/ hy blijft ſtaen
gelijck een babock/niet wetende
of hy achterwaerts / of voor-
waerts ſal gaen.

Dua baſoudára. twee gebroeders.

Beta pounja ſa-negri. mijnen lantſ-
man.

Nongare-mintar. een lijſchut.

Bacardja itou jadi tatáric-táric. dat
werck gaet al treckende voort.

Ambil hati-órang. der lieder herten
winnen.

Dia dátan pon baic, dia tida dátan
pon baic. 't zy dat hy come / 't zy
dat hy niet en come.

Beta jadi cras pada dia-órang. Ick
wierde haer te ſterck/ dat is/ ick
hebbe haer overwonnen.

Papan pounja deataſnja. 't bovenſte
vande planck. de bavanja. 'ton-
derſte.

Nota. Men ſeght: Manuſia-ſa-
órang. orang ſabidji. item teloor
ſa-bidji. binatang, haiwan, ican,
bourong, oular, tſiatſjing &c. ſa-
ecor. póhon ſa-cayou. Dáwon ſa-
le. calappa ſa-bóa. cappal, of prau
ſa-bóa. ſagu ſá-limping. cayïn ſa-
lirang, ofte oock / ſale. rante ſa-
oubong. glang ſa-paſſang. eē paer
arm-ringen.

Caous ſa-páris. een paer ſchoenen.

Tun-amba. is 't verachſte datmen
pemant can toeſpreecken / meer
oock als ongco, off engcau.

Madíri. ſchijnt te ſeggen te weſen/
datmen ergens is ſtaende/ ofte
datmen blijft ſtaen. Daer badíri
niet anders te kennen en geeft/
dan datmen over eynde eñ op de
benen is/ ende niet en ſit off en
light.

Capalla capallánja. wert gebruyckt
voor de Hooft-ſtucken van eeni-
ge materie.

Baic-la. gebruyckt men voor wel
Sedáng lálou dunja, ini bárou jadi. (aen.
doen deſe werelt eerſt geſchapen
was / ofte doen ſulcx gheſchiet
of gepaſſeert was.

Appa boat dia combáli. Waerom
komt hy wederom.

Bri telinga. ſich begheven om te
hooren.

Beta caïlangän. Ick hebbe gets
verloren/ als ſlaef/ eenich goet/ etc.

Tida catauan. Men en weet het
niet.

Prau ca-cringan. de prau is droock
bevallen.

Adda djouga. eñ diergelijcke ma-
nieren van ſpreecken gebruyckt-
men alſmen wil seggben / en
twijffeltert

twÿffelter niet aen/ het is soo/ het is gewis.

Táhan cawassa mouso. bestaē vooz den vpant.

Suara djátou, item pacattáhan djátou. de wtspzaecke is gedaen.

Dia boat itou mentsjouri-tsjouri. Hy doet dat steelsgewÿse.

Bobo api pada hati-órang. de lupden ergens toe ophitsen/oft aenstoocken.

Bobo dingin. doen vercoelen/ off verslauwen de vierichept van pemants gemoet.

Dia-órang souda tsjampor tangan. septmen als twee partijen vpāt aen malcanderen/ oft aen 'tvechten geraeckt sÿn.

Nota. De woozden van ghetalle: poulo, ratos, ribous, laxa, djouta. en werden nopt gheskelt alleen/ maer daer wert vooz genoempt van eenen/ ofte veelen / als: sapoulo, dua-ratos, tiga-ribous &c.

Andjing-galac. eenen hosen ende bÿtachtigen hont.

Angin-acan cayin. 'tlÿnwaet inde wint hangen.

Pimping dia ca-atas, of ca-bana. neemt hem vpde hant/ ende lept hem op/off af.

Beta, of kita dua-orang. wp twee. ongco tiga-orang. ghp drie. dia ampat orang. sp vier.

Nota. Men mach hier niet seggen: kita-orang ongco-orang, dia-orang.

Dia peghi bablían de passar. sp is goet gaen topen op de merckt.

Dia tida adda imam. Hy en heeft geen conscientie.

Alouwan corcorre látsjop. De cozcozre is vooz smal.

Alouwan corcorre tsjoupoul. de cozcozre is vooz bzeet.

Ghighi tanghol, of coucou tanghol, septmen als pemant eenen tant wtvalt/ofte eenen nagel wtvalt.

joa dengan málas. luy en lecker.

jangan sarang hati. en verstoozt u niet. Hier van septmen: hati casarangan. een gestoozt ghemoet.

Bedjálan malintang pada moucaorang. gaen dwers vooz vp pemants aengesicht.

Seperti pinaca bouda. als een kint dat geen verstant en heeft.

Bernangácan barang barang. Al swemmende per in handen / vp sich/of over sich hebben.

Doudoc bacourong dalam rouma. sitten gedupzich in huys.

Rassa angir. 'tsmaeckt sterck / als in stercke olpe gebacken.

FINIS.

Obſervationes aliquot hinc illinc decerptæ ex Grammaticâ latinâ, utiliſsimæ ſtudioſis linguæ Malaicæ, in inſulis Iavâ Amboynâ, Moluccis, Bandâ & earundē circūviciniys uſurpatæ.

Particulæ præpoſitivæ ſunt quatuor. *men, pen, ber, ter.*

Men, ſequente littera, *b*, aut, *m*, mutat ſuum *n*, in *m*. ut: *membayar, memmake, &c.* ſequentibus varijs conſonantibus, abjicit ſuum, *n*, ut: *melapar, meraſſa, menanti.* Inſuper etiam aliquando euphoniæ cauſa mutat, *e*, in, *a*, ut: *maghighit, madidi.*

Sequente littera *p*, mutat ſuum, *n*, in, *m*, &, *p*, ſequentis vocis, etiam in, *m*, mutatur ut: *memmanghil*, a *panghil.* Idem etiam aliquando fit ſequente litterâ, *b*, ut: *memmalas*, a, *balas.*

Sequente littera, *h*, aut vocali, interſeritur littera, *g*, inter litteram, *n*, & litteram, *h*, aut vocalem illam ſequentem, ut: *menghoucom, mengidop.*

Sequente littera, *ſ*, mutatur, *ſ*, illud in *jod*, ut: *menjouro* pro, *menſouro.* Vnam tamen eſt exemplum in quo, *ſ*, non mutatur in *jod*, ſed plane reticetur, ut: *menouſou*, pro, *menjouſou*, a, *ſouſou.*

Sequente littera, *t*, eliditur, *t*, illud, ut: *menourout*, pro, *mentourout.*

Nota. Siqua tibi occurrat vox, quæ incipiat a *men, meng, mem, me, ma*: eamque in dictionario non poſſis invenire ad litterā, *m*, abjice, *men, meng, mem, me, ma*, & inchoa vocem a littera, quæ tum proximè ſequitur. Si tamen littera proximè ſequens ſit, *m*, repone pro ea, *p*, aut, *b.* Si littera proximè ſequens ſit, *jod.* repone pro ea, *ſ*, Si littera proximè ſequens ſit vocalis præpone vocali illi litteram *t*, quæ fiunt eliſa.

Particula *pen*, ſequitur rationem particulæ *men*, niſi quod particula *pen*, nunquam abjicit ſuum, *n.*

Præterea particula, *pen*, ſæpe mutat ſuum *e*, in *a*, ut: *pangadjar*, pro, *pengadjar.*

Itaque ſi tibi occurrat vox incipiens, a *pen*, aut, *pan*, aut *pang*, quam in dictionario non poſſes invenire ad litteram, *p*, abjice *pen, pan, pang*, & & inchoa vocē a littera quæ proximè

imè sequitur. obsérvatis illis quæ diximus esse obsérvanda in particula *men*.

Particula, *ber*, sequente consonante plerumque (neque enim fit semper) abijcit suum, *r*, Neque hoc solum, sed præterea etiam pæne semper mutat suum, *e*, in, *a*, Itaque pro *bergousar*, dicimus, *bagousar*.

Si igitur tibi occurrat vox incipiens a *ber*, *be*, *ba*, quam in dictionario non possis invenire ad litteram, *b*, tum abjice *ber*, *be*, *ba*, & inchoa vocem a littera proxime sequenti.

Particula, *ter*, plane sequitur rationem particulæ, *ber*, itaque eadem est obsérvatio.

Particulæ postpositivæ sunt sex, *ken*, *co*, *mou*, *nja*, *la*, *ta*.

Ken notat actionẽ transeuntem, sive efficientem aliquid in re de qua agitur, ut: *pandjangken*, facere longum. Sed in oris prædictis particula *ken* mutatur in *acan*, ut *lebaracan* pro *lebarken*.

Si ultima vocis littera, sit, *a*, *tum*, *a*, duo illa coalescunt in unam, ut: *binassacan* pro *binaßaacan*.

Itaque siqua tibi occurrat vox desinens in *ken* aut *acan*, quam non possis invenire in dictionario cum tali terminatione, tum abjice illam terminationem, & reliquum vocis reserva.

Si adjecto, *acan*, restet in fine vocis consonans gemina, tum crede ultimam vocis fuisse litteram, *a*, quæ coaluerit cum, *a*, particulæ *acan*. Itaque *a* illud repone ad finem vocis, exemplum est in dictâ voce *binassacan*.

Idem etiam fac etsi abjecto *acan* restet in fine vocis una tantum consonans, si vocem illam sic in dictionario invenire non possis. Nam ab, *ala*, fit, *alacan*, & abjecto *acan*, restituenda est littera, *a*, vocis *ala*.

Particulæ *co*, *mou*, *nja*, denotant personam & sunt utriusque numeri.

I. *co*, significat primam personam. ut *tuanco* dominus meus vel noster.

II. *mou*, significat secundam personam, ut *roumamou*. domus tua vel vestra.

III. *nja*, significat tertiam personam, ut: *negrynja*. civitas illius vel illorum.

Nota. In voce *selammanja*, *nja* non notat personam.

Nota. Quando particula, *nja*, annectitur voci terminanti in, *n*, tum duo *n* illa coalescunt ut: *tuanja*, pro *tuannja*.

Itaque si tibi occurrat vox quam abjecta terminatione, *nja*, non tamẽ invenire possis in dictionario: tum crede ultimam vocis litteram fuisse, *n*, quæ coaluerit cum, *n*, particulæ

nja,

nja. Itaque, *n*, illud ad finem vocis repone, & sic quære.

Particula, *la*, postposita sive potius annexa verbo, significat impeperativum ut: *peghila*, ito *diemla*. tace.

Particula, *la*, postposita pronominibus *ini*, &, *itou*, nihil significationi illorum addit, nisi *emphasin*. ut: *inila orang sáton adil*. Hic vero est vir probus, *itoula souda backeley*. Hoc vero est pugnare.

Idem fit quando annectitur voci, *baic*, nam *baicla* significat bene habet, item agedum.

Particula, *ta*, non annectitur (quod sciam) nisi pronominibus, *ini*, &, *itou*, & notat demonstrationem, ut: *inita rouma kita*. ecce hæc est domus mea, *itouta cappal radja*. ecce ista est navis regis.

Genitiva significatio formatur postpositione vocis illius cui aliquid tribuitur, ut: *rouma radja*. domus regis.

Voces *ala*, *binassa*, *rousa*, *ilang*; sic notant aliquid fieri, ut nullũ actionem notent, ad hunc modum: *negry ala*. civitas venit in potestatem hostium. *cappal binaßa*. navis perit aut violatur, vel fit navis violatio. *tanna rousa*. terra vastatur, vel potius fit vestatio terræ. *arta ilang*. bona perduntur. Si vero illis verbis actionem exprimere volumus, addimus particulam post-positivã, *acan*, ut: *alacan*. vincere. *binassacan*. facere perire, aut violare. *rousacan*. vastare. *ilangacan*. amittere, vel facere ut amissum sit. Vulgo tamen in his oris non bene hoc observatur: nam sæpius usurpantur quasi essent voces, *activæ*. Addatur præcedentibus vox *antsjor*.

Nomina adjectiva & adverbia inde derivata, eodem modo efferuntur. Nam *brani* significat fortis, & fortiter; *baic* significat bonus, & benè.

Nomina adjectiva itemque nomina substantiva derivata ab illis adjectivis, eodem modo efferuntur. Nam *gila* significat stultus, & simul etiam dicitur: *beta tau dia pounja gila*, novi ejus stultitiam.

Nomina adjectiva, adjectione particulæ *ken* aut *acan*, fiunt verba, & tum verborum illorum significatio est, facere tale, quale adverbium illud est aut notat, ut: *pandjang* longus, *pandjangacan*. longum facere. *trang* clarus. *trangacan*, facere clarum vel luminosum.

A verbis activis formantur verbalia adjectione terminationis *an*, ut: *à boat* vel *berboat*, *fit boatan* vel *berboatan*, *à picol* venit *picolã*. Quod si ultima littera verbi activi sit *a*, tum assumitur terminatio *han*, ut: *à bacardja* venit *bacardjahan*.

Verba ipsa frequentissime pro suis verbalibus usurpantur, vel potius verbalium significationem induunt, ut: *beta tau dia pounja bacardja* pro *bacardjahan*, novi illius facere pro illius facta. *beta dengar dia pounja backeley*, audivi illius pugnare, pro illius pugnam vel pugnationem.

Gradus comparationis non fiunt variatione vocis, sed præpositione vocis *lebé* in gradu comparativo, & postpositione vocum *lebé pada samoa* in gradu superlativo, ut: *besar* magnus, *lebé besar*, major vel magis magnus, *besar lebé pada samoa*, maximus, vel magnus plus quam omnes.

Adverbia ordinis *daulou* & *comediën* fiunt nomina adjectiva præpositione vocularum *jang*, ut: *jang doulou*, prior, vel qui prius est, *jang comediën*, posterior, vel qui post est.

Vocula *jang* præposita nomini adjectivo, notat hoc, quod latinè exprimimus per voces [qui est] aut [ille qui est] ut: *Deos jang benar*, Deus qui verus est. *ambil jang besar*, accipe illud quod est magnum.

Nomina significantia numeros fiunt adjectiva numeralia præpositione vocularum *jang ca* ut: *ampat*, quatuor, *jang ca ãpat*, quartus. Sufficit autem sæpe sola vocula, *ca*, ad formandum illud adjectivum, sed tum in principio poni non potest, sed tantummodo post nomen illud, cujus est adjunctum, ad hunc modum *penjouroan ca ampat*. præceptum quartum.

Vocula [*ca*] præposita nominibus, quæ numeros significat, facit ex illis advetbia numeralia, ut *ca ampat*, quartò. Nota tamen exceptionem illam, quæ est ad finem observationis præcedentis.

Nomina notantia materiam ex quâ, significationem adjectivam accipiunt, nulla alia re quã postpositione post vocem illam cui tribuuntur, aut de quâ dicuntur, ut: *besi*. ferrum. *priot besi*. olla ferrea. *mas*. aurum. *tsjntsjng mas*. annulus aureus.

Indicativum præsens in significatione activa aut neutra, exprimitur vel potius notatur præpositione vocis [*adda*] ante verbum, ut: *dia adda maccan*. edit, aut edens est.

Verbi geminatio format participium præsens. ut: *dia maccan doudoc-doudoc*. ille edit sedens. Sed plerunque in activis & neutris parcula *ber vel ba*, præponitur verbo primo, ut: *dia-orang bedjalan bapimping pimping*. illi incedunt manus invicem junctas habentes. In passivis vero præponitur particula *ter* vel *ta*. ut: *dia menjanji tagantong-gantong*. ille canit suspensus vel pendulus. Nota vero quod hæc participia, sint ejus generis, qualia

nos

nos exprimimus per adjectionem vocularum [al] ut: **al ſittende/al gaende/al ſtaende/al hangende.**

Geminatio nominis format numerum pluralem, ut: *rouma-rouma ſouda angos*, domus exuſtæ ſunt, *panghil bouda-bouda*. voca pueros. Sæpe tamen ex ſenſu liquet nomen illud in plurali eſſe intelligendum, etſi non fiat geminatio.

Nomina ſubſtantiva ſæpiſſimè ſignificationem adjectivũ induunt, ſimplici poſtpoſitione poſt ſubſtantivum illud, cui adjectivum illud tribuitur, ſive cujus eſt adjunctum; ut: *icangaram*. piſcis ſalſatus. *ſayor outan*. herba ſilveſtris. *babbi negry*. porcus urbanus.

Aſyndeta adjectivorum, quæ ſubſtantivo alicui tribuuntur, frequentiſſima ſunt. ut: *manuſia beſar kieſſil*, homines magni [et] parvi. *berboatan baic djahat*, opera bona [et] mala. Subſtantivorũ aſyndeta etiam non ſunt infrequentia. ut: *badang ajiva berilang*. corpus [et] anima perduntur. *Deus bri ſouca douca*. Deus dat lætitiam [et] triſtitiam.

Verbum nomini ſubſtantivo ſimpliciter poſt poſitum, notat gerundium primũ, vel potius rem illam, quæ nomine illo ſignificatur, deſtinatam eſſe actioni illi quæ verbo illo ſignificatur. ut: *tampat menarri*. locus ſaltandi, vel ſaltationi deſtinatus. *Waëtou bermayin*. tempus ludendi, vel luſui deſtinatum.

Voces deſinentes in litteram *c* vulgo in pronuntiatione in oris dædictis *c* ſuum finale amittunt, ut: *ana*, dicitur pro *anac*. *rouſa*. pro *rouſac*. *banja*, pro *banjac*. Quando etiam particulæ poſt-poſitivæ vocibus illius annectuntur, littera *c* eliditur, *anámou*, pro *anac-mou*. *nayacan*, pro *naicácan maſſoácan*, pro *maſſocácan*.

Verba ſignificantia mutationem loci aliquando adverbialem ſignificationẽ induunt. ut: *bava naic*. ferto ſuperius. *hela tourong*. trahe inferius. *antar combali*, reducito. ſic etiam eſt cum vocibus *poulang*, *maſſoc*, & *pinda*. &c.

A 2151327